

Changing THE WAY WE careSM

RAPORT DE ANALIZĂ A CADRULUI NORMATIV ȘI A MECANISMULUI DE FINANȚARE A SISTEMULUI DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

MacArthur
Foundation

MULȚUMIRI

Acest raport este rezultatul colaborării mai multor parteneri Changing the Way We Care (CTWWC).

Cercetarea și analiza au fost pregătite de echipa Keystone Human Services International, Moldova Association.

Partenerii consorțiului global includ Catholic Relief Services și Maestral International. Partenerii naționali includ Copil Comunitate Familie (CCF) Moldova, Keystone Human Services International Moldova Association și Parteneriate Pentru Fiecare Copil (P4EC).

Aducem mulțumiri Agenției de Dezvoltare Internaționale a Statelor Unite (USAID), Fundației GHR și Fundației MacArthur pentru suportul financiar generos.

Acest raport este posibil datorită sprijinului generos al poporului american oferit prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Opiniile exprimate aparțin Changing the Way We Care și nu reflectă în mod necesar poziția USAID sau a Guvernului SUA.

CUPRINS

<u>LISTĂ DIAGRAME.....</u>	<u>4</u>
<u>ABREVIERI.....</u>	<u>5</u>
<u>GLOSAR.....</u>	<u>6</u>
<u>SUMAR EXECUTIV.....</u>	<u>8</u>
<u>INTRODUCERE.....</u>	<u>16</u>
<u>CADRUL NORMATIV PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN SISTEMUL DE SERVICII SOCIALE.....</u>	<u>20</u>
<u>SERVICIILE SOCIALE SPECIALIZATE PENTRU PREVENIREA SEPARĂRII COPILULUI DE FAMILIE.....</u>	<u>28</u>
<u>SERVICIILE SOCIALE SPECIALIZATE DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ.....</u>	<u>39</u>
<u>INSTITUȚIILE REZIDENȚIALE.....</u>	<u>50</u>
<u>MECANISMUL DE FINANȚARE A SERVICIILOR SOCIALE.....</u>	<u>61</u>
<u>ANEXA 1: Lista rapoartelor, studiilor, ghidurilor consultate pentru analiza cadrlui normativ.....</u>	<u>79</u>
<u>ANEXA 2: Lista actelor normative analizate.....</u>	<u>81</u>
<u>ANEXA 3: Criterii de analiză și descriptori pentru evaluarea conformității cu cerințele Liniilor directoare a actelor normative care reglementează serviciile sociale</u>	<u>85</u>
<u>NOTE DE FINAL.....</u>	<u>88</u>

LISTĂ DIAGRAME

Listă Figuri

<u>Figura 1: Sistemul de protecție socială în Republica Moldova.....</u>	<u>61</u>
<u>Figura 2: Organele administrative ale protecției sociale.....</u>	<u>62</u>
<u>Figura 3: Competențele sociale pe niveluri ale administrației publice. Sursa: Legea nr.435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art. 4.....</u>	<u>68</u>
<u>Figura 4: Finanțarea serviciilor sociale în perioada 2017-2019, milioane lei</u>	<u>72</u>
<u>Figura 5: Redirecționarea fondurilor de la sistemul rezidențial spre servicii sociale de îngrijire alternativă.....</u>	<u>73</u>

ABREVIERI

APL	Autorități ale administrației publice locale
APL I	Autorități ale administrației publice locale de nivelul întâi , constituite pe teritoriul satelor (comunelor) și orașelor (municipiilor)
APL II	Autorități ale administrației publice locale de nivelul al doilea, constituite pe teritoriul raioanelor și municipiilor Chișinău și Bălți
CTWWC	Changing the Way We Care
HG	Hotărâre de Guvern
MECC	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
STAS	Structură Teritorială de Asistență Socială

GLOSAR

Acreditare: procedură prin care autoritatea națională de acreditare a prestatorilor de servicii sociale apreciază în mod oficial capacitatea funcțională, organizațională și administrativă a prestatorilor de a presta servicii sociale în corespundere cu legislația și standardele de calitate; (Legea 129/.2012, art.2). Autoritate tutelară locală (în domeniul protecției copilului) – primarii de sate (comune), orașe și municipii (cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău); (Codul familiei, art. 572).

Autoritate tutelară teritorială (în domeniul protecției copilului): structurile teritoriale de asistență socială și protecție a familiei reprezentate de secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția copilului Chișinău și Bălți. În municipiile Bălți și Chișinău, autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sunt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective; (Codul familiei, art. 572).

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate: organ abilitat cu eliberarea avizului pentru aprobarea măsurilor de sprijin familial privind depășirea situațiilor de risc și prevenirea separării copilului de familie, precum și a măsurilor de protecție a copilului separat de părinți, instituită în cadrul autorității administrației publice locale de nivelul al doilea/Comitetului Executiv al Găgăuziei (HG 7/2016).

Copil aflat în situație de risc: copil în privința căruia, ca urmare a evaluării, se constată una sau mai multe din următoarele situații: este supus violenței; este neglijat; practică vagabondajul, cerșitul, prostituția; este lipsit de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora de la domiciliu din motive necunoscute; părinții au decedat; trăiește în stradă, a fugit ori a fost alungat de acasă; părinții refuză să-și exercite obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului; a fost abandonat de părinți; în privința unuia dintre părinți este instituită o măsură de ocrotire judiciară (ocrotire provizorie, curatelă sau tutelă); este victimă ale infracțiunilor; (Legea 140/2013, art. 3 și art. 8).

Copil separat de părinți: copil lipsit efectiv de grija părinților/unicului părinte în situații determinate de aflarea motivată a acestora în altă localitate din țară sau de peste hotare pentru o perioadă mai mare de 2 luni consecutive; copil luat de la părinți din cauza unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea acestuia; copil căruia i s-a stabilit statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească; (Legea 140/2013, art. 3).

Echipă multidisciplinară: grup convocat de specialistul în protecția drepturilor copilului sau, în lipsa acestuia, de către asistentul social comunitar, compus din profesioniști din diferite domenii, cu atribuții în protecția copilului, care colaborează la prevenirea și soluționarea cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic; (HG 270/2014).

Gatekeeping: mecanism instituționalizat de luare a deciziilor cu privire la măsurile de protecție a copilului aflat în situație de risc sau separat de părinți, cu respectarea interesului superior al lui, care implică decizia unui organ abilitat să dispună îngrijirea alternativă a copilului numai atunci când este necesar, cu respectarea necesităților sale individuale și a unor standarde de îngrijire.

Linii directoare ONU privind îngrijirea alternativă a copiilor: instrumente internaționale care stabilesc orientările dorite la nivel de politici și practici pentru protejarea și bunăstarea copiilor lipsiți de îngrijire părintească sau care riscă să piardă această îngrijire, adoptate în 2009 de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU) în scop de îmbunătățire a aplicării Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

Mecanism de colaborare intersectorială: proces de identificare, evaluare, referire, asistență și monitorizare a copiilor în situație de risc sau separați de părinți, care presupune implicarea și conlucrarea angajaților autorităților publice, structurilor, instituțiilor și serviciilor din domeniile asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de drept în scop de protecție a copilului; (HG 1182/2010, HG 270/2014 și HG 143/2018).

Pachet minim de servicii sociale: un set de servicii sociale specializate stabilit de către Guvern, care include suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate; sprijin pentru familiile cu copii și asistență personală; cu finanțare prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat către autoritățile publice locale de nivelul al doilea; (Legea 123/2010, HG 800/2018).

Servicii sociale: ansamblu de măsuri și activități realizate pentru a satisface necesitățile sociale ale persoanei/familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale; (Legea 123/2010, art. 1).

Specialist în protecția drepturilor copilului: persoană angajată în cadrul primăriei (cu sau fără statut de funcționar public), cu studii în domeniul asistenței sociale, al pedagogiei, al psihologiei, al dreptului, al administrației publice sau în alte domenii umanitare conexe, care este deținătoare a diplomei de licență sau de masterat și care realizează activități de suport pentru exercitarea atribuțiilor autorității tutelare locale în domeniul protecției drepturilor copilului; (Legea 140/2013, art. 3).

Structură teritorială de asistență socială: structură administrativă internă înființată în temeiul principiului de autonomie organizațională de către autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea, în scop de implementare a politicilor de asistență socială; (Legea 123/2010, art. 1).

SUMAR EXECUTIV

Context

Changing the Way We CareSM (CTWWC), este o inițiativă globală lansată în octombrie 2018 de un consorțiu de organizații, care include Catholic Relief Services (CRS) și Maestral International. CTWWC este concepută pentru a promova o îngrijire familială sigură și favorabilă pentru copiii care sunt dezinstituționalizați din structurile rezidențiale și copiii cu risc de separare de familiile lor, prin consolidarea familiilor, reformarea sistemelor naționale de îngrijire a copiilor și schimbarea angajamentelor la nivel național, regional și global.

În Republica Moldova, CTWWC își propune să contribuie la a pune capăt instituționalizării copiilor și să asigure că sistemele de sprijin al familiei sunt consolidate în așa fel încât copiii să poată să continue să prospere în familii care le oferă siguranța și îngrijirea necesare. Implementarea inițiativei este relativ la început, motiv pentru care o detaliată analiză de nevoi și o serie de cercetări în diverse domenii sunt absolut necesare pentru a stabili bazele și liniile principale de acțiune în următorii ani. Actuala cercetare face parte dintr-o serie de șapte analize tematice care oferă o imagine exhaustivă a situației copiilor vulnerabili și familiilor acestora atât în contextul dezinstituționalizării cât și al prevenirii plasamentului în structuri rezidențiale, formând un ansamblu teoretic și practic cu privire la analiza de situație a sistemului de îngrijire a copilului în Republica Moldova, cu precădere în contextul post COVID-19.

Keystone Moldova, în calitate de partener CTWWC, a contractat servicii de consultanță pentru realizarea unui raport de analiză a cadrului normativ, inclusiv a mecanismului de finanțare a sistemului de îngrijire alternativă.

Scopul și obiectivele analizei

Analiza actelor normative de reglementare a serviciilor sociale și a finanțării acestora a fost realizată cu scopul de a elabora recomandări practice privind îmbunătățirea cadrului normativ și a mecanismului de finanțare a serviciilor sociale de prevenire a separării copilului de familie și a celor de îngrijire alternativă.

Atingerea scopului a inclus realizarea următoarelor obiective:

- Identificarea lacunelor cadrului normativ de reglementare a serviciilor sociale de prevenire a separării și de îngrijire alternativă, inclusiv a finanțării acestora în baza surselor secundare de date (rapoarte, studii realizate la nivel național);

- Stabilirea criteriilor în baza cărora a fost analizată alinierea actelor normative de reglementare a serviciilor sociale la cerințele Liniilor directoare;
- Efectuarea analizei cadrului normativ, care reglementează sistemul de îngrijire alternativă în general și a serviciilor sociale în particular prin raportare la cerințele Liniilor directoare ONU privind îngrijirea alternativă a copilului (Linii directoare);
- Efectuarea analizei mecanismului de finanțare a serviciilor sociale în contextul descentralizării administrative și reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului.

Metodologia utilizată în procesul de analiză

Analiza actelor normative de reglementare a serviciilor sociale de prevenire a separării și de îngrijire alternativă s-a realizat în baza unor criterii și descriptori pentru fiecare criteriu elaborați de consultanta în domeniul politicilor sociale în baza operaționalizării conceptelor-cheie din Liniile directoare. Aceasta a urmărit stabilirea compatibilității prevederilor legale privind serviciile sociale destinate copiilor în situație de risc sau separați de părinți cu cerințele Liniilor directoare. În cazul serviciilor de prevenire a separării, criteriile de analiză au constituit: Nediscriminarea, Participarea, Evaluarea interesului superior al copilului, Planificarea intervenției, Furnizarea serviciilor, Caracterul temporar al intervenției, Reprezentarea legală, Siguranța mediului de îngrijire, Confidențialitatea, Consolidarea familiei, Evidența cazurilor, Personalul serviciului, Calitatea serviciilor, Leșirea din serviciu și Finanțarea. În cazul serviciilor de îngrijire alternativă, pe lângă criteriile respective au constituit criterii de analiză inclusiv Decizia de plasament și Menținerea legăturilor familiale. Constatările privind corespunderea/ necorespunderea prevederilor actelor normative de reglementare a serviciilor sociale cu cerințele Liniilor directoare s-a bazat pe un număr total de 29 de descriptori de referință pentru cele 17 criterii de analiză.

Analiza mecanismului de finanțare a serviciilor sociale și-a propus identificarea modalității de planificare și implementare a bugetelor pentru serviciile sociale de către APC, APL și prestatori privați, precum și funcționalitatea mecanismului de redirecționare a resurselor financiare de la sistemul rezidențial la cel de îngrijire alternativă. Mecanismului de finanțare a serviciilor sociale a fost analizat în baza actelor normative și a surselor de date secundare și anume studii și rapoarte recente ale autorităților publice, mediului academic și societății civile.

Principalele constatări și concluzii

CADRUL NORMATIV PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN SISTEMUL DE SERVICII SOCIALE

Puncte forte

Principiul necesității și principiul adecvării îngrijirii alternative au fost transpuse în prevederi legale la nivel național, în special prin Legea 140/2013. A fost reglementată cooperarea intersectorială între specialiștii din domeniile: asistență socială, educație, sănătate, ordine publică, în scop de identificare, evaluare, referire, asistență și monitorizare a copiilor în situație de risc sau separați de părinți. Există prevederi legale privind avizarea/aprobarea măsurilor de protecție a copilului de către Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate în procesul de accesare a serviciilor sociale de prevenire, îngrijire alternativă sau rezidențială, fiind asigurată procedura de gatekeeping.

Există prevederi legale privind acreditarea obligatorie a prestatorilor de servicii sociale publici și privați, ceea ce impune respectarea obligatorie a unor standarde minime de calitate.

Există prevederi legale privind prioritatea plasamentului sub tutelă în familia extinsă /servicii de îngrijire alternativă față de celelalte tipuri de plasament de tip rezidențial, precum și respectarea principiului proximității în acordarea serviciilor și abordarea individualizată a fiecărui caz.

Elemente care necesita a fi îmbunătățite

Clasificarea actuală a serviciilor sociale nu face o delimitare clară între serviciile primare și serviciile specializate, între serviciile specializate și cele cu specializare înaltă, ceea ce distorsionează rolul APC și APL de nivel I și II în prestarea și finanțarea diferitor servicii sociale de prevenire, de îngrijire alternativă și îngrijire rezidențială. Nomenclatorul serviciilor sociale nu a fost actualizat în ultimii 10 ani în pofida dezvoltării și reglementării unor servicii sociale noi și completării clasificăției serviciilor sociale în Legea 123/2010. În cazul unor forme de protecție/ servicii sociale, cadrul normativ de reglementare este incomplet: nu au fost aprobate regulamentele-cadru de organizare și funcționare sau Standarde minime de calitate.

Legea 140/2013 nu delimitează clar responsabilitățile asistentului social comunitar de cele ale specialistului în protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei în scop de sprijinire a autorității tutelare în exercitarea atribuțiilor de protecție și reprezentare legală a copiilor în situație de risc și a celor separați de părinți.

Lipsește prevederea privind evaluarea externă a serviciilor sociale de prevenire, îngrijire alternativă și rezidențială care ar oferi prestatorului de serviciu posibilitatea să analizeze relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul serviciului în scop de îmbunătățire a calității acestuia.

SERVICII SOCIALE DE PREVENIRE

Puncte forte

În ultimii zece ani Guvernul a reglementat o gamă largă de servicii sociale de prevenire a separării copilului de familie. Majoritatea serviciilor de prevenire pot fi prestate de către APC, APL sau de către organizații necomerciale acreditate. Două servicii de prevenire destinate copiilor (sprijin familial și asistență personală) au fost incluse în pachetul minim de servicii sociale.

Analiza actelor normative de reglementare a serviciilor sociale de prevenire denotă că o mare parte din acestea sunt aliniate Liniilor directoare.

Elemente care necesita a fi îmbunătățite

Principalele lacune privind reglementarea ale servicii sociale de prevenire sunt: lipsa standardelor minime de calitate pentru serviciile de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani; lipsa regulamentului-cadru de organizare și funcționarea a serviciului de zi pentru copii cu dizabilități; lipsa prevederilor exprese privind acreditarea prestatorilor de servicii Echipă Mobilă și Asistență personală.

SERVICII SOCIALE DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ

Puncte forte

Cadrul normativ actual permite selectarea celei mai potrivite opțiuni de îngrijire alternativă din diferite opțiuni disponibile în vederea prevenirii instituționalizării și în vederea dezinstituționalizării copiilor. Serviciile sociale de îngrijire alternativă pot fi prestate de către APL II sau de către organizații necomerciale acreditate, fiind finanțate din bugetele locale, precum și din donații, granturi și alte surse legale. O excepție o constituie casa comunitară pentru copii cu dizabilități, serviciul putând fi prestat inclusiv de către instituțiile de asistență socială create și gestionate de APC din bugetul de stat. Majoritatea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor sociale de îngrijire alternativă și standardele minime de calitate ale acestora conțin prevederi concrete conform cerințelor Liniilor directoare.

Elemente care necesita a fi îmbunătățite

Nu au fost reglementate servicii de suport destinate copiilor/ tinerilor după ieșirea din sistemul de îngrijire și nici nu există standarde minime de calitate pentru astfel de servicii. Întârzie reglementarea serviciului Locuința socială asistată și elaborarea standardelor minime de calitate pentru acest serviciu, deși au fost incluse în planul Guvernului. Lipsește regulamentul-cadru de organizare și funcționare a serviciului Centru maternal, cu toate că au fost aprobate standarde minime de calitate pentru acest serviciu. În cazul tutelei/curatei lipsesc standarde minime de calitate, care se impun în urma ultimelor modificări legislative.

SERVICII SOCIALE DE ÎNGRIJIRE REZIDENȚIALĂ

Puncte forte

Analiza regulamentelor de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale denotă că instituțiile prestează o gamă largă de servicii copiilor cu necesități complexe de îngrijire. O parte din instituțiile rezidențiale prestează inclusiv servicii sociale comunitare cu menținerea finanțării acestora din bugetul de stat. Majoritatea principiilor Liniilor directoare au fost indicate în Regulamentele de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale drept principii care ghidează activitatea acestora, însă principiile respective deseori nu sunt transpuse în prevederi concrete de implementare.

Elemente care necesita a fi îmbunătățite

Actele normative de reglementare a activității instituțiilor rezidențiale din subordinea MECC, MSMPS nu au fost aduse în concordanță cu noile prevederi ale Legii 140/2013, nu conțin prevederi concrete de implementare a cerințelor Liniilor directoare și nici prevederi privind delimitarea finanțării serviciilor specializate față de finanțarea serviciilor cu specializare înaltă. Regulamentele de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale nu conțin prevederi și criterii clare, care să delimiteze finanțarea serviciilor specializate de finanțarea serviciilor cu specializare înaltă prestate în cadrul instituțiilor rezidențiale. Există lacune majore în ceea ce privește reglementarea respectării standardelor minime de calitate pentru fiecare tip de serviciu prestat în cadrul instituțiilor de îngrijire rezidențială.

MECANISMUL DE FINANȚARE A SERVICIILOR SOCIALE

Puncte forte

În baza parteneriatelor stabilite dintre APL și OSC în scopul dezinstituționalizării există posibilități financiare pentru dezvoltarea serviciilor sociale de îngrijire alternativă care depind în mare măsură de modul în care va fi gestionat suportul financiar asigurat din mijloacele bugetului de stat destinat la moment pentru sistemul rezidențial de îngrijire. Există modele de finanțare mixtă a serviciilor sociale de către APL și organizațiile societății civile. Conform acestor modele, contractarea are loc în baza negocierilor directe între APL și prestatorul privat, urmate de încheierea unui acord de parteneriat. Analiza în dinamică a cheltuielilor privind serviciile sociale pentru perioada 2017-2019 denotă că în contextul descentralizării administrative și financiare se menține o tendință de creștere a volumului de finanțare în domeniul serviciilor sociale care este argumentată de creșterea numărului de familii cu copii în situații de risc și creșterea numărului de copii separați de părinți.

Elemente care necesita a fi îmbunătățite

Mijloacele pentru finanțarea serviciilor sociale în instituțiile rezidențiale sunt planificate exclusiv în bugetul de stat, deciziile privind redirecționarea acestora fiind luate la nivel central, în timp ce dezvoltarea serviciilor sociale comunitare este de competența APL II. În contextul descentralizării administrative și financiare, povara majoră de finanțare a serviciilor sociale de prevenire a separării și de îngrijire alternativă revine bugetelor locale, în majoritatea cazurilor fără resurse financiare redirecționate din sistemul serviciilor de îngrijire rezidențială finanțate din bugetul de stat. Studiile realizate la nivel național relevă că APL dispun de resurse limitate pentru finanțarea serviciilor sociale, iar prestatorii privați deși dețin experiență și au un rol semnificativ în dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale, sunt dependenți de resurse financiare din partea donatorilor, ceea ce nu asigură durabilitatea serviciilor. Tipurile de costuri pe care le implică prestarea serviciilor sociale de diferite tipuri nu este suficient reglementată.

Principalele recomandări

Măsuri propuse pentru îmbunătățirea cadrului normativ de reglementare a serviciilor sociale

- Completarea Legii 140/2013 cu prevederi care să delimiteze responsabilitățile asistentului social comunitar de cele ale specialistului în protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei în scop de a sprijini autoritatea tutelară în exercitarea atribuțiilor de protecție și reprezentare legală a copiilor în situație de risc și a celor separați de părinți.
- Completarea Legii privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale cu prevederi privind termenele și condițiile de solicitare repetată a acreditării de către prestatorul de servicii sociale în caz de neacreditare inițială.

- Completarea Legii cu privire la serviciile sociale, cu prevederi care să reglementeze clar criteriile, care stau la baza clasificării serviciilor sociale în primare, specializate și cu specializare înaltă; recomandăm utilizarea unor criterii mai specifice precum: scopul serviciului, categoriile de beneficiari, regimul de asistare, locul prestării, regimul juridic al prestatorului de servicii sociale.
- Revizuirea și actualizarea Nomenclatorului serviciilor sociale prin completarea acestuia cu actele normative care reglementează serviciile sociale aprobate după 2011 și introducerea codului CPV conform Vocabularului comun al achizițiilor publice pentru fiecare tip de serviciu social în Nomenclator.
- Elaborarea și aprobarea de către Guvern a regulamentului de organizare și funcționare pentru următoarele servicii: Centru de zi pentru copii cu dizabilități (cu accent pe copii cu dizabilități severe și necesități complexe de îngrijire în special pentru categoria de vârstă 3-7 ani), Centru maternal, Locuință socială asistată; a standardelor minime de calitate pentru următoarele servicii: Tutelă/curatelă, Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani, Locuință socială asistată.
- Completarea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor sociale cu prevederi privind: evaluarea externă a fiecărui serviciu cu privire la relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul acestuia; tipurile de costuri pe care le implică prestarea fiecărui serviciu; cerința de acreditare a prestatorilor de servicii în cazul serviciilor Echipă Mobilă și Asistență personală, precum și a instituțiilor rezidențiale, pentru fiecare tip de serviciu prestat.
- Revizuirea și aprobarea de către MSMPS a Regulamentului-cadru privind activitatea serviciului Asistență socială comunitară și în special reglementarea numărului de cazuri active (numărul de cazuri aflate în lucru) pentru o unitate de asistent social, în funcție de complexitatea cazurilor, ținând cont de dezvoltarea noilor servicii pentru care asistentul social comunitar trebuie să asigure managementul de caz.
- Abrogarea actelor normative care nu sunt în concordanță cu prevederile Legii 140/2013 și cu Liniile directoare (regulamentele de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale: Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale și Centru de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă aprobate prin ordinele MSMPS, standardele minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial (Hotărârea Guvernului nr.432/2007) și în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități (Hotărârea Guvernului nr. 823/2008).Elaborarea unor noi regulamente de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale care să includă: 1) prevederi privind modul de activitate a instituțiilor pe perioada de transformare, inclusiv a rolului acestora în procesul de dezinstituționalizare; 2) cerințe de acreditare a serviciilor prestate de către instituțiile rezidențiale în baza standardelor minime de calitate specifice fiecărui tip de serviciu prestat (de zi, de plasament).

Măsuri propuse pentru îmbunătățirea mecanismului de finanțare a serviciilor sociale

- Modificarea Legii 123/2010 cu privire la serviciile sociale în scop de reglementare a condițiilor specifice și a tipurilor de servicii sociale comunitare pot fi finanțate din bugetul de stat.
- Implementarea în practică de către APC și APL a "comenzii sociale" în scop de achiziționare a numărului și tipurilor de servicii sociale necesare pentru dezinstituționalizarea copiilor plasați în instituții rezidențiale și pentru prevenirea instituționalizării.
- Implementarea în practică a acordurilor de parteneriat public-privat, cu participarea organizațiilor necomerciale și a instituțiilor religioase în prestarea serviciilor sociale.
- Modificarea prevederilor Legii 131/2015 privind achizițiile publice cu privire la garanția pentru asigurarea executării contractului de servicii. Anularea garanției pentru asigurarea executării contractului ar favoriza organizațiile necomerciale acreditate să aplice pentru prestarea serviciilor sociale din bani publici. De asemenea, este necesară aprobarea documentației - tip necesare pentru atribuirea contractelor de achiziții publice și parteneriat public-privat în vederea contractării serviciilor sociale de către APL și APC.
- Crearea serviciilor sociale regionale prin cooperare între APL I și APL II, după caz, sau între APL II din diferite raioane/municipii prin încheierea acordurilor de parteneriat public-public, ținând cont de capacitățile financiare reduse la nivel de primărie și/sau raion. Revizuirea componentei și sursei de finanțare a pachetului minim de servicii sociale, prin includerea în pachet a unui serviciu de îngrijire alternativă garantat de stat (asistența parentală profesionistă) și finanțarea pachetului inclusiv din contul resurselor alocate pentru instituțiile rezidențiale și din bugetul de stat. Revizuirea modalității de finanțare a educației incluzive pentru copiii cu dizabilități senzoriale (auditive, vizuale), tulburări emoționale, dificultăți de limbaj și comunicare și asigurarea finanțării unui pachet complex de servicii de educație incluzivă în învățământul general, cel puțin la nivelul finanțării actuale a costului per elev în instituția de învățământ special.
- Finanțarea de la bugetul de stat a specialistului în protecția drepturilor copilului din cadrul primăriilor și angajarea acestuia în cadrul STAS, cu stabilirea numărului de unități de personal în funcție de populația de copii la nivel de primărie și cu examinarea posibilității angajării unui specialist pentru câteva primării.

INTRODUCERE

Context

Changing the Way We CareSM (CTWWC), este o inițiativă globală lansată în octombrie 2018 de un consorțiu de organizații, care include Catholic Relief Services (CRS) și Maestral International. CTWWC este concepută pentru a promova o îngrijire familială sigură și favorabilă pentru copiii care sunt dezinstituționalizați din structurile rezidențiale și copiii cu risc de separare de familiile lor, prin consolidarea familiilor, reformarea sistemelor naționale de îngrijire a copiilor și schimbarea angajamentelor la nivel național, regional și global.

CTWWC are trei obiective de bază:

- (1) Guvernele promovează îngrijirea copiilor în familii prin îmbunătățirea și adoptarea politicilor, investițiilor în profesioniștii din serviciile sociale și în sistemele naționale și comunitare care merită copiii și familiile vulnerabile;
- (2) Copiii rămân sau se întorc în familii prin procese de consolidare a familiei, care ia în considerare vocea copiilor, implicarea comunității și instituțiile de tranziție către inițiative de sprijin familial; și
- (3) Îngrijirea în mediul familial este promovată la nivel global, prin pledoarie națională, regională, globală în vederea promovării politicilor, celor mai bune practici și a redirecționării resurselor de către persoane și organizații multilaterale, bilaterale, corporative, filantropice, bazate pe credință și laice. Efortul global va folosi evidența și lecțiile învățate din țările demonstrative ale CTWWC, precum și din alte țări care trec prin reforme similare pentru a influența politicile și practicile care conduc la redirecționarea finanțării dinspre instituțiile rezidențiale înspre îngrijirea copiilor în familii.

În Republica Moldova, CTWWC își propune să contribuie la a pune capăt instituționalizării copiilor și să asigure că sistemele de sprijin al familiei sunt consolidate în așa fel încât copiii să poată să continue să prospere în familii care le oferă siguranța și îngrijirea necesare. Implementarea inițiativei este relativ la început, motiv pentru care o detaliată analiză de nevoi și o serie de cercetări în diverse domenii sunt absolut necesare pentru a stabili bazele și liniile principale de acțiune în următorii ani. Actuala cercetare face parte dintr-o serie de șapte analize tematice care oferă o imagine exhaustivă a situației copiilor vulnerabili și familiilor acestora atât în contextul dezinstituționalizării cât și al prevenirii plasamentului în structuri rezidențiale, formând un ansamblu teoretic și practic cu privire la analiza de situație a sistemului de îngrijire a copilului în Republica Moldova, cu precădere în contextul post COVID-19.

Linile directoare ONU privind îngrijirea alternativă a copiilor

Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU) a adoptat în 2009 Liniile directoare ONU privind îngrijirea alternativă a copiilor, care au fost concepute drept orientări pentru politici și practici menite să îmbunătățească aplicarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. De asemenea, Liniile directoare sunt relevante pentru implementarea dispozițiilor din alte instrumente internaționale care promovează protecția și bunăstarea copiilor lipsiți de îngrijire părintească sau care sunt expuși riscului de a ajunge într-o astfel de situație, având drept scop realizarea următoarelor obiective:

- menținerea copiilor în îngrijirea familiei biologice sau readucerea lor înapoi la familie, iar în lipsa acestei posibilități, găsirea altei soluții adecvate și permanente, inclusiv adopția;
- în timpul căutării unor soluții permanente, sau în cazul în care acestea nu sunt posibile sau nu sunt în interesul superior al copilului, să fie identificate și asigurate cele mai potrivite forme de îngrijire alternativă, care să promoveze dezvoltarea copilului;
- încurajarea tuturor părților interesate de protecția socială și bunăstarea copilului – guvernul și societatea civilă, sectorul public și privat – să le aplice mai eficient în acest proces, având în vedere condițiile economice, sociale și culturale existente.

Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului aplică deplin principiile și obiectivele stabilite în Liniile directoare în examinarea rapoartelor prezentate de statele părți la Convenție, precum și în formularea observațiilor și recomandărilor făcute acestora. Republica Moldova este stat parte a Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului și raportează periodic Comitetului ONU referitor la progresele înregistrate în implementarea angajamentelor asumate. Astfel, transpunerea în legislație, politici și practici a Liniilor directoare este un angajament pe care statul trebuie să-l realizeze în beneficiul copiilor în situație de risc și a celor separați de părinți.

Obiective, metodologie și limite

Analiza actelor normative de reglementare a serviciilor sociale și a finanțării acestora a fost realizată cu scopul elaborării de recomandări practice privind îmbunătățirea cadrului normativ și a finanțării serviciilor sociale de prevenire a separării copilului de familie și a celor de îngrijire alternativă și a avut în vedere realizarea următoarelor obiective:

- Identificarea lacunelor cadrului normativ de reglementare a serviciilor sociale de prevenire a separării și de îngrijire alternativă, inclusiv a finanțării acestora în baza surselor secundare de date (rapoarte, studii realizate la nivel național);
- Stabilirea criteriilor în baza cărora a fost analizată alinierea actelor normative de reglementare a serviciilor sociale la cerințele Liniilor directoare;
- Efectuarea analizei cadrului normativ, care reglementează sistemul de îngrijire alternativă în general și a serviciilor sociale în particular prin raportare la cerințele Liniilor directoare;
- Efectuarea analizei mecanismului de finanțare a serviciilor sociale în contextul descentralizării administrative și reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului;

Metodologie

În scop de înțelegere a lacunelor cadrului normativ de reglementare a serviciilor sociale de prevenire a separării și de îngrijire alternativă a copilului, inclusiv a finanțării acestora au fost utilizate surse de date secundare și în special studii și rapoarte recente ale autorităților publice, mediului academic și societății civile. Lista rapoartelor, studiilor și ghidurilor relevante pentru analiza cadrului normativ este prezentată în Anexa 1 a acestui raport. Sursa de date pentru analiza actelor normative relevante pentru scopul analizei a constituit-o Registrul de stat al actelor juridice, utilizându-se textul electronic consolidat al fiecărui act normativ. Lista actelor normative analizate este prezentată în Anexa 2 a raportului.

Analiza actelor normative care reglementează serviciile sociale s-a realizat în baza unor criterii elaborate de consultanta în politici sociale în baza operaționalizării conceptelor-cheie din Liniile directoare. Elaborarea criteriilor de analiză și a descriptorilor pentru fiecare criteriu a avut la bază recomandările practice de implementarea a Liniilor directoare elaborate de Centrul de Excelență pentru Copiii în Îngrijire din Scoția,³ precum și Instrumentul elaborat de MEASURE Evaluation în scop de evaluare a sistemelor de îngrijire alternativă a copilului.⁴

Pentru analiza prevederilor legale privind serviciile sociale specializate de prevenire a separării s-au utilizat 15 criterii: Nediscriminarea, Participarea, Evaluarea interesului superior al copilului, Planificarea intervenției, Furnizarea serviciilor, Caracterul temporar al intervenției, Reprezentarea legală, Siguranța mediului de îngrijire, Confidențialitatea, Consolidarea familiei, Evidența cazurilor, Personalul serviciului, Calitatea serviciilor, Ieșirea din serviciu și Finanțarea. În total au fost utilizați 24 de descriptori de referință pentru a evalua corespunderea prevederilor actului normativ de reglementare a fiecărui serviciu cu cerințele Liniilor directoare. În cazul serviciilor sociale de îngrijire alternativă de tip familial și de tip rezidențial (servicii comunitare cu capacitate mică și instituții rezidențiale cu capacitate mare) s-au utilizat 17 criterii de analiză: cele 15 criterii pentru serviciile de prevenire și două criterii adiționale relevante doar pentru serviciile de plasament: Decizia de plasament și Menținerea legăturilor familiale. Respectiv, în analiza corespunderii actelor normative de reglementare a serviciilor de îngrijire alternativă cu cerințele Liniilor directoare s-au utilizat încă cinci descriptori specifici, în total 29, prezentați în Anexa 3 a acestui raport.

În baza rezultatelor analizei actelor normative care reglementează serviciile sociale de prevenire a separării și de îngrijire alternativă, inclusiv a celor care reglementează mecanismul de finanțare a serviciilor au fost elaborate constatări și recomandări preliminare. Constatările și recomandările au fost prezentate grupului de lucru constituit în cadrul inițiativei CTWWC, precum și în cadrul evenimentelor organizate de CTWWC, MSMPS și MECC pe 20 și 21 iulie 2021, cu participarea unui număr total de 200 reprezentanți ai APC, APL II, APL I, societății civile și mediului academic. Constatările și recomandările analizei au fost discutate și validate de către participanții la evenimentele din 20 și 21 iulie.

Limite

Această analiză se limitează, conform Termenilor de Referință, la serviciile sociale de îngrijire alternativă și la serviciile specializate de prevenire a separării copilului de familie, inclusiv la finanțarea serviciilor și nu vizează toate componentele sistemului de protecție a copilului. Reglementarea serviciilor sociale, politicile și cadrul legal aferent sistemului de îngrijire alternativă au fost analizate în baza actelor normative aprobate de Parlament, Guvern și APC cu atribuții în domeniu, dar nu a fost realizată analiza actelor normative aprobate de APL, cum ar fi de exemplu strategii sau programe locale de protecție a copilului, regulamente privind serviciile sociale pentru a evalua gradul de corespundere a acestora cu cerințele Liniilor directoare.

Structura raportului

Raportul de analiză conține o parte introductivă, constatările și recomandările rezultate în urma analizei structurate în cinci capitole și trei anexe.

Capitolul 1 prezintă rezultatele analizei actelor normative în domeniul protecției copilului și asistenței sociale, care guvernează sistemul de îngrijire alternativă, cu accent pe serviciile sociale. În acest capitol sunt vizate aspectele cheie prevăzute de Liniile directoare, precum: principiul necesității și principiul adecvării îngrijirii, reprezentarea legală și protecția copilului în cadrul sistemului de îngrijire alternativă, procedura de gatekeeping, mecanismele de cooperare și colaborare în domeniul protecției copilului, opțiunile existente de prevenire a separării și de îngrijire alternativă, precum și asigurarea calității serviciilor sociale și abordarea individualizată a fiecărui caz.

În **capitolele 2, 3 și 4** sunt reflectate rezultatele analizei actelor normative care reglementează organizarea și funcționarea serviciilor sociale, inclusiv a standardelor minime de calitate, pentru fiecare categorie și respectiv pentru fiecare tip de serviciu social. Capitolul 2 este dedicat serviciilor sociale specializate de prevenire a separării copilului de părinți, capitolul 3 - serviciilor sociale de îngrijire alternativă de tip familial și de tip rezidențial cu capacitate mică de plasament, iar capitolul 4 - instituțiilor rezidențiale din subordinea autorităților publice centrale (APC) cu capacitate mare de plasament (de la 10 la 350 de copii).

Capitolul 5 relevă analiza mecanismului de finanțare a serviciilor sociale și se axează pe sursele de finanțare, atribuțiile APC și APL în finanțarea serviciilor în contextul descentralizării administrative și modalitățile de finanțare, inclusiv a organizațiilor necomerciale prestatoare de servicii sociale. Capitolul conține de asemenea o analiză a posibilităților de finanțare a serviciilor sociale în contextul dezinstituționalizării sistemului de îngrijire.

În anexe sunt prezentate: Lista rapoartelor, studiilor care au stat la baza analizei cadrului normativ (Anexa 1), lista actelor normative analizate (Anexa 2) și matricea de analiză, care conține criteriile și descriptorii în baza cărora s-a realizat analiza (Anexa 3).

CADRUL NORMATIV PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ÎN SISTEMUL DE SERVICII SOCIALE

Acest capitol conține rezultatele analizei actelor normative care guvernează sistemul de îngrijire alternativă, cu accent pe servicii sociale. Analiza a fost realizată din perspectiva aplicării celor două principii de bază ale Liniilor directoare: principiul necesității și principiul adecvării. Au fost abordate elementele cheie ale sistemului de îngrijire alternativă, precum: reprezentarea legală și protecția copilului în cadrul sistemului, procedura de gatekeeping, mecanismele de cooperare și colaborare în domeniul protecției copilului, opțiunile existente de prevenire a separării și de îngrijire alternativă, precum și asigurarea calității serviciilor sociale și abordarea individualizată a fiecărui caz. În acest scop au fost analizate actele normative relevante protecției copilului, cât și actele normative specifice domeniului asistenței sociale. Constatările privind alinierea la principiile Liniilor directoare a sistemului de îngrijire alternativă relevă măsura în care cerințele acestor principii sunt transpuse în actele normative relevante. Recomandările formulate vizează îmbunătățirea cadrului normativ în vederea abordării lacunelor identificate.

Principiul necesității și principiul adecvării - Legea 140/2013

Potrivit Liniilor directoare, sistemul de îngrijire alternativă trebuie să se sprijine pe doi piloni fundamentali – principiul necesității și principiul adecvării. Principiul necesității presupune prevenirea separării inutile a copilului de familie. Politicile trebuie să asigure că serviciile sociale acționează pentru prevenirea separării copiilor de familiile lor și că numai atunci când este în interesul superior al unui copil, trebuie de recurs la îngrijirea alternativă. Admiterea în îngrijirea alternativă implică stabilirea unui mecanism robust de „gatekeeping” capabil să asigure faptul că copiii sunt admiși în sistemul de îngrijire alternativă doar după ce toate mijloacele posibile de a-i ține alături de părinții sau familia extinsă au fost examinate.

Principiul adecvării presupune dreptul la protecție specială și asistență din partea statului a copiilor care sunt separați permanent sau temporar de mediul lor familial. Dacă se stabilește necesitatea de îngrijire alternativă în cazul unui copil, aceasta trebuie acordată într-un mod corespunzător, ceea ce presupune respectarea anumitor standarde minime de calitate. Copiii care se află în îngrijire alternativă au dreptul la examinarea în mod regulat a plasamentului pentru a vedea dacă acesta este încă cel mai potrivit. Statele sunt încurajate să se asigure că: există o gamă largă de opțiuni de îngrijire alternativă; că plasamentele de îngrijire sunt luate de la caz la caz; și că perioada petrecută în îngrijirea alternativă și îngrijirea primită sunt adecvate nevoilor copilului respectiv.

Actul normativ de referință pentru sistemul de îngrijire alternativă la nivel național este Legea 140/2013. Legea 140/2013 stabilește procedurile de identificare, evaluare, asistență, referire, monitorizare și evidență a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți, precum și autoritățile și structurile responsabile de aplicarea procedurilor respective. De asemenea, este prevăzută procedura de autosesizare și înregistrare a sesizărilor despre copiii aflați în situație de risc, precum și o reglementare clară a situațiilor de risc.

Potrivit prevederilor legale separarea copilului de părinți se realizează doar după evaluarea riscului și în baza dispoziției autorității tutelare, cu anunțarea procurorului în termen de cel mult 24 de ore (în cazuri de urgență) și în baza unei hotărâri a instanței de judecată.⁵ În privința plasamentului copilului separat de părinți, autoritatea tutelară dispune plasamentul prioritar în familia rudelor sau a altor persoane cu care copilul a stabilit relații apropiate, în servicii de plasament de tip familial și în ultimă instanță în servicii de plasament de tip rezidențial, ținând cont de interesul superior al copilului.⁶

În 2020 au fost operate completări ale actului legislativ care au soluționat o serie de lacune identificate în rapoartele și studiile naționale. Printre cele mai importante prevederi noi menționăm:

- delimitarea funcțiilor de reprezentare și responsabilitate legală pentru copiii separați de părinți între autoritățile tutelare și îngrijitorii copiilor;
- stabilirea procedurii de instituire a custodiei asupra copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar într-o altă localitate din țară sau din străinătate, fiind reglementată îngrijirea neformală a copiilor separați de părinți și monitorizarea situației acestora;
- plasamentul planificat în serviciul de tutelă/curatelă, plasamentului copilului părintelui minor, precum și obligativitatea măsurilor de pregătire a copiilor din serviciile de plasament pentru viața independentă după ieșirea din serviciile respective;
- completarea atribuțiilor autorităților tutelare teritoriale privind reprezentarea legală a copilului victimă sau martor al infracțiunii sau contravenției, precum și al copilului cu statut de contravenient, bănuț, învinut, inculpat; îndeplinirea atribuțiilor privind stabilirea și plata indemnizațiilor zilnice pentru copiii rămași temporar fără ocrotire părintească și copiii rămași fără ocrotire părintească;
- expunerea atribuțiilor autorității centrale pentru protecția copilului;
- revizuirea definiției termenilor importanți, precum: copil separat de părinți, reprezentant legal, responsabil legal, pericol iminent etc.

Reprezentarea legală și protecția copilului – autoritățile tutelare

În vederea protecției și reprezentării legale a copiilor în situație de risc și separați de părinți au fost stabilite autoritățile tutelare la toate nivelurile administrative atât în Legea 140/2013, cât și în Codul familiei. Atribuțiile de autoritate tutelară centrală le exercită MSMPS, întrucât este autoritatea centrală pentru protecția copilului. În calitate de autoritate tutelară teritorială a fost desemnată structura teritorială de asistență socială (STAS). STAS este organul local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei la nivelul APL II. Autoritatea tutelară locală la nivelul APL I este reprezentată de primarii de sate (comune), orașe și municipii (cu excepția municipiilor Bălți și Chișinău, care au rol de APL II). Legea 140/2013 prevede, de asemenea, angajarea unui specialist în protecția drepturilor copilului în cadrul fiecărei primării pentru a sprijini autoritatea tutelară locală în realizarea atribuțiilor specifice de protecție a copilului. Cu toate acestea, nu există o delimitare clară a responsabilităților specialistului în protecția drepturilor copilului față de cele ale asistentului social comunitar, această lacună fiind necesar de adresat.

Procedura de gatekeeping

Procedura de gatekeeping este prevăzută expres în sistemul național de îngrijire alternativă. Această atribuție îi revine Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, instituite în cadrul APL II. Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate este un organ abilitat cu eliberarea avizului pentru aprobarea măsurilor de sprijin familial privind depășirea situațiilor de risc și prevenirea separării copilului de familie, precum și a măsurilor de protecție a copilului separat de părinți.⁷ În atribuțiile Comisiei intră examinarea și avizarea propunerilor de susținere a familiei pentru prevenirea separării, de dezinstituționalizare a copiilor din servicii de tip rezidențial, de separare a copiilor de părinți, de plasament planificat, de încetare a plasamentului, precum și aprobarea solicitanților la funcția de asistent parental profesionist și părinte-educator și evaluarea competențelor și performanțelor acestora. De asemenea, Comisia prezintă Consiliului raional/municipal propuneri privind necesitatea dezvoltării sau extinderii serviciilor sociale.

Mecanismele de cooperare în domeniul protecției copilului

În scop de abordare multidisciplinară a problemelor și situațiilor complexe în care se află copii în situație de risc sau separați de părinți, au fost reglementate o serie de prevederi privind cooperarea intersectorială dintre specialiștii cu responsabilități în domeniul protecției copilului.

În anul 2010 a fost aprobat Mecanismul de cooperare intersectorială privind prevenirea și reducerea ratei mortalității materne, infantile și a copiilor cu vârsta de până la cinci ani la domiciliu.⁸ Prin acest mecanism autoritățile și-au propus drept scop instituirea și dezvoltarea unui parteneriat durabil și eficient în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de 5 ani la domiciliu.

Obiectivele declarate ale mecanismului constau în: a) stabilirea responsabilităților și standardizarea procesului de coordonare și cooperare intersectorială privind prevenirea mortalității infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu; b) dezvoltarea parteneriatului intersectorial în cadrul instituțiilor publice și private în soluționarea problemelor familiilor și copiilor în situație de risc.

În 2014 Guvernul a aprobat Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. Au fost reglementate procedurile de intervenție pentru fiecare sector și a echipelor multidisciplinare la nivel local, care lucrează împreună pentru identificarea, înregistrarea, evaluarea inițială, luarea măsurilor urgente de protecție, examinarea specializată, evaluarea complexă și asistența, documentarea și luarea în evidență a cazurilor susceptibile de violență, neglijare, exploatare și trafic.⁹

În 2018 a fost aprobat de Guvern un nou mecanism de cooperare intersectorială, care vizează modul de intervenție și cooperare a angajaților din domeniile: educației, ocrotirii sănătății, asistenței sociale și ordinii publice pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului. Mecanismul de cooperare prevede atribuțiile persoanelor desemnate din cadrul serviciilor universale pentru observarea sistematică a bunăstării copilului, evaluarea îngrijorărilor, planificarea acțiunilor pentru prevenirea primară a riscurilor, schimbul de date și documente cu specialiștii din alte instituții/servicii.¹⁰ Scopul acestor intervenții este de a asigura prevenirea riscurilor pentru copil și reducerea necesității intervențiilor în conformitate cu Instrucțiunile privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

Opțiunile de prevenire a separării și de îngrijire alternativă

Pentru facilitarea accesului copiilor și familiilor acestora la măsuri de protecție, în 2017 Legea asistenței sociale a fost completată cu prevederi, care atribuie APL II și în special STAS responsabilități specifice de prevenire a situațiilor de risc pentru copii și pentru susținerea dezvoltării capacităților familiei în îngrijirea și educația copilului, inclusiv protecția copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți.¹¹ De asemenea, Legea asistenței sociale conține prevederi privind proximitatea acordării serviciilor sociale, stabilind că în urma evaluării complexe, STAS elaborează planul individualizat de asistență a beneficiarului, care prevede acordarea serviciilor sociale primare în cadrul comunității în care beneficiarul domiciliază sau acordarea serviciilor sociale specializate prioritar la locul de trai de unde provine, iar complementar în unitatea administrativ-teritorială apropiată de același nivel sau de nivelul al doilea.¹²

Potrivit prevederilor legale, în Republica Moldova sistemul de servicii sociale presupune trei categorii de servicii:

- servicii sociale primare, care se acordă la nivel de comunitate tuturor beneficiarilor și au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate care pot cauza marginalizarea sau excluziunea socială;
- servicii sociale specializate care implică antrenarea specialiștilor și au drept scop menținerea, reabilitarea și dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de dificultate în care se află beneficiarul sau familia acestuia;
- servicii sociale cu specializare înaltă: a) cu componentă rezidențială, care sunt prestate într-o instituție rezidențială sau într-o instituție specializată de plasament temporar, care impun un șir de intervenții complexe ce pot include orice combinație de servicii sociale specializate, acordate beneficiarilor cu dependență sporită și care necesită supraveghere continuă (24/24 ore); b) fără componentă rezidențială, care oferă beneficiarilor asistență socială complexă înalt calificată/cu specializare îngustă, la nivel regional sau național.¹³

Considerăm că clasificarea actuală a serviciilor sociale nu este însă suficient de clară pentru delimitarea între serviciile primare și serviciile specializate, respectiv între serviciile specializate și cele cu specializare înaltă. În capitolele următoare vom vedea că și serviciile sociale specializate pot fi cu sau fără componentă rezidențială, respectiv unele servicii se prestează de către asistentul social comunitar, dar au fost reglementate ca fiind servicii specializate.

Serviciile sociale pot fi dezvoltate și oferite beneficiarilor atât de prestatori publici (instituțiile de asistență socială create și gestionate de APC, APL II, APL I), cât și de prestatori privați (asociațiile obștești, fundațiile, instituțiile private fără scop lucrativ, înregistrate și cu domeniul de activitate în sfera socială, persoanele juridice și persoanele fizice – întreprinderi cu scop lucrativ, înregistrate și întreprinderile sociale, inclusiv întreprinderile sociale de inserție)¹⁴. Există prevederi legale care reglementează activitatea organizațiilor necomerciale¹⁵ și parteneriatul public-privat,¹⁶ și permit prestarea în comun cu autoritățile publice a serviciilor sociale și dezvoltarea programelor de asistență socială.

Calitatea îngrijirii – acreditarea și inspecția serviciilor sociale

Prestatorii de servicii sociale pot organiza și oferi servicii sociale dacă sunt acreditați în condițiile legii. Acreditarea presupune o procedură prin care autoritatea națională de acreditare a prestatorilor de servicii sociale apreciază în mod oficial capacitatea funcțională, organizațională și administrativă a prestatorilor de a presta servicii sociale în corespundere cu legislația și standardele de calitate.¹⁷ În 2012 a fost reglementată activitatea Consiliului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, autoritate administrativă pe lângă MSMPs, care are misiunea de a certifica capacitatea prestatorilor de servicii de a furniza servicii calitative.¹⁸

De asemenea, Guvernul a reglementat procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale,¹⁹ care stabilește modul de organizare și desfășurare a acreditării, etapele și criteriile de evaluare a calității serviciului, modul de luare a deciziei de acreditare/acreditare provizorie sau neacreditare, precum și condițiile de suspendare sau retragere a certificatului de acreditare. Prestatorii de servicii sociale se supun acreditării, în mod obligatoriu, o dată la 5 ani,²⁰ indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare. De asemenea, este prevăzută evidența prestatorilor de servicii sociale de către Consiliul național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale în Registrul electronic de stat al prestatorilor de servicii sociale.²¹ Nu există însă prevederi și termene în care prestatorul de servicii poate solicita repetat acreditarea în cazul neacreditării inițiale.

Serviciile sociale prestate de prestatori publici și privați la diferite niveluri administrative sunt supuse inclusiv inspecției periodice. Inspecția Socială este autoritate a administrației publice din subordinea MSMPs, care are misiunea inspecției modului de aplicare corectă și unitară a legilor și a altor acte normative care reglementează acordarea ajutorului social, ajutorului pentru perioada rece a anului și serviciilor sociale.²² La efectuarea inspecției sunt antrenați reprezentanți ai societății civile, inclusiv beneficiari ai serviciilor sociale. În domeniul serviciilor sociale, Inspecția Socială urmărește: controlul aplicării prevederilor legislației cu privire la serviciile sociale; verificarea respectării standardelor minime de calitate de către prestatorii de servicii sociale; promovarea măsurilor privind diminuarea numărului de erori și prevenirea fraudelor în sistemul de servicii sociale, precum și asigurarea calității serviciilor sociale; verificarea corectitudinii aplicării legislației la stabilirea dreptului beneficiarului la servicii sociale.²³

Abordarea individualizată – managementul de caz

Procedura de acordare a serviciilor sociale presupune, conform prevederilor legale, o abordare individualizată, evaluarea inițială și complexă a nevoilor, revizuirea periodică a planului individualizat de asistență, inclusiv a plasamentului. Pentru a determina eficiența serviciilor sociale acordate și necesitatea continuării intervenției sau sistării asistenței, situația beneficiarului este reevaluată periodic de către prestatorul de servicii sociale. Revizuirea planului individualizat de asistență se efectuează în mod obligatoriu: după prima lună de acordare a serviciilor sociale; la trei luni de acordare a serviciilor sociale; după necesitate, dar nu mai rar decât o dată la șase luni.²⁴

În baza rezultatelor revizuirii, prestatorul de servicii sociale completează sau modifică planul individualizat de asistență ori sistează prestarea serviciilor sociale. Prestarea serviciilor sociale impune respectarea procedurilor managementului de caz adoptate în 2016 de MSMPs,²⁵ care implică stabilirea nivelurilor de risc pentru bunăstarea copilului și aplicarea unei metodologii standardizate de instrumentare a cazului, inclusiv de referire la servicii sociale. La nivel național a fost reglementată o gamă largă de opțiuni de îngrijire, incluse în Nomenclatorul serviciilor sociale.²⁶ Cu toate acestea Nomenclatorul nu a fost actualizat din 2011 și în contextul dezvoltării și reglementării noilor servicii sociale și necesită a fi revizuit și completat.

Concluzii

Actul normativ de bază pentru sistemul de îngrijire alternativă este Legea 140/2013. Principiul necesității și principiul adecvării îngrijirii au fost transpuse în prevederi legale concrete, atât în Legea 140/2013, cât și în actele normative care reglementează accesul la serviciile sociale. La nivel de APL II este instituită Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate (gatekeeping) cu rol important în avizarea/aprobarea măsurilor de protecție în scop de prevenire a separării, cât și a propunerilor autorității tutelare privind plasamentul în îngrijire alternativă, dezinstituționalizarea și reintegrarea copilului în familie. De asemenea, este reglementată cooperarea intersectorială între specialiștii din domeniile: asistență socială, educație, sănătate, ordine publică, în scop de prevenire primară a riscurilor privind bunăstarea copilului, dar și în scop de identificare, evaluare, referire, asistență și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

Serviciile sociale pot fi dezvoltate și oferite de prestatori publici și privați, cu condiția acreditării de către instituția cu atribuții în domeniul evaluării și certificării, ceea ce impune respectarea standardelor minime de calitate în procesul de prestare a serviciilor. Legea asistenței sociale prevede acordarea serviciilor respectând principiul proximității, iar Legea 140/2013 prevede prioritatea plasamentului sub tutelă în familia extinsă față de celelalte tipuri de plasament, iar în cazul în care acest lucru este imposibil, este prevăzută prioritatea plasamentului în serviciile de tip familial față de serviciile de tip rezidențial. Există prevederi legale privind evaluarea nevoilor și acordarea asistenței în baza unui plan individualizat de asistență și revizuirea periodică a plasamentului și evaluării oportunității acestuia.

Cadrul legal privind îngrijirea alternativă în Republica Moldova este aliniat cerințelor Liniilor directoare. Cu toate acestea, există câteva lacune care necesită a fi abordate și anume: Legea 140/2013 nu delimitează clar responsabilitățile asistentului social comunitar de cele ale specialistului în protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei, ceea ce ar putea demotiva primarul de a angaja personal suplimentar, în special în condițiile unui buget auster. Clasificarea actuală a serviciilor sociale (primare, specializare și cu specializare înaltă) nu face o delimitare clară între serviciile primare și serviciile specializate, respectiv între serviciile specializate și cele cu specializare înaltă ceea ce distorsionează rolul APC și APL în prestarea și finanțarea diferitor tipuri de servicii. Nomenclatorul serviciilor sociale nu a fost actualizat în ultimii 10 ani în pofida dezvoltării și reglementării unor servicii sociale noi. Nu există proceduri și termene pentru prestatorii de servicii care să prevadă posibilitatea de solicitare repetată a acreditării în caz de neacreditare inițială.

Recomandări

În vederea abordării lacunelor identificate în actele normative, recomandăm următoarele măsuri:

- Completarea Legii 140/2013 cu prevederi care să delimiteze responsabilitățile asistentului social comunitar de cele ale specialistului în protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei în scop de a sprijini autoritatea tutelară în exercitarea atribuțiilor de protecție și reprezentare legală a copiilor în situație de risc și a celor separați de părinți;
- Completarea Legii privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale cu prevederi privind termenele și condițiile de solicitare repetată a acreditării de către prestatorul de servicii sociale în caz de neacreditare inițială.
- Completarea Legii cu privire la serviciile sociale, cu prevederi care să reglementeze clar criteriile, care stau la baza clasificării serviciilor sociale în primare, specializate și cu specializare înaltă; recomandăm utilizarea unor criterii specifice precum: scopul serviciului, categoriile de beneficiari, regimul de asistare, locul prestării, regimul juridic al prestatorului de servicii sociale.
- Revizuirea și actualizarea Nomenclatorului serviciilor sociale prin completarea acestuia cu actele normative care reglementează serviciile sociale aprobate după 2011 și introducerea pentru fiecare tip de serviciu social a codului CPV, conform Vocabularului comun al achizițiilor publice. Această măsură este necesară pentru a crea un cadru de referință pentru achiziția publică a serviciilor sociale de către autoritățile publice de la alți prestatori publici și privați în cazul în care nu dispun de serviciile necesare și/sau potrivite necesităților copiilor din teritoriul administrat.

SERVICIILE SOCIALE SPECIALIZATE PENTRU PREVENIREA SEPARĂRII COPILULUI DE FAMILIE

Acest capitol conține rezultatele analizei actelor normative care reglementează organizarea și funcționarea serviciilor sociale specializate de prevenire a separării copilului de familie, inclusiv a standardelor minime de calitate aprobate pentru serviciile respective. În cazul fiecărui serviciu social este prezentată o descriere succintă a serviciului, care include: tipul și scopul serviciului, principalele activități/servicii prestate, beneficiarii și personalul angajat, monitorizarea și evaluarea serviciilor, prestatorul de serviciu și sursele de finanțare. Constatările privind alinierea la principiile Liniilor directoare a prevederilor actelor normative de reglementare a fiecărui serviciu sunt expuse ca urmare a aplicării criteriilor și descriptorilor pentru fiecare criteriu, prezentați în Matricea de analiză (Anexa 3). După caz, sunt formulate recomandări de îmbunătățire a prevederilor legale pentru eliminarea lacunelor identificate în cazul fiecărui tip de serviciu.

Sprijin pentru familiile cu copii

Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii este un serviciu social specializat, care se instituie în cadrul STAS în baza deciziei consiliului raional/municipal și se prestează la nivel local (sate, orașe). Scopul Serviciului constă în asigurarea bunăstării copilului prin dezvoltarea și consolidarea capacităților familiei pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial. Serviciul este reglementat prin Hotărâre de Guvern²⁷ și deține standarde minime de calitate.²⁸

Serviciul se prestează în două forme: sprijin familial primar și sprijin familial secundar. Sprijinul familial primar este realizat prin intermediul diferitor programe, care pot include: activități de informare și sensibilizare, școala părinților, grupuri de suport pentru părinți și pentru copii, activități comunitare cu copiii pentru susținerea dezvoltării emoționale, sociale și incluziunii sociale a acestora. Sprijinul familial secundar include activități care se realizează pentru protecția familiei și a copilului, în scopul prevenirii separării copilului de familie, precum și a pregătirii familiei pentru reintegrarea copilului. Aceste activități includ acordarea ajutorului bănesc pentru procurarea unor bunuri necesare copilului, menținerea și îmbunătățirea stării sănătății, investigațiile, intervențiile și/sau reabilitarea medicală necesară, precum și asigurarea conexiunii cu specialiștii relevanți, alte servicii pentru a răspunde necesităților copilului și ale membrilor familiei.

Pot beneficia de sprijin familial primar toate familiile cu copii din comunitate, care au nevoie de suport. Pentru sprijin familial secundar sunt eligibile familiile cu copii în situații de risc și/sau familiile ai căror copii se află în proces de reintegrare, precum și familiile cu copii în risc de separare.

Familiiile beneficiare de sprijin familial secundar, care au nevoie de suport pentru asigurarea condițiilor minime pentru creșterea copilului și/sau încadrarea copilului în procesul educațional, sunt eligibile și pentru ajutor bănesc. Quantumul ajutorului bănesc constituie 700 lei (circa 40 USD) lunar și se acordă pentru o perioadă determinată de timp, dar nu mai mare de 6 luni sau se efectuează o plată unică, care nu depășește 4000 lei (circa 227 USD). Acordarea și mărimea ajutorului bănesc este examinată și avizată de Comisia raională/municipală pentru protecția copilului aflat în dificultate.

Personalul Serviciului include managerul Serviciului, asistenții sociali supervizori și asistenții sociali comunitari din cadrul serviciului de asistență socială comunitară. Funcționarea Serviciului implică costuri de personal, costuri pentru desfășurarea programelor de asistență (arendarea sălii, facilitator, materiale didactice, gustări, transport pentru deplasare la nivel local) și pentru acordarea ajutorului bănesc. Serviciul este finanțat din bugetele locale de nivelul al doilea, precum și din granturi, donații și alte surse legale. În același timp, serviciul a fost inclus în pachetul minim de servicii sociale garantat de stat și este finanțat din Fondul de susținere a populației gestionat de ANAS. Monitorizarea și evaluarea Serviciului este efectuată de către STAS.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cerințelor Liniilor directoare. Cu toate acestea constatăm că unele aspecte ce țin de reglementarea serviciului necesită a fi îmbunătățite. În contextul dezvoltării diferitor tipuri de servicii sociale prestate de asistentul social comunitar este necesară reglementarea numărului de cazuri active pe care un asistent social comunitar le poate avea în asistență în cadrul sprijinului familial primar și secundar. De asemenea, regulamentul de organizare și funcționare a serviciului nu prevede acreditarea serviciului și nici nu există prevederi privind posibilitatea prestării serviciilor de sprijin, cum ar fi serviciile de consiliere, programele de educație parentală de către prestatori privați acreditați. Serviciul este prestat de către STAS și respectiv evaluat de către STAS, ceea ce privează prestatorul de o evaluare externă privind relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul serviciului asupra beneficiarilor. Completarea cadrului normativ de reglementare a serviciului cu prevederile menționate ar spori calitatea serviciului și ar permite inclusiv prestatorilor privați să inițieze programe de sprijin familial.

Serviciul social Echipa mobilă

Serviciul social „Echipă mobilă” este un serviciu specializat, destinat persoanelor cu dizabilități (copii și adulți), care este prestat la domiciliul beneficiarilor. Serviciul este reglementat prin Hotărâre de Guvern²⁹ și are drept scop îmbunătățirea calității vieții beneficiarului prin servicii de consiliere, recuperare și reabilitarea psiho-socială, în vederea creșterii gradului de autonomie personală, prevenire a instituționalizării și incluziune socială. Echipa mobilă are drept obiective: dezvoltarea abilităților beneficiarilor pentru o viață independentă în comunitate; dezvoltarea abilităților de îngrijire și suport acordat persoanelor implicate în procesul de incluziune socială a beneficiarului; asigurarea socializării beneficiarilor, dezvoltarea relațiilor cu comunitatea și accesul la resursele și serviciile existente în comunitate. Sunt eligibile pentru serviciu persoanele cu dizabilități accentuate și severe cu risc înalt de abandon și instituționalizare, constatată în urma evaluării.

O echipă mobilă poate deservi până la 25 beneficiari lunar, iar perioada prestării serviciilor fiecărui beneficiar se stabilește de echipa multidisciplinară, în funcție de necesitățile de îngrijire și suport special ale beneficiarului, precum și de necesitățile de consiliere și instruire a persoanelor implicate în îngrijirea acestuia. Termenul maxim de prestare a serviciilor pentru un beneficiar este de un an. Personalul serviciului este constituit din coordonatorul serviciului, care are și rolul de manager de caz, psiholog, kinetoterapeut și alt personal, care poate fi contractat în funcție de necesitățile beneficiarilor. Salarizarea personalului Serviciului se efectuează în baza devizului de cheltuieli al Serviciului, aprobat de către prestatorul de servicii. Cu excepția salarizării personalului, regulamentul de organizare și funcționare a serviciului nu conține prevederi privind alte tipuri de cheltuieli suportate de prestator (de exemplu, cheltuieli de transport și formare a personalului, echipamente necesare pentru lucrul cu beneficiarii, obiecte de igienă personală și medicamente de primă necesitate).

Serviciul se instituie prin decizia consiliului raional/municipal din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și poate fi prestat de către STAS, precum și prestatorii privați care au creat Serviciul. Finanțarea serviciului se realizează respectiv din bugetele locale de nivelul al doilea, mijloace speciale, inclusiv donații, sponsorizări și alte surse legale. Prestatorii privați finanțează Serviciul din sursele proprii. Cu excepția Monitorizarea serviciului se efectuează de către Coordonatorul serviciului, iar evaluarea anuală a serviciului – de către specialiștii STAS.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cerințelor Liniilor directoare. Cu toate acestea sunt necesare completări ale regulamentului de organizare și funcționare a serviciului cu: cerințe privind acreditarea prestatorilor de servicii, evaluarea externă a serviciului, în cazul în care serviciul este prestat de STAS, și prevederi privind costurile pe care le implică prestarea serviciului.

Serviciul social Asistență personală

Serviciul social „Asistență personală” este un serviciu social specializat destinat copiilor și adulților cu dizabilități severe. Serviciul este reglementat prin Hotărâre de Guvern³⁰ și are drept scop de a oferi asistență și îngrijire beneficiarilor, în vederea favorizării independenței și integrării lor în societate în domeniile: protecție socială, muncă, asistență medicală, educație, acces la infrastructură etc. Asistentul personal oferă servicii de îngrijire personală, realizează sarcini menajere de bază, acordă suport beneficiarului pentru mobilitate și pentru participarea la viața socială, precum și supraveghere și îndrumare în funcție de necesitățile persoanei.

Personalul Serviciului este constituit din șeful Serviciului și asistenții personali. Poate fi angajată în funcția de asistent personal orice persoană, inclusiv unul din membrii familiei sau rudele beneficiarului cu condiția respectării cerințelor de eligibilitate pentru angajarea în cadrul serviciului. Serviciul se instituie prin decizia APL II și poate fi prestat de către STAS, precum și de organizații necomerciale înregistrate în conformitate cu legislația, având domeniul de activitate în sfera socială.

Serviciul este finanțat din bugetele locale de nivelul al doilea, mijloace speciale, alte surse legale. Salarizarea personalului se efectuează în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, pentru volumul de timp efectiv lucrat. Monitorizarea și evaluarea serviciilor de asistență personală sunt realizate de către prestatorul de Serviciu. În cazul prestatorilor privați, aceștia prezintă STAS rapoarte de activitate.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cerințelor Liniilor directoare. Cu toate acestea sunt necesare completări ale regulamentului de organizare și funcționare a serviciului pentru asigurarea calității serviciului. În acest scop recomandăm: introducerea prevederilor privind acreditarea prestatorilor de serviciu și reglementarea evaluării externe a serviciului, în cazul în care serviciul este prestat de STAS.

Serviciul social de intervenție timpurie

Serviciile de intervenție timpurie sunt servicii medicale, sociale și psihopedagogice, oferite copiilor cu tulburări de dezvoltare și riscuri de apariție a acestora în vederea stimulării dezvoltării fizice, motorii, senzoriale, inclusiv a vederii și auzului, dezvoltării cognitive, comunicative, sociale, psiho-emoționale și a celei adaptive. Intervenția timpurie este reglementată prin Hotărâre de Guvern³¹ și are drept scop identificarea timpurie a copiilor care prezintă tulburări de dezvoltare sau risc pentru apariția acestora și oferirea asistenței necesare. Serviciile de intervenție timpurie se prestează prin colaborare intersectorială dintre specialiștii din diferite domenii în cadrul echipelor interdisciplinare, în parteneriat cu părinții sau alt reprezentant legal/ îngrijitor al copilului. Componenta minimă a unei echipe interdisciplinare include: medic pediatru, neurolog pediatru sau reabilitolog, psiholog/ psihopedagog, logoped, fizio-kinetoterapeut sau asistent medical în reabilitare, asistent medical, asistent social.

Beneficiarii serviciilor sunt copii cu vârsta de până la 3 ani cu tulburări de dezvoltare și risc pentru apariția acestora, precum și părinții/ alt reprezentant legal/ îngrijitor al copilului, stabiliți în baza criteriilor de eligibilitate pentru programele de intervenție timpurie. În vederea accesării serviciilor se realizează evaluarea situației familiei în conformitate cu procedura managementului de caz în asistența socială. Prestatorul de serviciu desemnează un manager de caz, care este membru al echipei interdisciplinare a serviciului. Un manager de caz coordonează și monitorizează procesul de oferire a serviciilor pentru 18-20 beneficiari. Serviciile pot fi prestate de instituțiile medico-sanitare, organizațiile specializate în domeniul prestării serviciilor de intervenție timpurie acreditate, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare.

Cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea serviciilor de intervenție timpurie sunt suportate de către prestatorii de servicii. Sursele de finanțare a serviciilor sunt mijloacele fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală, granturi, donații și alte surse legale. În sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, prestatorii de servicii încheie contracte de acordare a asistenței medicale pentru persoanele asigurate cu Compania Națională de Asigurări în Medicină, în conformitate cu Normele metodologice de aplicare a Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală.

În ceea ce privește costul serviciilor sociale, nu există prevederi privind cheltuielile pe care le implică aceste servicii. Monitorizarea și evaluarea serviciilor se realizează de către Șeful Serviciului. Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cu cerințele Liniilor directe. Recomandăm totuși reglementarea evaluării externe a serviciului pentru îmbunătățirea calității acestuia și includerea tipurilor de cheltuieli aferente prestării serviciilor sociale.

Centrul specializat de intervenție în tulburări de spectru autist

Centrul specializat de intervenție în tulburări de spectru autist este o instituție publică sau privată, care prestează servicii medico-sociale copiilor cu vârsta 3-18 ani și tinerilor cu vârsta 18-35 ani cu probleme de dezvoltare psihologică profundă, inclusiv tulburări de spectru autist. Serviciul a fost reglementat în 2019 prin Hotărâre de Guvern și are drept scop asigurarea asistenței copiilor și tinerilor eligibili pentru programele de intervenție în tulburări de spectru autist, oferirea de suport părinților sau altui reprezentant legal/îngrijitor pentru realizarea maximă a potențialului de dezvoltare a copilului/tânărului și incluziunea educațională și socială a acestuia. Beneficiarii Centrului sunt identificați la diverse etape de acordare a asistenței medicale (asistență medicală primară, specializată de ambulator, spitalicească) sau în cadrul Centrului la adresarea directă a familiei.

Intervențiile sunt selectate individual pentru fiecare beneficiar, în funcție de problemele identificate și necesitățile speciale ale fiecărui copil sau tânăr și ale familiei și se realizează în cadrul programelor oferite de Centru, prin intermediul echipei multidisciplinare. Componenta minimă a unei echipe multidisciplinare include: medic psihiatru, medic pediatru, psihoterapeut (comportamental, cognitiv-comportamental), psiholog clinician și/sau psihopedagog, logoped, kinetoterapeut sau asistent medical în reabilitare, asistent medical, asistent social, ergoterapeut/terapeut ocupațional. În cadrul echipei pot fi angajați și alți specialiști în funcție de necesitățile de asistență evaluate ale beneficiarilor. Echipele multidisciplinare se formează ținând cont de raportul: o echipă la 200-250 mii de persoane din raza teritoriului deservit (3-4 raioane). În cadrul fiecărei echipe multidisciplinare este desemnat de către prestatorul de serviciu un manager de caz, care coordonează și monitorizează procesul de oferire a serviciilor pentru maximum 10 beneficiari ai Centrului.

Centrul poate fi creat de către APC, APL II, organizațiile necomerciale din țară și internaționale prin coordonare cu MSMPS, precum și de către APL în parteneriat cu organizațiile necomerciale, pe baza unui acord de activitate comună. Cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea centrelor specializate de intervenție în tulburări de spectru autist sunt acoperite din bugetul de stat sau din bugetele locale, fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală în limitele mijloacelor financiare disponibile care acoperă cheltuieli pentru salarizarea angajaților, procurarea medicamentelor, alte cheltuieli eligibile, precum și din alte mijloace, conform legislației. Monitorizarea și evaluarea serviciilor se realizează de către APL II, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare a prestatorului de serviciu, iar rezultatele monitorizării și evaluării sunt prezentate MSMPS. Serviciile sunt de asemenea evaluate și acreditate de autoritățile responsabile de evaluarea și acreditarea serviciilor în domeniul sănătății și asistenței sociale.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în totalitate cerințelor Liniilor directoare. Ținând cont de domeniul de specializare îngustă a serviciilor de intervenție în tulburări de spectru autist și de profilul specialiștilor implicați în prestarea serviciilor considerăm că acesta este un serviciu cu specializare înaltă fără componentă rezidențială și nu un serviciu specializat. În acest context recomandăm definirea serviciului ca fiind unul cu specializare înaltă și prestarea acestuia la nivel regional (Nord, Centru, Sud) cu finanțarea serviciilor medicale și de reabilitare din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală și a serviciilor sociale – din bugetul de stat.

Centrul de zi pentru copii cu dizabilități

Centrul de zi pentru copii cu dizabilități este instituție de stat sau privată de asistență socială care prestează servicii în regim de zi copiilor cu dizabilități, oferă un mediu de suport, asistență în recuperarea dezvoltării, sprijin și mediere în relațiile cu familia și comunitatea. Beneficiarii serviciului sunt persoane cu vârsta de la naștere pînă la 18 ani cu dizabilități de ordin senzorial (auz, vedere), fizic/locomotor, mintal/de intelect, psihic și de comportament, precum și familiile acestor copii. Centrul are o capacitate de maximum 40 de copii și prestează servicii de dezvoltare a abilităților cognitive, de comunicare și comportament; de recuperare/reabilitare; acordă suport pentru incluziunea educațională; consilierea membrilor familiei/a îngrijitorilor; activități de petrecere a timpului liber; alimentare; orientare profesională; transport a copiilor la/de la Centru.

Conform Registrului de stat al actelor juridice, rezultă că Guvernul nu a aprobat un Regulament-cadru de organizare și funcționare a acestui tip de serviciu. În 2008 au fost aprobate doar Standardele minime de calitate,³³ care includ și unele prevederi specifice Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului (de exemplu, noțiuni generale, principii de activitate, categorii de beneficiari eligibili pentru serviciu, tipuri de servicii prestate). Atenționăm că în 2010 odată cu modificarea actului normativ, s-a produs o eroare la încărcarea documentului în Registrul de stat al actelor juridice, care nu a fost corectată pînă în prezent. Există o neconcordanță între denumirea actului normativ de reglementare și conținutul anexei acestuia: actul normativ aprobă Standardele minime de calitate pentru centrele de zi, dar anexa acestuia conține, de fapt, Standardele minime de calitate pentru centrele de plasament pentru copii cu dizabilități.

Analiza standardelor minime de calitate ale Centrului de zi pentru copii cu dizabilități (versiunea din 2008) denotă că acestea includ o mare parte din prevederile specifice cerințelor Liniilor directoare. În lipsa unui Regulament-cadru de organizare și funcționare a serviciului lipsesc însă prevederi importante privind asigurarea calității serviciului (acreditarea serviciului, monitorizarea și evaluarea acestuia), precum și prevederi privind finanțarea serviciului și costurile aferente prestării serviciilor. În acest context, recomandăm elaborarea și aprobarea de Guvern a Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului.

În procesul de reglementare trebuie să se țină cont de faptul că au fost reglementate serviciile Centrul de zi pentru copii în situație de risc, care deservește inclusiv copii cu dizabilități accentuate și medii cu vârsta 7-18 ani și Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani. În acest context ar fi oportună reglementarea unui serviciu de zi pentru copii cu dizabilități severe, cu necesități complexe de îngrijire, care nu sunt acoperiți actualmente de serviciile de zi existente.

Centrul de zi pentru copii în situație de risc

Centrul de zi pentru copii în situație de risc este o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii sociale specializate de îngrijire în regim de zi a copiilor în situație de risc. Serviciul a fost reglementat prin Hotărâre de Guvern³⁴ și are drept scop prevenirea separării copilului de familie, marginalizării, excluderii sociale și instituționalizării copilului și facilitarea procesului de incluziune a copilului în situație de risc în familie și în comunitate. Beneficiarii serviciului sunt copii cu vârsta cuprinsă între 7-18 ani care sunt în evidența autorității tutelare în calitate de copii în situație de risc, inclusiv copii cu dizabilități accentuate și medii, precum și membrii familiei acestora.

Serviciul prestează un spectru larg de servicii care variază în funcție de nevoile beneficiarilor: alimentație; formarea deprinderilor de viață; dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament; suport în studierea și asimilarea programelor de studii; orientare profesională; consiliere și reabilitare psihosocială a copiilor; petrecerea timpului liber; facilitarea accesului la servicii din comunitate (educație, sănătate, cultură etc.); consolidarea abilităților părintești în creșterea și educarea copiilor. Serviciile sunt prestate de personalul specializat, format din directorul Serviciului, asistentul social, pedagogul și psihologul și de alți specialiști, care pot fi angajați în cadrul serviciului în funcție de nevoile evaluate ale beneficiarilor. Numărul unităților de personal depinde de numărul copiilor, cu respectarea raportului: un specialist la șapte copii, capacitatea maximă a Centrului fiind de 40 de copii.

Serviciul poate fi prestat de APL I, APL II sau prestatori privați, dacă aceștia sunt acreditați pentru prestarea serviciului respectiv. Serviciul cu statut de instituție publică se instituie prin decizia consiliului local/municipal din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul întâi sau prin decizia consiliului raional/municipal din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea. Serviciul este finanțat din bugetele locale, mijloace speciale și alte surse legale. Monitorizarea și evaluarea Serviciului se realizează de către Directorul serviciului, care prezintă rapoarte prestatorului de serviciu. Prestatorii privați prezintă STAS rapoarte semestriale și anuale de activitate. Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în totalitate cu cerințele Liniilor directoare.

Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani

Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani este un serviciu social specializat de îngrijire în regim de zi pentru o perioadă determinată a copiilor de vârstă respectivă.

Serviciul a fost reglementat prin Hotărâre de Guvern³⁵ și are drept scop prevenirea separării copilului de familie, a marginalizării, a excluderii sociale și a instituționalizării copilului, facilitarea procesului de (re)integrare familială și incluziune educațională și socială a copilului. Beneficiarii serviciului sunt copii cu vârsta de 4 luni–3 ani, în cazul cărora tutela teritorială a identificat riscul înalt de separare a copilului de mediul familial; părinții/persoana în grija căreia se află copilul a solicitat prestarea serviciului, iar necesitatea serviciului este confirmată de evaluarea complexă a situației copilului și familiei în cadrul serviciului de sprijin pentru familiile cu copii. Accesul la serviciu este condiționat așadar de accesarea prealabilă a serviciului de sprijin familial secundar de către părinte/părinți. De asemenea, asistentul parental profesionist/părintele educator poate solicita serviciul, dacă plasamentul copilului cu vârsta de 4 luni–3 ani în Centru va permite admiterea/menținerea copilului în serviciul asistență parentală profesionistă sau în casa de copii de tip familial.

Centrul are o capacitate maximă de 12 copii și poate funcționa în diferite spații adaptate, precum: apartamente în blocuri de locuit sau case de locuit la sol; clădiri ale autorităților publice locale sau ale prestatorilor privați ori închiriate de către aceștia; instituții de educație preșcolară; centre de plasament și reabilitare pentru copii din subordinea MSMPS. În cadrul Centrului sunt prestate servicii în funcție de necesitățile beneficiarilor, care includ: alimentație; formarea deprinderilor de viață (autoservire, igienă); dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare, comportament și relaționare; formarea și consolidarea abilităților parentale. Personalul serviciului este format din director, educator specializat în educația timpurie, asistent medical, dădacă. Ținând cont de necesitățile individuale ale copiilor beneficiari ai Centrului, prestatorul de serviciu poate angaja și alți specialiști. Managementul de caz pentru beneficiarii serviciului este asigurat de către specialistul în protecția drepturilor copilului din cadrul primăriei sau, în absența acestuia, de către asistentul social comunitar.

Serviciul poate fi prestat de o persoană juridică de drept public sau privat acreditată pentru prestarea acestui serviciu. Centrul cu statut de instituție publică se instituie prin decizia consiliului local/raional/municipal din unitățile administrativ-teritoriale respective sau prin decizia Comitetului Executiv al Găgăuziei. În cazul amplasării Centrului în instituții de educație preșcolară și centre de plasament și reabilitare pentru copii din subordinea MSMPS, finanțarea serviciului este asigurată din bugetul alocat instituțiilor respective. În cazul prestării serviciului de către prestatori privați, nu este reglementată sursa finanțării. Monitorizarea și evaluarea internă a serviciilor prestate de către Centru este realizată de către Directorul Centrului, iar monitorizarea și evaluarea externă este asigurată de către STAS, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare a prestatorului de serviciu.

Analiza actului de reglementare a serviciului denotă că deși există prevederi privind acreditarea prestatorului de serviciu, nu au fost adoptate standarde minime de calitate pentru acest tip de serviciu, în baza cărora să se realizeze acreditarea. O mare parte din cerințele Liniilor directoare sunt reflectate în regulamentul de organizare și funcționare a serviciului, dar lipsesc prevederi privind tipurile de cheltuieli aferente prestării serviciilor și cerințe de respectare a standardelor minime de calitate.

În acest context recomandăm completarea regulamentului cu aceste prevederi, precum și elaborarea și aprobarea standardelor minime de calitate pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani în cadrul serviciului de zi.

Concluzii

În ultimii zece ani Guvernul a reglementat o gamă largă de servicii sociale de prevenire a separării copilului de familie, inclusiv mai multe tipuri de servicii destinate copiilor mici (0–3 ani), copiilor cu dizabilități și celor cu probleme de dezvoltare. Există servicii prestate la domiciliul beneficiarilor (sprijin familial, asistență personală, echipa mobilă) care presupun inclusiv facilitarea accesului copilului și/sau familiei la alte servicii comunitare de bază. De asemenea, există servicii prestate în cadrul unor centre de zi, care oferă servicii specifice diferitor categorii de vârstă și sunt organizate în funcție de diferite nevoi ale copilului și familiei/îngrijitorilor.

Majoritatea serviciilor de prevenire pot fi prestate de către APL sau de către organizații necomerciale acreditate. Cu toate acestea unele servicii de prevenire pot fi prestate doar de către APL, cum ar fi sprijinul familial, sau pot fi prestate inclusiv de către APC, cum ar fi Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani și Centrul specializat de intervenție în tulburări de spectru autist. Reieșind din faptul că diferite servicii de prevenire sunt prestate la diferite niveluri administrative și o parte din acestea presupun intervenții complexe cu implicarea specialiștilor din diferite domenii (social, educațional, medical), finanțarea serviciilor este asigurată din diferite surse: bugetul de stat, bugetele locale, fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală și alte surse legale, precum donații, granturi. Două servicii de prevenire destinate copiilor (sprijin familial și asistență personală) au fost incluse în pachetul minim de servicii sociale garantat de stat și gestionat de către ANAS.

Analiza actelor normative de reglementare a serviciilor sociale de prevenire denotă că o mare parte din acestea sunt aliniate Liniilor directoare. Cu unele excepții, în care s-a constatat lipsa actului normativ, cea mai mare parte din regulamentele de organizare și funcționare a serviciilor sociale și standardele minime de calitate ale acestora conțin prevederi concrete de implementare a cerințelor Liniilor directoare privind următoarele aspecte: nediscriminarea, participarea copilului/familiei/îngrijitorului și solicitarea opiniei acestora, evaluarea nevoilor bazată pe interesul superior al copilului, abordarea individualizată și multidisciplinară în procesul de evaluare și planificare a asistenței, reprezentarea legală, protecția împotriva abuzului, violenței și neglijării, confidențialitatea datelor, evidența cazurilor și încetarea asistenței. De asemenea, există prevederi privind cerințele față de personalul serviciilor și implicarea acestuia în consolidarea familiei, precum și cerințe privind calitatea serviciilor (respectarea standardelor minime de calitate, monitorizarea și evaluarea serviciilor).

Cu toate acestea, în cazul unor servicii sociale de prevenire identificăm și unele lacune precum: lipsa standardelor minime de calitate pentru serviciile de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani, lipsa regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului de zi pentru copii cu dizabilități, cu toate că au fost aprobate standarde minime de calitate, lipsa prevederilor exprese privind acreditarea prestatorilor de servicii Echipă Mobilă și Asistență personală.

În majoritatea cazurilor, în regulamentele de organizare și funcționare a serviciului lipsește prevederea privind evaluarea externă a serviciului, care ar oferi prestatorului de serviciu posibilitatea să analizeze relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul serviciului în scop de îmbunătățire a calității acestuia. Conform prevederilor legale, monitorizarea și evaluarea serviciilor se realizează de către prestatorul de serviciu și STAS. În cazul în care prestatorul de serviciu este STAS nu este asigurată o evaluare externă, iar în cazul în care serviciul este prestat de un prestator privat, evaluarea externă este realizată de către STAS.

Un alt punct slab al regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor alternative îl constituie reglementarea insuficientă a tipurilor de costuri pe care le implică prestarea serviciilor. De asemenea, observăm că două servicii specializate de prevenire, Sprijin familial și Centrul de zi pentru copii cu vârsta de 4 luni–3 ani, se bazează de fapt pe personalul serviciului Asistență socială comunitară. Cu toate acestea nu există prevederi care să reglementeze numărului de cazuri active (numărul de cazuri aflate în lucru) pentru o unitate de asistent social comunitar astfel, încât să poată fi asigurată calitatea managementului de caz în cadrul serviciilor de prevenire a separării.

Recomandări

În vederea îmbunătățirii cadrului normativ de reglementare a serviciilor de prevenire a separării, recomandăm următoarele măsuri:

- Elaborarea și aprobarea de către Guvern a standardelor minime de calitate pentru Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani, care să permită evaluarea și acreditarea prestatorilor de servicii.
- Elaborarea și aprobarea de către Guvern a regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului Centru de zi pentru copii cu dizabilități, evitând supra reglementarea serviciului dat fiind faptul că deja există două tipuri de servicii de zi, care prestează servicii inclusiv copiilor cu dizabilități. În acest context ar fi oportună reglementarea unui serviciu de zi pentru copii cu dizabilități severe și necesități complexe de îngrijire în special pentru categoria de vârstă 3–7 ani.
- Operarea modificărilor necesare în Registrul de stat al actelor juridice, pentru a asigura concordanța dintre denumirea și conținutul actului normativ care aprobă standardele minime de calitate pentru Centrul de zi pentru copii cu dizabilități.
- Completarea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor Echipă Mobilă și Asistență personală cu prevederi privind cerința de acreditare a prestatorilor de servicii.
- Completarea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor specializate de prevenire cu prevederi privind evaluarea externă a fiecărui serviciu cu privire la relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul acestuia. Considerăm oportună evaluarea fiecărui serviciu social o dată la patru ani, înaintea expirării certificatului de acreditare a serviciului, care este valabil pentru o perioadă de cinci ani.

- Completarea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor specializate de prevenire cu prevederi privind tipurile de costuri pe care le implică prestarea fiecărui serviciu. Aceasta ar facilita implementarea mecanismului de securizare și redirecționare a resurselor financiare alocate actualmente instituțiilor rezidențiale către serviciile de prevenire și procurarea de către APL de servicii, care nu sunt disponibile în teritoriul administrat, de la alte APL, organizații necomerciale sau instituții religioase acreditate.
- Revizuirea și aprobarea de către MSMPs a Regulamentului-cadru privind activitatea serviciului Asistență socială comunitară și în special reglementarea numărului de cazuri active (numărul de cazuri aflate în lucru) pentru o unitate de asistent social, în funcție de complexitatea cazurilor, ținând cont de dezvoltarea noilor servicii pentru care asistentul social comunitar trebuie să asigure managementul de caz.

SERVICIILE SOCIALE SPECIALIZATE DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ

Acest capitol conține rezultatele analizei actelor normative care reglementează organizarea și funcționarea serviciilor sociale specializate de îngrijire alternativă, inclusiv a standardelor minime de calitate aprobate pentru serviciile respective. În cazul fiecărui serviciu social este prezentată o descriere succintă a serviciului, care include: tipul și scopul serviciului, principalele activități/servicii prestate, beneficiarii și personalul angajat, monitorizarea și evaluarea serviciilor, prestatorul de serviciu și sursele de finanțare. Constatările privind alinierea la principiile Linilor directoare a prevederilor actelor normative de reglementare a fiecărui serviciu sunt expuse ca urmare a aplicării criteriilor și descriptorilor pentru fiecare criteriu, prezentanți în Matricea de analiză (Anexa 3). După caz, sunt formulate recomandări de îmbunătățire a prevederilor legale pentru eliminarea lacunelor identificate pentru fiecare serviciu în parte

Forme de protecție și servicii de îngrijire alternativă de tip familial

Custodia

Custodia este o formă de protecție temporară a copilului, în scopul asigurării creșterii, îngrijirii și educației adecvate a acestuia, care a fost reglementată recent.³⁶ Legea 140/2013 reglementează procedura și termenii de instituire a custodiei, drepturile și atribuțiile custodelui, stabilește condițiile de eligibilitate față de custode, reprezentarea legală a copilului, precum și condițiile de încetare și revocare a custodiei.³⁷ Custodia se instituie de către autoritatea tutelară locală, asupra copiilor ai căror părinți/unicul părinte se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare pentru o perioadă mai mare de două luni sau în cazul când părinții/unicul părinte nu-și pot realiza obligațiile privind creșterea, îngrijirea și educația copilului din cauza problemelor de sănătate. Potrivit prevederilor legale care reglementează drepturile familiale, părinții sunt în drept să-și delege parțial drepturile și obligațiile privind creșterea, îngrijirea și educația copilului unui custode, prin depunerea unei cereri la autoritatea tutelară locală, conform procedurii stabilite în Legea 140/2013.³⁸

Custodia se instituie, de asemenea și asupra copiilor plasați în serviciul de tutelă/curatelă, în cazul în care tutorii/curatorii se află temporar ori intenționează să plece temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare pentru o perioadă mai mare de două luni. În cazul în care părinții au opinii diferite cu privire la persoana în grija căreia se va afla copilul, acestea sunt examinate de către autoritatea tutelară teritorială de la locul de trai al copilului. Decizia autorității tutelare teritoriale poate fi contestată în instanța de judecată, care se pronunță cu privire la persoana în grija căreia se va afla copilul. Cheltuielile pentru creșterea, îngrijirea și educația copilului aflat în custodie sunt suportate de către reprezentantul său legal (părinte, tutore/curator), inclusiv din contul prestațiilor sociale acordate copilului. Custodia este o sarcină personală și gratuită și nu presupune remunerarea custodelui.

Procedurile și cerințele față de instituirea custodiei sunt în concordanță cu Liniile directoare și asigură formalizarea îngrijirii copiilor a căror reprezentanți legali (părinții, tutorii/curatorii) se află temporar în imposibilitate de a-și exercita obligațiile, dar fac aranjamente de îngrijire a copilului de către o persoană cunoscută/apropiată copilului.

Tutela/curatela

Tutela/curatela este o formă de protecție a copilului reglementată de Codul familiei, Codul civil, precum și de Legea 140/2013. Potrivit prevederilor legale, tutela și curatela se instituie asupra copiilor care au statut de copil rămas temporar fără ocrotire părintească sau de copil rămas fără ocrotire părintească în scopul creșterii, educației și instruirii copilului, precum și al apărării drepturilor și intereselor sale legitime.³⁹ Diferența dintre tutelă și curatelă se referă doar la vârsta copilului: tutela se instituie asupra copiilor care nu au atins vârsta de 14 ani, iar curatela se instituie asupra copiilor în vârstă de la 14 la 18 ani. La atingerea vârstei de 14 ani, tutela se transformă în curatelă, fără emiterea unei dispoziții suplimentare de către autoritatea tutelară. Autoritatea tutelară teritorială instituie tutela/curatela asupra copilului cu avizul autorității tutelare locale și numai în baza avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate.⁴⁰

În procesul de instituire a tutelei/curatelei autoritatea tutelară teritorială ține cont de prioritatea plasării copilului: în familia extinsă, în familia persoanei cu care copilul a stabilit relații apropiate (vecin, prieten de familie etc.) sau în cadrul familiei unui adoptator.⁴¹ În acest scop sunt examinate calitățile morale și alte calități personale, precum și posibilitățile candidatului de a-și îndeplini obligațiile de tutore/curator, relațiile lui și ale membrilor familiei lui cu copilul.⁴² În 2020 au fost operate modificări la Codul familiei, Codul civil, precum și la Legea 140/2013 pentru a armoniza prevederile referitoare la tutelă și curatelă. Constatăm că potrivit ultimelor modificări ale Legii 140/2013, tutela și curatela sunt reglementate ca servicii.⁴³ În ceea ce privește finanțarea tutelei/curatelei, conform prevederilor legale, obligațiile de tutore sau curator sunt exercitate gratuit,⁴⁴ dar tutorii/curatorii beneficiază de indemnizații pentru creșterea și îngrijirea copilului.⁴⁵

Actele normative de reglementare a tutelei și curatelei corespund principiilor Liniilor directoare, dar considerăm că este necesară definirea clară a termenului tutelă/curatelă: formă de protecție sau serviciu social. De asemenea, este oportună elaborarea unor standarde minime de calitate, care să conțină prevederi cu privire la evaluarea nevoilor, monitorizarea, instruirea și suportul acordat tutorilor/curatorilor, precum și a procedurilor de evaluare și pregătire a copiilor pentru încetarea tutelei/curatelei.

Asistența parentală profesionistă

Asistența parentală profesionistă este un serviciu social specializat de îngrijire substitutivă în familia unui asistent parental profesionist reglementat prin Hotărâre de Guvern.⁴⁶ Conform prevederilor legale, asistentul parental profesionist asigură la domiciliul său îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp și facilitează (re)integrarea familială și socială a copilului, în conformitate cu necesitățile individuale de asistență și dezvoltare ale acestuia.

Beneficiarii serviciului sunt copii în situație de risc și copii separați de părinți, precum și copilul cu dizabilități, părinții sau îngrijitorul căruia au nevoie de timp pentru recuperare. În 2018 Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului a fost completat cu noi prevederi în scop de lărgire a categoriilor de beneficiari eligibili pentru plasamentul în serviciu și anume: părintele minor cu copil în risc de separare, copilul părintelui minor, minora gravidă în situație de risc sau separată de părinți.⁴⁷

Plasamentul copilului în serviciu se efectuează de urgență sau planificat cu respectarea prevederilor Legii 140/2013. Sunt reglementate procedurile de evaluare și aprobare a asistenților parentali profesioniști, precum și potrivirea dintre competențele, termenele și condițiile de aprobare a asistentului parental profesionist cu necesitățile de asistență și dezvoltare ale copilului. În familia asistentului parental profesionist pot fi plasați în același timp pînă la trei copii, excepție constituind plasarea împreună a fraților și surorilor, cînd numărul copiilor poate fi majorat pînă la patru. Copii plasați în serviciu beneficiază de diferite tipuri de indemnizații pe perioada plasamentului (unică la plasament, lunară, zilnică, unică la împlinirea vârstei de 18 ani) în funcție de tipul și durata plasamentului, precum și de vârsta copilului.⁴⁸ Salarizarea asistentului parental profesionist se efectuează numai pe perioada plasamentului copilului. Regulamentul⁴⁰ de organizare și funcționare a serviciului nu reglementează costurile privind administrarea monitorizarea și evaluarea serviciului, costurile privind formarea personalului.

Personalul serviciului este constituit din managerul serviciului (un manager pentru 15 asistenți parentali profesioniști aprobați), asistentul social responsabil de serviciu (un asistent social pentru 20 copii plasați în Serviciu) și din asistenții parentali profesioniști. Serviciul este prestat de către STAS sau de către un prestator privat acreditat. Finanțarea serviciului se efectuează din bugetele locale de nivelul al doilea și din alte surse (donații, granturi). Monitorizarea serviciului se realizează sistematic de către managerul serviciului, iar prestatorul de serviciu realizează evaluarea anuală a serviciului.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate practic în totalitate cu cerințele Liniilor directoare. Remarcăm totuși că lipsesc câteva tipuri de prevederi care ar trebui să reglementeze următoarele aspecte: a) asistența și consilierea asistenților parentali profesioniști după perioada de plasament a copilului, prevăzută de Liniile directoare; b) evaluarea externă a serviciului, care ar oferi prestatorului de serviciu posibilitatea să analizeze eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul serviciului în scop de îmbunătățire a calității acestuia. Recomandăm așadar completarea Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului cu aceste prevederi și o mai bună reglementare a tuturor costurilor, pe care le implică prestarea serviciului.

Casa de copii de tip familial

Casa de copii de tip familial este un serviciu social specializat, care are scopul de a oferi copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui părinte-educator. Părintele-educator asigură la domiciliul său îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp.

Serviciul a fost reglementat în 2002, iar în 2018 Guvernul a aprobat un nou Regulament de organizare și funcționare a serviciului și standarde minime de calitate,⁴⁹ care conțin în mare măsură prevederi similare cu cele care reglementează asistența parentală profesionistă. Principala diferență dintre cele două tipuri de servicii vizează capacitatea serviciului (numărul copiilor care pot fi plasați simultan) și categoriile de beneficiari.

Beneficiarii casei de copii de tip familial sunt copii în situație de risc și copii separați de părinți. Casa de copii de tip familial nu oferă plasament de scurtă durată copiilor cu dizabilități ai căror părinți/îngrijitori necesită servicii de tip Respiro și nici plasament pentru părintele minor cu copil în risc de separare, copilul părintelui minor, minora gravidă în situație de risc sau separată de părinți. În casa de copii de tip familial pot fi plasați în același timp de la trei copii pînă la șapte copii, cu condiția ca numărul copiilor plasați și cel al copiilor biologici ai părintelui-educator să nu depășească șapte persoane. Monitorizarea situației copilului plasat în serviciu este realizată de către Managerul Serviciului plasamente de tip familial din cadrul STAS.

Celelalte aspecte privind organizarea și funcționarea serviciului, procedurile de plasament și acordare a serviciilor, inclusiv standardele minime de calitate, indemnizațiile disponibile pe perioada plasamentului și raportul dintre numărul de copii, respectiv numărul de părinți educatori care îi revin unui asistent social responsabil de serviciu, sunt similare asistenței parentale profesionale. Serviciul este prestat de către STAS sau de către un prestator privat acreditat, respectiv finanțarea serviciului se efectuează din bugetele locale de nivelul al doilea și din alte surse (donații, granturi). Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate practic în totalitate cu cerințele Linilor directoare. Ca și în cazul asistenței parentale profesionale, lipsesc câteva tipuri de prevederi care ar trebui să reglementeze următoarele aspecte: a) asistența și consilierea părinților-educatori după perioada de plasament a copilului, prevăzută de Linile directoare; b) evaluarea externă a serviciului, care ar oferi prestatorului de serviciu posibilitatea să analizeze eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul serviciului în scop de îmbunătățire a calității acestuia. Recomandăm așadar completarea Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului cu aceste prevederi și o mai bună reglementare a tuturor costurilor, pe care le implică prestarea serviciului, inclusiv a costurilor privind administrarea monitorizarea și evaluarea serviciului și costurile privind formarea personalului.

Servicii de îngrijire alternativă cu plasament rezidențial într-un centru de tip familial

Casa comunitară pentru copii în situație de risc

Casa comunitară pentru copii în situație de risc este un serviciu social specializat de plasament temporar pentru creșterea și educarea, într-o locuință de tip familial, a copiilor separați de părinți sau în situație de risc. Scopul serviciului este asigurarea creșterii și dezvoltării copilului într-un mediu de viață apropiat celui familial, pentru o perioadă determinată de timp. Serviciul este reglementat prin Hotărâre de Guvern⁵⁰ și deține standarde minime de calitate.⁵¹

Beneficiarii serviciului sunt copii cu vârsta cuprinsă între 10–18 ani, care sunt privați temporar sau permanent de mediul familial și nu pot fi plasați în familia extinsă, în casa de copii de tip familial, serviciul de asistență parentală profesionistă sau adoptați. În cazul fraților/surorilor, Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului prevede posibilitatea de plasament a copiilor cu vârsta mai mică de 10 ani, dar nu mai mică de 6 ani. Concomitent pot fi plasați în serviciu maximum 10 copii.

Casa comunitară prestează următoarele servicii: găzduire (cazare); întreținere; alimentație; formarea deprinderilor de viață (autoservire, igienă); dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare și comportament; suport în studierea și asimilarea programelor școlare; consiliere și rehabilitare psihosocială; petrecerea timpului liber; orientare profesională; (re)integrare familială; incluziune comunitară și socială; însoțirea copiilor la instituțiile medicale, administrarea medicamentelor prescrise de către medici, acordarea de prim-ajutor medical, conform competenței. Personalul serviciului este constituit din: personal administrativ (directorul Casei comunitare); personal specializat (pedagogi sociali) și personal auxiliar (bucătar, femeie de serviciu). Unul din pedagogii sociali din cadrul Casei comunitare este desemnat de către directorul serviciului pentru îndrumarea și susținerea copilului, coordonarea și monitorizarea procesului de asistență zilnică, devenind pentru copil "persoană-cheie".

Serviciul poate fi prestat de STAS sau de prestatori privați acreditați pentru serviciul dat. Casa comunitară cu statut de instituție publică se instituie prin decizia consiliului raional/municipal, la demersul STAS și se află în subordinea acesteia.

Serviciul este finanțat din bugetele locale de nivelul întâi și al doilea, mijloace speciale și alte surse legale. Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului nu prevede expres tipurile de cheltuieli pe care le suportă prestatorul de serviciu. Monitorizarea procesului de prestare a serviciilor și evaluarea calității serviciului, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare a prestatorului de serviciu, este realizată, în teritoriul administrat, de către STAS. Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cu cerințele Liniilor directoare. Recomandăm totuși completarea Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului cu prevederi privind evaluarea externă a serviciului, în cazul în care serviciul este prestat de către STAS și cu prevederi privind costurile pe care le implică prestarea serviciului.

Casa comunitară pentru persoane cu dizabilități

Casa comunitară pentru persoane cu dizabilități este un serviciu social specializat de plasament pentru persoanele cu dizabilități severe (copii sau adulți), care necesită protecție, îngrijire și suport specializat continuu. Scopul serviciului este îngrijirea permanentă, dezvoltarea aptitudinilor de autoservire și socializare a beneficiarilor în vederea asigurării unui mod de viață pe cât este posibil apropiat de cel obișnuit comunității, pentru a facilita creșterea capacității acestora de a se (re)integra în familie și societate. Serviciul este reglementat prin Hotărâre de Guvern și deține standarde minime de calitate.⁵²

În 2017 au fost aprobate și cerințe sanitare pentru serviciu, care vizează amplasarea, amenajarea și menținerea imobilului, spațiul personal al beneficiarului în cadrul Serviciului, spațiile igienico-sanitare, precum și cerințe față de organizarea alimentației și suportul pentru asigurarea igienei personale și protecția sănătății.⁵³

Serviciul este organizat separat pentru beneficiari copii și adulți, într-o locuință putând fi plasați în același timp de la patru pînă la șase beneficiari. Întrucât serviciul a fost reglementat pentru două categorii de beneficiari (copii sau adulți), există prevederi specifice care reglementează plasamentul de urgență și plasamentul planificat al copiilor, cu respectarea prevederilor Legii 140/2013. Personalul serviciului este format din director, lucrători sociali, bucătar și, după caz, asistent medical și alt personal specializat (psihopedagog, logoped, kinetoterapeut etc.), angajat la necesitate în funcție de nevoile și vârsta beneficiarilor plasați în serviciu.

În 2020, au fost aprobate modificări ale regulamentului de organizare și funcționare a serviciului, în ceea ce privește obiectivele și prestatorii de servicii.⁵⁴ Dezinstituționalizarea și prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități au fost incluse drept obiective ale serviciului. Potrivit noilor prevederi, serviciul poate fi instituit și prestat de o gamă largă de prestatori publici și privați acreditați pentru serviciul respectiv, inclusiv de către instituțiile de asistență socială create și gestionate de APC. Respectiv, finanțarea serviciului se efectuează din contul mijloacelor financiare alocate de prestatorul de serviciu. Cheltuielile pentru întreținerea beneficiarilor în cadrul Serviciului sunt stabilite conform normativelor de cheltuieli în bani pentru o persoană plasată în centrele de plasament temporar aprobate de Guvern.⁵⁵ Aceste cheltuieli implică asigurarea beneficiarilor cu produse alimentare, medicamente și materiale de pansament, îmbrăcăminte, încălțăminte, inventar moale, produse igienico-sanitare, jocuri și jucării. De asemenea, constatăm că există prevederi privind stabilirea și plata de către prestatorul de serviciu a unei indemnizații lunare pentru gestionare individuală de către beneficiarii casei comunitare (bani de buzunar). Regulamentul nu conține însă suficiente prevederi privind acordarea indemnizației în cazul adulților și copiilor și nu face referință la vreun act normativ în vigoare care reglementează acordarea acestui tip de indemnizație. Referitor la monitorizarea și evaluarea serviciului, acesta se efectuează de către un specialist responsabil de supervizarea serviciului din cadrul STAS și de către prestatorul de serviciu.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cerințelor Liniilor directoare. Cu toate acestea sunt necesare completări ale regulamentului de organizare și funcționare a serviciului pentru îmbunătățirea reglementării managementului de caz în cadrul serviciului. În acest scop recomandăm: stabilirea expresă a managerului de caz pentru beneficiarii plasați în serviciu și aducerea în concordanță a termenelor de elaborare a planului individualizat de asistență cu prevederile Legii 123/2010 (conform prevederilor actuale planul individualizat de asistență se realizează în termen de 3 luni de la plasament, ceea ce contravine prevederilor legale).

De asemenea, recomandăm reglementarea evaluării externe a serviciului, în cazul în care serviciul este prestat de STAS și includerea în regulamentul serviciului a referinței la actul normativ, prin care a fost aprobată alocarea indemnizației lunare beneficiarilor sau reglementarea procedurii și condițiilor de acordare a indemnizației în cazul adulților și copiilor.

Centrul maternal

Centrul maternal este instituție publică sau privată de protecție a cuplului mamă-copil, a cărui misiune este de a asigura formarea, menținerea și întărirea legăturilor familiale. Scopul Centrului este de a preveni abandonul copilului prin oferirea unui mediu de suport cuplului mamă-copil aflat în dificultate, dezvoltarea abilităților parentale ale mamei, precum și medierea relațiilor cu familia extinsă în vederea (re)integrării în mediul familial.

Conform Registrului de stat al actelor juridice, rezultă că Guvernul nu a aprobat Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a acestui tip de serviciu. Au fost aprobate doar Standardele minime de calitate,⁵⁶ care includ și unele prevederi specifice Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului (de exemplu, noțiuni generale, principii de activitate, categorii de beneficiari eligibili pentru serviciu).

Capacitatea de admitere a Centrului este de 7-12 cupluri mamă-copil, dar fără a depăși numărul de 24 persoane. Beneficiarii Centrului sunt:

1. cuplurile părinte - copil (mamă-copil sau tată-copil) aflate în situații de risc social: de obicei, mame cu copii nou-născuți cu intenție de abandon (mame solitare, mame minore, traficate, mame provenind din familii cu venituri mici, marginalizate etc.); mame cu copii care nu au locuință; mame cu copii care se confruntă cu probleme materiale și/sau relaționale;
2. cuplurile mamă-copil abuzate sau neglijate: mamă și/sau copilul abuzat sub diferite forme în familie; copilul maltratată fizic/psihic prin neglijare, din neștiință și/sau din cauza dificultăților materiale etc.;
3. cuplurile mamă-copil incluse într-un program de restabilire a legăturii familiale: situații în care copilul a trecut printr-o formă de protecție (de tip familial sau rezidențial) și este necesară o etapă intermediară de asistență complexă și suport pentru mamă în vederea reintegrării familiale definitive a copilului;
4. gravidele în dificultate pe parcursul ultimului trimestru de sarcină aflate în una/mai multe din situațiile expuse anterior.

În ceea ce privește vârsta copilului, există prevederi care stabilesc că în serviciu pot fi plasate cuplurile mamă-copil, în care copilul nu depășește vârsta de 6 ani.

Centrul asigură beneficiarilor, "părinte-copil", protecție temporară, în funcție de necesități, oferind servicii de găzduire (cazare), sănătate, psiho-sociale, de reintegrare familială și socială. Personalul Centrului este constituit din: personal administrativ, personal de asistență socială, psihologică, medicală, pedagogică și personal auxiliar. Analiza unor acte normative emise de APL II care au instituit și prestează acest tip de serviciu⁵⁷ denotă că serviciul poate fi prestat ca serviciu independent (de exemplu, Centrul maternal Cahul) sau în cadrul altor servicii sociale.⁵⁷

De exemplu, în Chișinău serviciul este prestat în cadrul unui serviciu cu specializare înaltă de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă, iar în Hâncești – în cadrul unui serviciu specializat de plasament temporar și asistență victimelor violenței în familie.

Standardele minime de calitate includ o mare parte din prevederile specifice cerințelor Liniilor directoare, dar în lipsa unui Regulament-cadru de organizare și funcționare a serviciului lipsesc prevederi importante privind asigurarea calității serviciului (acreditare, monitorizare și evaluare externă), precum și prevederi privind finanțarea serviciului. În acest context, recomandăm elaborarea și aprobarea de Guvern a Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului.

Serviciul social Respiro

Serviciul social „Respiro” este un serviciu social specializat, care oferă asistență socială, suport, îngrijire și supraveghere 24/24 de ore persoanelor cu dizabilități severe (copii și adulți), pentru o perioadă de maximum 30 de zile pe an, timp în care familiile, rudele sau persoanele care le îngrijesc beneficiază de o perioadă de repaus. Serviciul este reglementat prin Hotărâre de Guvern și deține standarde minime de calitate.⁵⁸

Beneficiarii serviciului sunt persoane cu dizabilități severe, selectate în conformitate cu criteriile de admitere a beneficiarilor în cadrul Serviciului. Prestarea serviciului se realizează separat, pentru copii cu dizabilități în vârstă de pînă la 18 ani, și pentru persoane adulte cu dizabilități în cadrul unor centre specializate sau altor tipuri de servicii sociale. Asistența este asigurată de către specialiștii serviciului (psihopedagog, asistent medical, infirmier ș.a.), angajați în funcție de necesitățile de asistență ale beneficiarilor. Capacitatea de plasament a serviciului este de maxim șase beneficiari, cu condiția respectării spațiului minim locativ pentru fiecare beneficiar.

Serviciul se instituie prin decizia APL II și poate fi prestat de STAS, precum și de către asociațiile obștești, fundațiile, instituțiile private fără scop lucrativ, înregistrate în conformitate cu legislația, având domeniul de activitate în sfera socială. Finanțarea serviciului se efectuează din bugetele locale de nivelul al doilea, mijloace speciale și alte surse legale. Prestatorii privați finanțează serviciul din sursele proprii. Salarizarea personalului serviciului se efectuează în baza devizului de cheltuieli al serviciului, aprobat de către prestator. Din analiza actului normativ de reglementare a serviciului deducem că prestarea serviciului presupune inclusiv cheltuieli privind dotarea serviciului cu inventarul și utilajul necesar, cheltuieli de gospodărire pentru întreținerea și deservirea imobilului, cheltuieli privind alimentația beneficiarilor și asigurarea cu obiecte de igienă personală și medicamente de primă necesitate. Nu sunt prevăzute expres cheltuielile privind formarea personalului serviciului. Monitorizarea prestării serviciilor către beneficiari este asigurată de către Șeful Serviciului, iar evaluarea anuală a serviciului – de către specialiștii din cadrul STAS.

Analiza actelor normative care reglementează serviciul denotă că acestea sunt aliniate în mare măsură cerințelor Liniilor directoare. Cu toate acestea sunt necesare completări ale regulamentului de organizare și funcționare a serviciului pentru asigurarea calității serviciului.

În acest scop recomandăm: introducerea prevederilor privind acreditarea prestatorilor de serviciu, reglementarea evaluării externe a serviciului, în cazul în care serviciul este prestat de STAS.

Trai independent supervizat / Locuința socială

Locuința socială este locuință care se acordă în locațiune persoanelor care necesită protecție socială.⁵⁹ Conform prevederilor Regulamentului cu privire la evidența, modul de atribuire și folosire a locuințelor sociale, Locuințele sociale se oferă în locațiune persoanelor cu dizabilități severe, familiilor care întrețin minori cu dizabilități severe, familiilor tinere, care nu dispun de o locuință, familiilor în care s-au născut tripleți, cvadrupeți sau mai mulți copii simultan.⁶⁰ De asemenea, sunt eligibili pentru Locuință socială tinerii cărora li s-a stabilit statutul de copil rămas fără ocrotire părintească pînă la vârsta de 18 ani sau pînă la dobîndirea/ atribuirea capacității de exercițiu deplină și care nu au beneficiat de locuință din partea statului. Tinerii sunt luați în evidență pentru obținerea locuințelor sociale imediat după ieșirea din instituția de plasament.⁶¹ APL sunt responsabile de evidența persoanelor care necesită locuințe sociale. Actualmente nu există prevederi legale privind acordarea de locuință socială împreună cu măsuri și personal de sprijin specializat care să ofere îndrumare și să capaciteze trecerea copilului la viața de adult. Reglementarea de către Guvern a modului de organizare și funcționare a Serviciului social „Locuință socială asistată” și a Standardelor minime de calitate este planificată pentru luna iulie 2021.⁶²

Concluzii

În scopul asigurării îngrijirii alternative a copiilor separați de părinți Guvernul a reglementat o gamă largă de forme de protecție și tipuri de servicii sociale. Protecția copilului separat de părinți este asigurată prioritar prin instituirea custodiei, tutelei sau curatelei, care presupun plasamentul copilului în familia extinsă sau în familia persoanei cu care copilul a stabilit relații apropiate (vecin, prieten de familie etc.). Îngrijirea în baza unei familii substitutive este asigurată de către asistenți parentali profesioniști și părinți-educatori, care sunt selectați, instruiți, aprobați și supervizați în scop de prestare la domiciliul propriu a serviciilor sociale de asistență parentală profesionistă și casă de copii de tip familial. De asemenea, au fost reglementate servicii sociale care nu sunt bazate pe o familie, dar se prestează în cadrul unor locuințe/centre de tip familial cu capacitate mică de plasament, precum casa comunitară pentru copii cu dizabilități, casa comunitară pentru copii în situație de risc, centrul maternal și respiro. Îngrijirea copiilor plasați în servicii de tip familial este asigurată de personal specializat, angajat în funcție de nevoile copiilor.

Cadrul normativ actual permite selectarea celei mai potrivite opțiuni de îngrijire alternativă din diferite opțiuni disponibile în vederea prevenirii instituționalizării, precum și în vederea dezinstituționalizării copiilor din instituțiile rezidențiale. Serviciile sociale de îngrijire alternativă pot fi prestate de către APL II sau de către organizații necomerciale acreditate, fiind finanțate din bugetele locale, precum și din donații, granturi și alte surse legale. O excepție o constituie casa comunitară pentru copii cu dizabilități, serviciul putând fi prestat inclusiv de către instituțiile de asistență socială create și gestionate de APC și respectiv poate fi finanțat și din bugetul de stat.

Analiza actelor normative de reglementare a serviciilor sociale de îngrijire alternativă denotă că acestea sunt aliniate Liniilor directe. Majoritatea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor sociale și standardele minime de calitate ale acestora conțin prevederi concrete de implementare a cerințelor Liniilor directe privind următoarele aspecte: nediscriminarea, participarea copilului/familiei/îngrijitorului și solicitarea opiniei acestora, evaluarea nevoilor bazată pe interesul superior al copilului, abordarea individualizată și multidisciplinară în procesul de evaluare și planificare a asistenței, decizia de plasament și caracterul temporar al plasamentului, reprezentarea legală, protecția împotriva abuzului, violenței și neglijării, confidențialitatea datelor, evidența cazurilor și pregătirea pentru ieșirea din serviciu. De asemenea, există prevederi privind cerințele față de personalul serviciilor și implicarea acestuia în consolidarea familiei, precum și cerințe privind calitatea serviciilor (respectarea standardelor minime de calitate, monitorizarea și evaluarea serviciilor).

În majoritatea cazurilor, în regulamentele de organizare și funcționare a serviciului lipsește însă prevederea privind evaluarea externă a serviciului, care ar oferi prestatorului de serviciu posibilitatea să analizeze relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul serviciului în scop de îmbunătățire a calității acestuia. Conform prevederilor legale, monitorizarea și evaluarea serviciilor, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare a prestatorului de serviciu se realizează de către prestatorul de serviciu și STAS. În cazul în care prestatorul de serviciu este STAS nu este asigurată o evaluare externă. De asemenea, un punct slab al regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor alternative îl constituie reglementarea insuficientă a tipurilor de costuri pe care le implică prestarea serviciilor de îngrijire alternativă.

Observăm că regulamentele de organizare și funcționare a serviciilor sociale de îngrijire alternativă conțin prevederi privind includerea în planul individualizat de asistență a copilului a activităților pentru pregătirea acestuia către viața independentă și informarea copilului despre suportul de care va beneficia după ieșirea din serviciu. Conform Registrului de stat al actelor juridice, rezultă că nu au fost reglementate servicii de suport destinate copiilor/ tinerilor după ieșirea din sistemul de îngrijire. Reglementarea serviciului Locuința socială asistată și elaborarea standardelor minime de calitate pentru acest serviciu a fost inclusă pe agenda Guvernului pentru anul curent. De asemenea, constatăm lipsa regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului Centru maternal, cu toate că au fost aprobate standarde minime de calitate pentru acest serviciu. În cazul tutelei/curatelei lipsesc standarde minime de calitate, care se impun în urma ultimelor modificări legislative.

Recomandări

În vederea îmbunătățirii cadrului normativ de reglementare a serviciilor de îngrijire alternativă recomandăm următoarele măsuri:

- Elaborarea și aprobarea de către Guvern a standardelor minime de calitate pentru tutelă/curatelă în scop de îmbunătățire a calității serviciilor prestate de tutori/curatori și susținerii acestora în procesul de exercitare a responsabilităților ce le revin conform legii.

- Elaborarea și aprobarea de către Guvern a regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului Centru maternal, care să servească drept reper pentru prestatorii de servicii în scop de dezvoltarea unor servicii calitative, conform Linii directe.
- Reglementarea serviciilor de suport destinate copiilor/ tinerilor după ieșirea din îngrijirea alternativă, inclusiv a serviciului Locuință socială asistată în vederea asigurării tranziției către o viață independentă de adult.
- Completarea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor sociale cu prevederi privind evaluarea externă a fiecărui serviciu cu privire la relevanța, eficiența, eficacitatea, durabilitatea și impactul acestuia. Considerăm oportună evaluarea fiecărui serviciu social o dată la patru ani, înaintea expirării certificatului de acreditare a serviciului valabil pentru o perioadă de cinci ani.
- Completarea regulamentelor de organizare și funcționare a serviciilor sociale cu prevederi privind tipurile de costuri pe care le implică prestarea fiecărui serviciu. Aceasta ar facilita implementarea mecanismului de securizare și redirecționare a resurselor financiare alocate actualmente instituțiilor rezidențiale către serviciile de îngrijire alternativă și procurarea de către APL de servicii, care nu sunt disponibile în teritoriul administrat de la alte APL sau organizații necomerciale.
- Revizuirea pachetului minim de servicii sociale și asigurarea includerii în pachet a unui serviciu de îngrijire alternativă garantat de stat, finanțat inclusiv din contul resurselor alocate pentru instituțiile rezidențiale. Considerăm că cel mai indicat serviciu de îngrijire alternativă ar fi asistența parentală profesionistă, ținând cont de faptul că este un serviciu de tip familial și permite plasamentul planificat și de urgență a copiilor din diferite categorii de risc și de diferite vârste.

INSTITUȚIILE REZIDENȚIALE

Acest capitol conține rezultatele analizei actelor normative care reglementează organizarea și funcționarea instituțiilor rezidențiale cu capacitate mare de plasament (de la 10 la 350 de copii) din subordinea APC. În cazul fiecărui serviciu social este prezentată o descriere succintă a serviciului, care include: tipul și scopul serviciului, principalele activități/servicii prestate, beneficiarii și personalul angajat, monitorizarea și evaluarea serviciilor, prestatorul de serviciu și sursele de finanțare. Constatările privind alinierea la principiile Liniilor directe a prevederilor actelor normative de reglementare a fiecărui serviciu sunt expuse ca urmare a aplicării criteriilor și descriptorilor pentru fiecare criteriu, prezentat în Matricea de analiză (Anexa 3).

Instituția de învățământ special

Instituția de învățământ special este o instituție care acordă asistență recuperatorie elevilor cu deficiențe senzoriale (auditive sau vizuale), elevilor cu dificultăți severe de învățare (dificultăți multiple, asociate). Învățământul special se realizează în două tipuri de instituții: instituții de învățământ special pentru copiii cu deficiențe senzoriale (auditive sau vizuale) și școli auxiliare pentru copiii cu dificultăți severe de învățare (dificultăți multiple, asociate). Beneficiarii ai instituției de învățământ special sunt elevii cu cerințe educaționale speciale datorate deficiențelor de auz, de vâz, dificultăților severe de învățare, cu vârsta 7-18 ani.

MECC a aprobat în 2017 un nou Regulamentului-tip al instituției de învățământ special,⁶³ potrivit căruia instituția poate fi cu sau fără plasament rezidențial. Regulamentul conține atât prevederi referitoare la organizarea procesului educațional, cât și prevederi privind asistența socială a copilului cu cerințe educaționale speciale, plasat în serviciul rezidențial. Plasamentul planificat al elevului se efectuează conform dispoziției autorității tutelare teritoriale, cu avizul autorității tutelare locale și numai în baza avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, având ca temei decizia Comisiei de specialitate a MSMPS.⁶⁴ Există prevederi privind caracterul temporar al plasamentului și cerințe privind elaborarea și aprobarea planului educațional individualizat și a planului individual de plasament; inclusiv monitorizarea și analiza situației elevilor. Plasamentul elevului în cadrul instituției de învățământ se stabilește pentru perioada anului de studii, iar decizia de prelungire a acestui termen este luată de către autoritatea tutelară teritorială care a dispus plasamentul planificat al copilului, la propunerea Serviciului de asistență psihopedagogică raional/municipal.

Personalul instituției de învățământ este format din: personal de conducere (director și directori adjuncți), personal didactic (profesori/învățători, educatori, logoped, psiholog) și personal nedidactic, inclusiv medic sau asistent medical și asistent social.

Asistentul social are un rol important în gestionarea aspectelor sociale ale îngrijirii, având următoarele responsabilități: identifică nevoile individuale ale elevului; asigură elaborarea și realizarea eficientă a Planului individual de plasament; monitorizarea și reevaluarea cazului; facilitează relația cu familia, contribuind la menținerea relației copil-familie; informează familia, cel puțin o dată pe lună, despre evoluția elevului; acordă consiliere familiei în vederea (re)integrării copiilor în familie; colaborează cu organele responsabile în domeniul protecției copilului, inclusiv în vederea plasării temporare a copilului în perioada vacanțelor în familia biologică, extinsă sau în alte forme de plasament.

Potrivit prevederilor Regulamentului, (re)integrarea elevului în familia biologică, extinsă, în familia adoptatorului sau în alte forme de îngrijire de tip familial reprezintă una din atribuțiile instituției de învățământ special. De asemenea, instituția asigură accesul autorității tutelare din raza teritorială a instituției la monitorizarea și evaluarea respectării drepturilor și intereselor elevilor aflați în plasament. În acest scop, instituția de învățământ special aplică Standardele minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial.⁶⁵

Analiza standardelor minime de calitate denotă că acestea au fost elaborate pentru toate tipurile de instituții rezidențiale cu capacitate maximă de 250 de locuri din subordinea MECC. O parte din prevederi ale standardelor sunt irelevante și inaplicabile în cazul copiilor cu dizabilități vizuale sau cu dizabilități de învățare, având un caracter pur declarativ. Spre exemplu, în scop de informare a copilului și asigurarea dreptului la opinie "Instituția afișează la loc vizibil o listă cu drepturile copilului, așa cum sunt stipulate în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului", "În fiecare instituție există o cutie poștală, unde copiii pot depune propunerile și sugestiile cu privire la calitatea îngrijirii din cadrul instituției și îmbunătățirea calității vieții lor".⁶⁶

Standardele minime de calitate conțin prevederi, care ar trebui să constituie subiectul Regulamentului de activitate a instituției, cum ar fi criteriile de eligibilitate pentru admiterea în serviciul de plasament rezidențial. Actul normativ stipulează că sunt plasați în instituție "copiii care provin din familii cu mulți copii/ din familii monoparentale/ din familii în care părinții nu lucrează, cărora le lipsesc condițiile de întreținere și educație"; "copiii care provin din familii cu mediu needucogen"; "copiii cu boli cronice"; "copiii cu dizabilități". Aceste condiții, fără ca copilul să fie într-o situație de risc sau separat de părinți, cu respectarea procedurilor prevăzute în Legea 140/2013, nu trebuie să determine instituționalizarea copilului. Observăm, de asemenea, că actul normativ utilizează sintagma "familii cu mediu needucogen", care nu este definită în actele normative din domeniul educației și asistenței sociale.

Monitorizarea și evaluarea activității instituției de învățământ special se realizează de către MECC, Inspectoratul Național Școlar, Organul local de specialitate în domeniul învățământului. De asemenea, este prevăzută implicarea în acest proces a MSMPs și a APL în subordinea cărora se află instituția de învățământ. Finanțarea instituției de învățământ special se efectuează din bugetul de stat și bugetul local, inclusiv din venituri colectate (donații, investiții, sponsorizări și alte venituri legale).

Cu toate că o mare parte din prevederile Regulamentului instituției de învățământ special sunt aliniate cerințelor Liniilor directe, lipsesc prevederi importante care vizează participarea copilului și familiei în tot procesul de decizie privind prestarea serviciilor și prevederi privind acreditarea serviciului de plasament. Totodată, recomandăm de substituit în Regulament noțiunea de "Plan individual de plasament" cu "Plan individual de asistență" pentru a uniformiza noțiunile conform managementului de caz. În ceea ce privește Standardele minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial, acestea urmează a fi abrogate. În perioada de transformare a instituției rezidențiale pentru componenta de plasament rezidențial sugerăm aplicarea standardelor minime pentru Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 591/2017.

Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități (Hîncești și Orhei)

Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități⁶⁷ reprezintă o instituție publică de asistență socială, fondată și reglementată de MSMPS,⁶⁸ care prestează servicii de plasament planificat temporar copiilor cu dizabilități mintale în scopul recuperării, reabilitării și (re)integrării sociale și familiale. Serviciile cu specializare înaltă, prestate de instituție includ: plasament, alimentație, sprijin pentru incluziunea educațională, asistență medicală, asistență juridică, consiliere psihologică și alte servicii specifice procesului și necesităților de îngrijire ale beneficiarilor. Personalul instituției este constituit din: director, director adjunct, medici, asistente medicale, asistent social, psiholog, infirmiere, bucătari și alt personal specializat și auxiliar. Actualmente sunt reglementate două instituții de acest tip, beneficiarii fiind divizați pe criteriul de sex: Hîncești – instituție pentru fete și Orhei – instituție pentru băieți.

Beneficiarii serviciului sunt copii cu vârsta 4-18 ani, cu grad sever de dizabilitate, care nu pot fi plasați în familia extinsă, adoptați sau plasați în alte tipuri de servicii de îngrijire alternativă (Casă de copii de tip familial, Asistență parentală profesionistă, Casă comunitară, Centru de plasament pentru copii separați de părinți). Deși serviciul este destinat copiilor, Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului prevede posibilitatea rămânerii beneficiarului în instituție și după împlinirea vârstei de 18 ani și respectiv este prevăzută crearea grupelor separate pentru adulți. Capacitatea de plasament a instituției este de 350 de locuri,⁶⁹ fapt care nu este stipulat expres în Regulamentul de organizare și funcționare a instituției.

Plasamentul în serviciu se realizează în baza îndreptării eliberate de către directorul ANAS care este și președinte al Grupului de lucru creat de către MSMPS în scopul examinării solicitărilor de admitere sau transfer în Centrele de plasament din gestiunea ANAS⁷⁰ și în baza documentației prezentate de autoritatea tutelară teritorială. Sistarea serviciilor/ieșirea din serviciu în cazul dezinstituționalizării și/sau transferului beneficiarului în alt serviciu se face cu acordul ANAS, doar după examinarea solicitării de către Grupul de lucru. Monitorizarea și evaluarea activității instituției este asigurată de Director, iar în caz de evaluare a instituției de către organe de control, administrația informează ANAS despre inițierea evaluării și despre rezultatele acesteia. Finanțarea instituției rezidențiale și a serviciilor de îngrijire alternativă, create de instituție în procesul transformării (a se vedea detalii mai jos) se face din bugetul de stat, din contul mijloacelor alocate de către MSMPS.

Constatăm că Regulamentul de organizare și funcționare a instituției prevede dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale comunitare, care este o atribuție improprie unui serviciu cu specializare înaltă (dezvoltarea de servicii sociale în comunitate este o atribuție a APL). Această atribuție, deducem că rezultă din obligația instituției de "implementare a Planurilor de transformare, aprobate de MSMPS".⁷¹ Conform Planului de transformare, instituția rezidențială urmează să se transforme din prestator de servicii rezidențiale în prestator de servicii sociale comunitare destinate persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale. Aceasta presupune inclusiv utilizarea mijloacelor financiare ale instituției rezidențiale pentru achiziționare de imobile pentru dezvoltarea de servicii sociale comunitare și transferarea beneficiarilor din instituție în noile servicii create.

Aceasta măsură a urmărit prezervarea resurselor financiare alocate din bugetul de stat pentru dezvoltarea de servicii de îngrijire alternativă în comunitate, dar conform analizei situației efectuate de organizațiile societății civile, s-a dovedit că acest model nu este unul eficient. Centrul de plasament temporar pentru persoane cu dizabilități nu are capacitatea de a gestiona două sisteme de servicii în paralel: serviciu rezidențial cu capacitate mare de plasament (200–350 locuri de plasament) și servicii sociale de tip familial sau casă comunitară pentru copii cu dizabilități severe (2–6 locuri de plasament).⁷²

De asemenea, calificările și structura personalului din instituția rezidențială nu corespund cerințelor de implementare a standardelor minime de calitate specifice serviciilor sociale dezvoltate la nivel de comunitate.⁷³

Analiza Regulamentului de organizare și funcționare a instituției denotă că acesta conține o serie de lacune: mai multe prevederi se repetă în diferite secțiuni, nu există o delimitare clară între principiile de activitate ale instituției, obiectivele urmărite, procedurile aplicate în prestarea serviciilor și standardele de prestare a serviciilor, acestea fiind deseori expuse sub formă de liste lungi de atribuții, drepturi și obligații. Cu toate că instituția este gestionată de ANAS, Regulamentul nu conține nici o prevedere privind rolul ANAS în activitatea instituției, și nici atribuții ale ANAS privind monitorizarea și evaluarea serviciilor prestate de instituție. Regulamentul nu conține prevederi privind necesitatea respectării unor standarde minime de calitate specifice serviciilor de plasament pentru persoane cu dizabilități. În lipsa acestor prevederi, nu este reglementată nici cerința de acreditare a serviciilor prestate. De asemenea, prevederea privind reprezentarea legală a copiilor, conform căreia "instituția exercită rolul de tutore al beneficiarilor", nu corespunde prevederilor Legii 140/2013 și a Codului familiei și necesită a fi revizuită.

Remarcăm că Guvernul a aprobat Standarde minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități⁷⁴ în 2008. Potrivit prevederilor actului normativ, Standardele se aplică de către toate instituțiile de acest tip, în limitele alocațiilor aprobate în bugetele autorităților publice centrale și locale. Analiza Standardelor denotă că acestea conțin prevederi care ar trebui să fie obiectul Regulamentului de organizare și funcționare a serviciului (tipul prestatorului de servicii, capacitatea de plasament a centrului, categoriile de beneficiari).

Conform Standardelor Centrul de plasament are o capacitate maximă de 60 de locuri, iar interiorul Centrului este organizat pe blocuri, în funcție de diagnosticul beneficiarilor,⁷⁵ ceea ce denotă o abordare medicală a îngrijirii, și respectiv segregarea copiilor cu dizabilități în centre cu capacitate mare. În contextul dezvoltării noilor servicii de îngrijire cu componentă rezidențială cu capacitate mică și a serviciilor de zi pentru copii cu dizabilități, aceste standarde urmează a fi abrogate.

Reieșind din aceste constatări, considerăm că reglementarea serviciului Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități (Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale) nu corespunde Liniilor directoare, cu toate că majoritatea principiilor Liniilor directoare au fost listate în Regulamentul de organizare și funcționare a instituției la secțiunea "Principii de organizare, scop și obiective". Este necesar ca actul normativ să conțină prevederi privind procedurile care asigură punerea în aplicare a acestor principii cu respectarea standardelor minime de calitate. În acest context, recomandăm abrogarea actualului regulament de organizare și funcționare a instituției și aprobarea de urgență a unui nou regulament, inclusiv a cerinței de respectare a standardelor minime de calitate, specifice serviciilor prestate, care să fie aplicabile pe perioada de transformare/reorganizare a instituției.

Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă (Chișinău și Bălți)

Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă este o instituție publică subordonată MSMPS. Actualmente sunt reglementate și funcționează două centre de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă în subordinea MSMPS (în municipiul Chișinău și în municipiul Bălți). Inițial aceste centre prestau servicii copiilor până la vârsta de 7 ani, iar ulterior și-au lărgit spectrul de servicii, extinzându-se și categoria de vârstă a beneficiarilor, potrivit reglementărilor prezentate mai jos.

Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă (municipiul Chișinău) a fost creat în urma reformării Casei Specializate Republicane pentru Copii.⁷⁶ Conform Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Centrului,⁷⁷ acesta reprezintă o instituție medico-psiho-pedagogică și socială, care prestează servicii de plasament rezidențial și servicii de zi, având o capacitate de 200 de locuri. Scopul Centrului este asigurarea respectării dreptului copilului de a crește într-un mediu cât mai apropiat celui de familie, pentru asigurarea dezvoltării armonioase din punct de vedere emoțional, intelectual și fizic, pornind de la interesul superior al copilului.

Beneficiarii Centrului sunt: copii cu vârsta 0-7 ani aflați în situație de risc sau separați de părinți care necesită plasament; femeile gravide și mamele cu copii mici cu vârsta 0-3 ani, care sunt lipsite de adăpost, mijloace materiale și sprijin familial și prezintă risc de abandon a copilului; copii cu vârsta 4 luni - 3 ani care necesită servicii de zi; copii cu vârsta 2-10 ani cu afecțiuni psiho-neuro-locomotorii care necesită reabilitare în regim de zi; copii cu dizabilități cu vârsta 1-9 ani, părinții/îngrijitorii cărora necesită servicii de tip "Respiro" (răgaz).

În cadrul Centrului este oferită o gamă largă de servicii, precum:

- 1.serviciul de găzduire (cazare);
- 2.serviciul de asistență medicală, laborator, investigație, diagnostic, tratament medicamentos;
- 3.serviciul de alimentație în funcție de vârstă și diagnostic medical;
- 4.serviciul de educație individuală pentru dezvoltare;
- 5.serviciul de socializare;
- 6.serviciul de asistență și consiliere psiho-pedagogică și logopedică;
- 7.serviciul de integrare (reintegrare) familială;
- 8.serviciul de consiliere și sprijin pentru părinți;
- 9.serviciul de asistență juridică și socială;
- 10.serviciul de reabilitare pluridisciplinară cu accent pe reabilitare medicală.

Conform prevederilor Regulamentului, serviciile sociale se prestează în cadrul diferitor secții (această divizare este una specifică sistemului de sănătate) și anume: Secția plasament rezidențial, Secția de zi pentru copii cu dizabilități, Secția de zi pentru copii de vârstă 4 luni-3 ani, Secția Maternală și Secția „Respiro”. Personalul Centrului este format din personal administrativ (medic șef, medicul șef adjunct pe probleme medicale, șefii de secții), personal medical (medici și asistente medicale), educatori, logoped, psiholog, jurist, asistent social, dădace și alt personal, schema de personal fiind aprobată de MSMPS. Finanțarea Centrului se efectuează din sursele bugetului de stat și din mijloace speciale (donații, sponsorizări și alte venituri legale). Monitorizarea și evaluarea activității Centrului se realizează de către MSMPS.

Analiza Regulamentului de organizare și funcționare a instituției denotă că acesta conține o serie de lacune, principalele vizând următoarele aspecte: nu sunt reglementate procedurile privind managementul de caz în cazul serviciilor sociale prestate de instituție, nu există prevederi privind cerința de acreditare a serviciilor medicale și a celor sociale; pentru fiecare tip de serviciu social există câteva prevederi care reglementează selectiv anumite aspecte ale serviciului (cel mai des aspectele medicale), fără o abordare comprehensivă a modului de organizare și funcționare a serviciu respectiv, ca serviciu distinct de celelalte. În Regulament există prevederi generale care stipulează că prestarea serviciilor se realizează cu respectarea standardelor de calitate, fără referire expresă la actul normativ, prin care au fost aprobate standarde minime de calitate specifice unui anumit tip de serviciu.

În ceea ce privește reprezentarea legală a copiilor, medicul șef este considerat tutore al copiilor aflați în custodia Centrului, ceea ce nu corespunde prevederilor Legii 140/2013 și Codului familiei. De asemenea, constatăm că prevederile privind plasamentul copilului în serviciul rezidențial nu sunt conforme prevederilor Legii 140/2013: rolul Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate este omis și nu există prevederi privind procedurile de plasament planificat și de urgență. O altă observație se referă la utilizarea în actul normativ a unor termeni impropriei domeniului protecției copilului, de exemplu ”copii rezidențiali”, ”copii scoși din familie”. În Regulament se conțin și unele prevederi inaplicabile, dacă ținem cont de vârsta mică a copiilor. Spre exemplu, ”Copilul are dreptul să depună singur plângere referitoare la încălcarea drepturilor sale fundamentale cu înscrieri în condica de reclamații și propuneri”.

Cu toate că majoritatea principiilor Liniilor directoare au fost indicate în Regulamentul de organizare și funcționare a instituției la secțiunea ”Structura și principiile de organizare a Centrului”, o parte din acestea nu au fost transpuse în prevederi concrete de implementare. Astfel, lipsesc prevederi referitoare la participarea copilului/familiei în procesul de decizie privind prestarea serviciilor și prevederi privind asigurarea calității serviciilor (referirea la standardele minime de calitate pentru fiecare serviciu, acreditarea serviciilor). În același timp, prevederile privind decizia de plasament și reprezentarea legală a copilului nu sunt în concordanță cu prevederile Legii 140/2013. Regulamentul Centrului, prevede, printre altele, că Centrul, cu acordul MSMPS și al APL (după caz), este în drept ”să dezvolte servicii alternative instituționalizării, pentru copiii și familiile aflate în dificultate”. Considerăm că aceasta prevedere necesită o reglementare mai detaliată, cu specificarea tipurilor de servicii care pot fi dezvoltate, pentru a evita preluarea atribuțiilor proprii ale APL privind dezvoltarea serviciilor sociale.

În acest context, recomandăm revizuirea actualului regulament de organizare și funcționare a instituției, pentru a asigura concordanța dintre prevederile acestuia și prevederile Legii 140/2013 privind reprezentarea legală, decizia de plasament, categoriile de beneficiari ai serviciilor. În mod special recomandăm ca pentru fiecare serviciu social prestat de Centru să fie aprobat un Regulament separat de organizare și funcționare, cu referire expresă la Standardele minime de calitate aprobate de Guvern, care urmează a fi aplicate și cu cerința de acreditare a serviciilor. De asemenea, necesită a fi incluse prevederi privind managementul cazurilor referite Centrului de către APL și reglementări specifice privind condițiile în care poate fi acceptat, ca excepție, plasamentul copiilor de vârstă 0-3 ani în serviciul rezidențial.

Menționăm că Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă din municipiul Bălți, este o instituție similară celei din Chișinău, fiind în subordinea MSMPS. Analiza Regulamentului de organizare și funcționare a instituției, aprobat prin ordinul MSMPS nr. 36 din 09.02.2004, pusă la dispoziție de instituție, denotă că actul normativ de asemenea nu este aliniat Liniilor directoare și noilor prevederi ale Legii 140/2013. Acesta necesită a fi abrogat și elaborat un nou Regulament, ținând cont de recomandările prezentate în cazul Centrului de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă din municipiul Chișinău.

Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți

Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți este o instituție publică sau privată de asistență socială care prestează servicii sociale specializate de îngrijire copiilor separați de părinți pentru o perioadă determinată. Scopul Serviciului este protecția temporară a copilului separat de părinți și (re)integrarea familială și/sau incluziunea comunitară și socială. Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea serviciului și Standardele minime de calitate au fost aprobate de Guvern în 2017.⁷⁸

Beneficiarii serviciului sunt: copilul separat de părinți, inclusiv copilul victimă a violenței, neglijării, exploatării și traficului și, după caz, copilul cu dizabilități accentuate și medii, cu vârsta 4-18 ani, și care nu poate fi plasat în familia extinsă, în Casa de copii de tip familial, în Asistență parentală profesionistă sau în Casa comunitară pentru copii în situație de risc. În Centru pot fi plasați concomitent maximum 25 de copii. Personalul serviciului include directorul, personal specializat (asistent social, psiholog, pedagog/ pedagog social/ educator) și personal auxiliar. Unul din specialiștii din cadrul Centrului, este desemnat de către directorul serviciului pentru îndrumarea și susținerea copilului, coordonarea și monitorizarea procesului de asistență zilnică, devenind pentru copil "persoană-cheie".

În funcție de necesitățile beneficiarilor, Centrul prestează următoarele servicii: găzduire; întreținere; alimentație; formarea deprinderilor de viață (autoservire, igienă); dezvoltarea abilităților cognitive, de comunicare, comportament și relaționare; suport în studierea și asimilarea programelor școlare; consilierea și reabilitarea psihosocială; petrecerea timpului liber; orientarea profesională; însoțirea copiilor la instituțiile medicale, administrarea medicamentelor prescrise de către medici. Copii care sunt încadrați într-o instituție de învățământ, începând cu clasa a cincea pînă la împlinirea vârstei de 18 ani beneficiază inclusiv de indemnizație zilnică (sumă fixă de bani acordată zilnic unui copil pentru gestionare individuală)⁷⁹.

Plasamentul de urgență al copilului în serviciu se efectuează în baza dispoziției autorității tutelare locale, cu respectarea procedurii stabilite în Legea 140/2013. Plasamentul planificat se realizează în temeiul dispoziției autorității tutelare teritoriale, cu avizul autorității tutelare locale și în baza avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate. Plasamentul planificat are o perioadă de pînă la 6 luni, cu posibilitatea prelungirii pînă la 12 luni. În cazul plasamentului în Centru a copilului cu vârsta de 16 ani, pentru care nu este posibilă reintegrarea în familia biologică/extinsă sau plasamentul în servicii de tip familial, copilul rămâne în plasament pînă la atingerea vârstei de 18 ani, iar în cazul în care își continuă studiile în liceu, pînă la finalizarea studiilor liceale. Regulamentul conține prevederi privind revizuirea periodică (după prima lună de plasament, la trei luni de plasament, o dată la șase luni, precum și în caz de necesitate) a planului individualizat de servicii cu participarea managerului de caz, persoanei-cheie, personalului specializat din cadrul Centrului, a copilului și, după caz, părinților/membrilor familiei copilului.

Serviciul poate fi prestat de către o persoană juridică de drept public sau privat, dacă aceasta este acreditată pentru serviciul respectiv. Respectiv, cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea serviciului sunt suportate de către prestatorul serviciului. Monitorizarea internă a serviciului este realizată de către directorul serviciului, iar monitorizarea și evaluarea externă, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare a prestatorului de serviciu, este realizată, în teritoriul administrat, de către STAS. Cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea Serviciului sunt suportate de către prestatorii serviciului, precum și din alte surse legale.

Actualmente un Centrul de plasament temporar pentru copiii separați de părinți este gestionat de ANAS. Centrul a fost fondat de către MSMPS și prestează servicii cu specializare înaltă. Analiza Regulamentului de organizare și funcționare a Centrului⁸⁰ denotă că există câteva particularități ce țin de profilul beneficiarilor serviciului și capacitatea de plasament în serviciu, care diferă de prevederile Regulamentului-cadru aprobat de Guvern. Centrul gestionat de ANAS are o capacitate de plasament de maxim 10 copii cu vârsta 12-18 ani. Beneficiarii Centrului sunt copiii separați de părinți, inclusiv copiii victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, copiii cu dizabilități accentuate și copiii cu probleme emoționale complexe (tulburări de anxietate, tulburări afective, tulburări de comportament, tulburări de personalitate, tulburări rezultate în urma abuzului de substanțe psiho-actives: alcool, droguri). Coordonarea și monitorizarea activității serviciului se realizează de către ANAS, iar finanțarea serviciului se realizează de la bugetul de stat și din alte surse legale (donații, sponsorizări). Actele normative de reglementare a serviciului corespund cu cerințele Liniilor directoare.

Concluzii

Serviciile sociale cu specializare înaltă se prestează preponderent în instituții rezidențiale cu capacitate mare de plasament (de la 10 la 350 de copii) și sunt reglementate de către ministerele în subordinea cărora se află instituțiile respective: MECC și MSMPS. Actele normative de reglementare a acestor servicii (cu excepția Centrului de plasament pentru copiii separați de părinți) conțin o serie de lacune, întrucât nu au fost aduse în concordanță cu noile prevederi legale în domeniul protecției copiilor aflați în situație de risc și separați de părinți și în special cu prevederile Legii 140/2013. Printre cele mai mari lacune menționăm utilizarea unor termeni care au un caracter devalorizant pentru beneficiari și care nu sunt definiți în actele normative specifice protecției copilului și asistenței sociale și reglementarea eronată a reprezentării legale a copilului separat de părinți și plasat în instituțiile rezidențiale.

Cu toate că majoritatea principiilor Liniilor directoare au fost indicate în Regulamentele de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale drept principii care ghidează activitatea acestora, principiile respective deseori nu sunt transpuse în prevederi concrete de implementare. În special lipsesc: 1) prevederi referitoare la participarea copilului/familiei în procesul de decizie privind prestarea serviciilor; 2) prevederi privind asigurarea accesibilității sprijinului și informației în cazul copiilor cu dizabilități și copiilor mici; 3) prevederi privind acreditarea serviciilor prestate în baza standardelor minime de calitate; 4) prevederi privind categoriile de costuri pe care le implică prestarea serviciilor.

Analiza regulamentelor de organizare și funcționare a instituțiilor rezidențiale denotă că instituțiile prestează o gamă largă de servicii copiilor cu necesități complexe de îngrijire. O parte din instituțiile rezidențiale prestează inclusiv servicii sociale comunitare cu menținerea finanțării acestora din bugetul de stat. Actualmente unele servicii sociale specializate, precum casă comunitară, centru de zi pentru copii cu dizabilități, respiro, centru de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani pot fi prestate și respectiv finanțate atât de APL, cât și de APC.

Conform Liniilor directoare, îngrijirea de tip rezidențial și îngrijirea în familie se completează reciproc în vederea satisfacerii nevoilor copiilor. În cazul existenței instituțiilor de îngrijire cu capacitate mare, statul trebuie să elaboreze alternative în contextul unei strategii generale de dezinstituționalizare, cu scopuri și obiective precise, care să permită eliminarea progresivă a acestor instituții. Liniile directoare impun statelor să stabilească standarde de îngrijire care să asigure calitate, precum și condiții care să permită dezvoltarea copilului, cum ar fi îngrijire individualizată și în grupuri restrânse și evaluarea instituțiilor existente prin raportare la aceste standarde. Analiza actelor normative ale instituțiilor rezidențiale denotă însă lacune majore în ceea ce privește reglementarea respectării standardelor minime de calitate pentru fiecare tip de serviciu prestat în cadrul instituțiilor respective. Această situație necesită a fi remediată de urgență prin impunerea respectării standardelor minime de calitate pentru serviciile de îngrijire alternativă cu plasament rezidențial cu capacitate mică și pentru serviciile de prevenire, în cazul în care instituția rezidențială prestează și astfel de servicii în perioada de transformare.

Recomandări

În vederea finalizării procesului de dezinstituționalizare și în scop de prevenire a instituționalizării, în special a copiilor cu diferite tipuri de dizabilități și a copiilor cu vârsta cuprinsă între 0-3 ani, cu necesități complexe de îngrijire, este necesară revizuirea actelor normative de reglementare a serviciilor sociale prestate de către/în cadrul instituțiilor rezidențiale. În mod special recomandăm următoarele măsuri:

- Abrogarea regulamentelor de organizare și funcționare a următoarelor instituții rezidențiale Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități) și Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă aprobate prin ordinele MSMPS.
- Elaborarea unor noi regulamente de organizare și funcționare pentru Centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități și Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă în concordanță cu prevederile Legii 140/2013 și cu Liniile directoare. În mod special, noile regulamente trebuie să includă: 1) prevederi privind modul de activitate a instituțiilor pe perioada de transformare, inclusiv a rolului acestora în procesul de dezinstituționalizare; 2) cerințe de acreditare a serviciilor prestate de către instituțiile rezidențiale în baza standardelor minime de calitate specifice fiecărui tip de serviciu prestat (de zi, de plasament).
- Abrogarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial (Hotărârea Guvernului nr.432/2007) și a Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități (Hotărârea Guvernului nr. 823/2008).

- Completarea regulamentului instituției de învățământ special cu prevederi privind participarea copilului și familiei în tot procesul de decizie privind prestarea serviciilor. Pentru componenta rezidențială, recomandăm ca regulamentul să conțină prevederi privind aplicarea în perioada de transformare a instituției a standardelor minime pentru Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 591/2017.

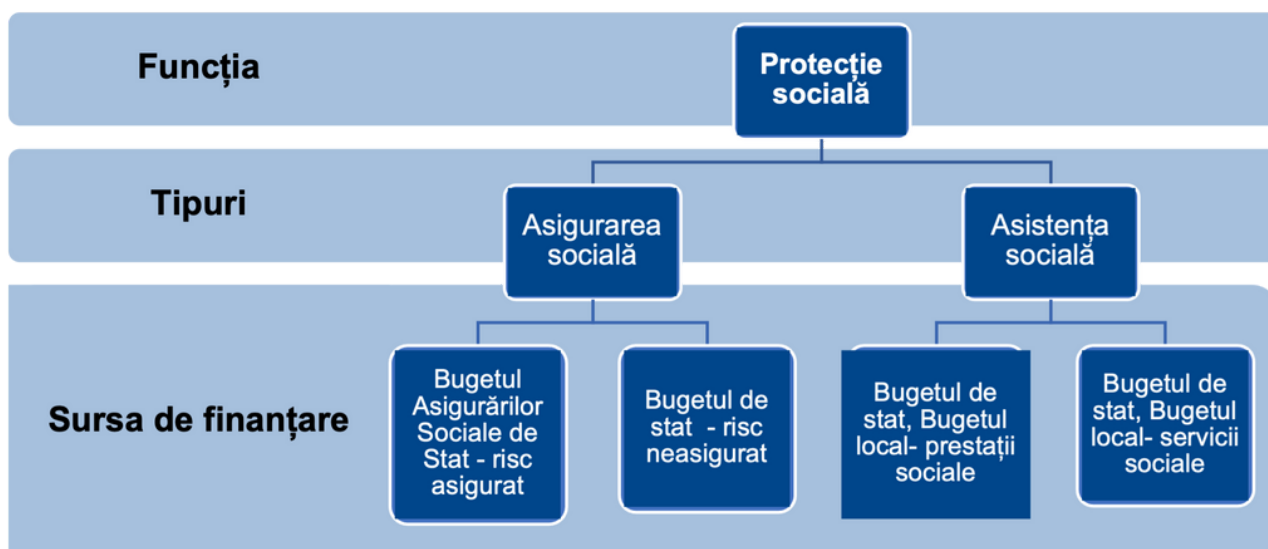
MECANISMUL DE FINANȚARE A SERVICIILOR SOCIALE

Acest capitol conține rezultatele analizei mecanismului de finanțare a serviciilor sociale, care se axează pe sursele de finanțare, atribuțiile APC și APL în finanțarea serviciilor în contextul descentralizării administrative și modalitățile de finanțare, inclusiv a organizațiilor necomerciale prestatoare de servicii sociale. Capitolul conține de asemenea o analiză a pachetelor minime de servicii sociale preconizate și implementate în scopul dezinstituționalizării sistemului de îngrijire a copilului și propuneri pentru îmbunătățirea finanțării serviciilor sociale pentru a facilita finalizarea procesului de dezinstituționalizare și prevenirea separării copilului de familie.

Finanțarea serviciilor sociale în sectorul public

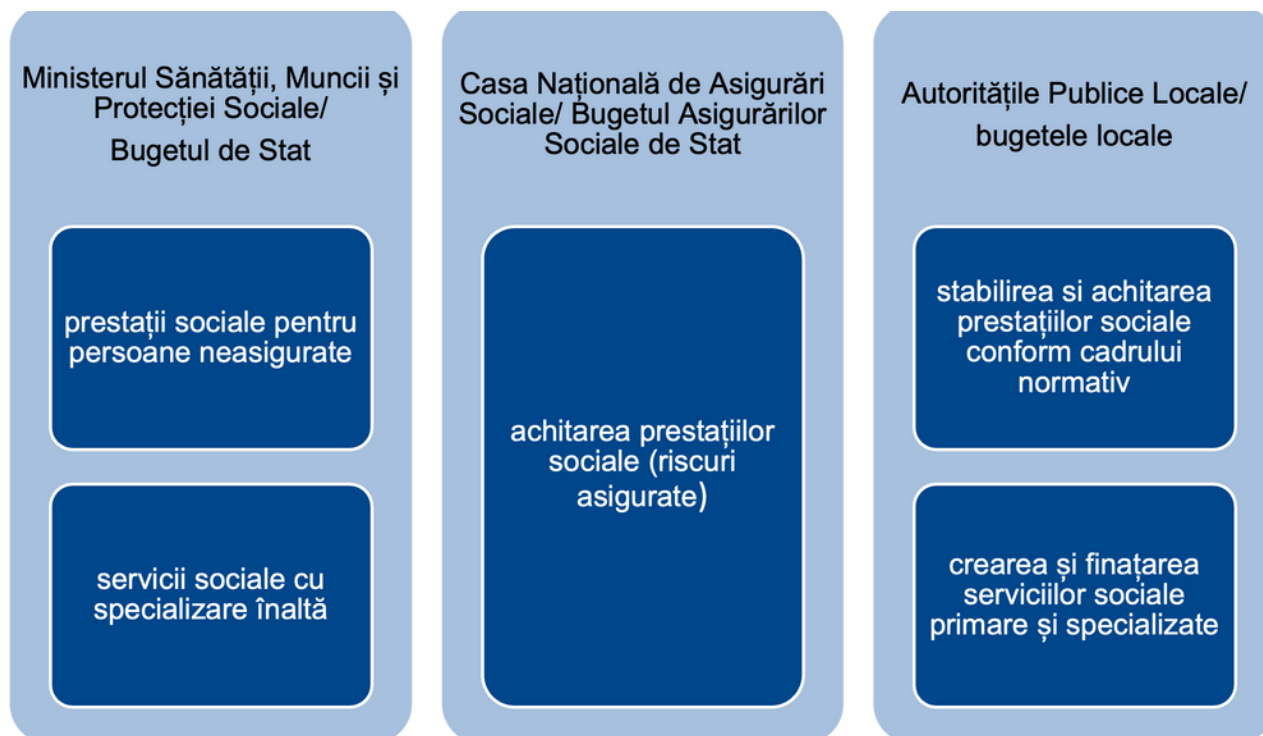
Sistemul național de protecție socială include asigurarea socială și asistența socială acordată sub formă de servicii sociale și de prestații sociale.⁸¹ Serviciile sociale sunt parte componentă a sistemului de protecție socială (Figura 1. p.2.2.), iar în cadrul unor servicii sociale beneficiarii sunt eligibili și pentru prestații sociale (Figura 1. p.2.1.). Prestațiile sociale reprezintă suport în bani și se acordă beneficiarilor, dacă acesta este prevăzut în actele normative de reglementare a serviciilor respective. De regulă prestațiile sociale sunt finanțate de la bugetul de stat, dar cadrul legal permite acordarea prestațiilor sociale și din bugetele locale, cu condiția că administrația publică locală dispune de mijloace financiare.⁸² Asigurarea socială nu a fost inclusă în acest raport de analiză, deoarece Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat finanțează doar riscurile asigurate aprobate prin lege și doar pentru unele categorii de beneficiari de prestații sociale de stat, indemnizații și pensii de stat.

Figura 1: Sistemul de protecție socială în Republica Moldova. Sursa: Autorii

Bugetul asigurărilor sociale de stat este considerat partea contributivă a protecției sociale, pe când asistența socială reprezintă partea necontributivă a acesteia. Cu referire la figura 1 este necesar de menționat că funcția de elaborare a politicilor în domeniul asigurării sociale și asistenței sociale revine Ministerului de profil, în anul 2021 acesta este Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Activitatea administrativă însă este divizată în dependență de sursa de finanțare stabilită în cadrul legal.

Figura 2: Organele administrative ale protecției sociale. Sursa: Autorii

În Republica Moldova există un sistem extins de protecție socială în care riscul asigurat este finanțat din contribuția obligatorie a populației. Cotele de contribuții de asigurări sociale sunt diferențiate în funcție de condițiile de muncă normale sau speciale. Baza lunară de calcul la care angajatorul datorează contribuția de asigurări sociale o constituie fondul de retribuire a muncii și alte recompense stabilite prin lege.

Asigurații din sistemul public au dreptul, în afară de pensie, la:

- indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă cauzată de afecțiuni generale sau de accidente în afara muncii, de boli profesionale și de accidente de muncă, inclusiv indemnizație pentru îngrijirea copilului bolnav;
- prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă;
- indemnizație de maternitate;
- indemnizație pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani;
- ajutor de șomaj;
- ajutor de deces.

Prestațiile și serviciile sociale sunt acordate persoanelor în funcție de nevoile evaluate în cadrul sistemului de asistență socială. Finanțarea serviciilor sociale poate fi realizată prin următoarele modalități:

- finanțarea serviciului social direct de la bugetul de stat sau prin transferuri cu destinație specială către bugetele locale
- finanțarea serviciului social de la bugetul local
- finanțarea în bază de concurs, prin aplicarea procedurilor de achiziții publice a serviciilor sociale

În prezent finanțarea serviciilor sociale se efectuează în majoritatea cazurilor utilizând prima modalitate. Utilizarea instrumentului de achiziții publice⁸³ pentru serviciile sociale nu se aplică deplin, întrucât procedurile necesare de aplicat nu sunt suficient reglementate (de exemplu, nu a fost aprobată documentația- tip necesară pentru atribuirea contractelor de achiziții publice pentru diferite tipuri de servicii sociale). De asemenea, prestatorii de servicii pot să creeze parteneriate publice-privat⁸⁴ pentru "... realizarea unor proiecte sau servicii publice, care solicită eforturi comune...". Această prevedere a început să fie aplicată pentru serviciile economice prestate de APL, precum aprovizionarea cu apă, colectarea deșeurilor, dar nu și pentru serviciile sociale. Procedura specifică parteneriatului public-privat pune în sarcina partenerului privat obligația de a prezenta garanțiile financiare la înaintarea ofertelor (garanție pentru ofertă și garanție bancară de bună execuție a contractului), ceea ce se dovedește dificil pentru prestatorii privați, ținând cont că majoritatea sunt organizații non-profit, și nu dispun de posibilitatea de a obține și a prezenta asemenea garanții.⁸⁵

Analiza practicii internaționale⁸⁶ evidențiază câteva forme de finanțare din mijloace publice a serviciilor prestate de organizațiile private, care sunt aplicate și în Republica Moldova în diferite domenii și pot fi preluate în finanțarea serviciilor sociale.

SUBVENȚIILE BUGETARE

Reprezintă o formă de susținere a activității economice a întreprinderilor asociațiilor obștești. Finanțarea se efectuează fără concurs sub formă de finanțare directă sau prin scutiri fiscale.

Puncte forte

Facilitează crearea locurilor de muncă pentru persoane cu dizabilități.

Puncte slabe

Modelul de subvenționare nu creează mediu de concurență deschisă și echitabilă, prezintă un grad redus de transparență și responsabilitate pentru fondurile publice utilizate. De asemenea, se dezvoltă un segment al prestatorilor de servicii, care se află într-o poziție privilegiată.

Aplicabilitatea în Republica Moldova

Cadrul legal prevede acest tip de finanțare unde ⁸⁷ "statul subvenționează parțial procurarea utilajului și a materiei prime, crearea locurilor de muncă, de asemenea compensează parțial contribuțiile de asigurări sociale de stat achitate de către întreprinderile specializate ale Societății Invalizilor din Republica Moldova, Societății Orbilor din Republica Moldova și Asociației Surzilor din Republica Moldova. Mijloacele financiare respective sunt aprobate anual în legea bugetului de stat.⁸⁸

GRANTURILE

Reprezintă forma de susținere financiară nerambursabilă a prestatorilor de servicii, inclusiv și organizațiilor non-guvernamentale din partea autorităților centrale sau locale.

Finanțarea se acordă în bază de concurs pentru activități concrete și pentru o perioadă determinată de timp. De obicei acestea au scopul de a implementa măsuri politice pentru anumite funcții și activități de care statul nu dispune.

Puncte forte

Granturile pot fi utilizate pentru a promova o reformă și în special la început de cale, pentru pilotarea noilor idei.

Puncte slabe

Modelul nu este potrivit pentru finanțare pe o perioadă mai îndelungată, deoarece creează dependență și în timp își pierde efectul inovativ.

Aplicabilitatea în Republica Moldova

Statul acordă granturi preponderent organizațiilor de tineret ⁸⁹ în baza unui program aprobat la nivel de țară. Suma grantului se aprobă anual în legea bugetului de stat.

CONTRACTAREA SERVICIILOR

reprezintă procedura de achiziționare a serviciilor concrete în baza caietului de sarcini stabilit, asigurându-se că se procură un serviciu calitativ la un preț rezonabil. Finanțarea se acordă în bază de contract prestări servicii încheiat între reprezentantul administrației publice finanțatoare și prestatorul de servicii. În cadrul acestei colaborări, statul trebuie să elaboreze mecanismul de selectare, modalitatea de finanțare și să asigure supravegherea serviciilor prestate.

Puncte forte

Întotdeauna se asigură procesul de concurență, ce duce la îmbunătățirea calității serviciilor procurate. Acest tip de finanțare poate fi un catalizator în dezvoltarea serviciilor sociale.

Puncte slabe

Poate fi lipsa ofertei pentru necesitățile statului de servicii.

Aplicabilitatea în Republica Moldova

Contractarea serviciilor sociale poate fi efectuată în baza condițiilor legale stabilite de legea privind achizițiile publice. Un exemplu de bună practică este Telefonul Copilului, serviciu de asistență telefonică gratuită pentru copii 116 111, care este dezvoltat și finanțat de MSMPS, dar prestat de o asociație obștească.

PLĂȚILE PĂRȚILOR TERȚE SAU "COMANDA DE STAT"

presupune finanțarea directă de către stat a prestatorului de serviciu pentru un anumit număr de beneficiari.

Finanțarea se acordă în bază de cost pe beneficiar. În practica internațională acesta se întâlnește la finanțarea serviciilor pentru funcții delegate, în același timp păstrând responsabilitatea pentru asigurarea continuității și calității prestării serviciului.

Puncte forte

Serviciul are o finanțare garantată pe un termen îndelungat.

Puncte slabe

Lipsa serviciilor sociale acreditate pentru necesitățile statului.

Aplicabilitatea în Republica Moldova

Această metodă de finanțare se aplică pe larg în domeniul educației profesionale și superioare în baza "comenzii de stat", pentru necesitatea de cadre stabilite de Guvern pentru diferite domenii economice ale țării.

Rolul prestatorilor privați în finanțarea serviciilor sociale

Rezultatele unui studiu⁹⁰ realizat de Asociația Obștească "Institutum Virtutes Civilis" la solicitarea Alianței ONG-ilor active în domeniul protecției Sociale a Copilului și Familiei arată că în Republica Moldova nu există un sistem de finanțare a serviciilor sociale consolidat și durabil, care să cuprindă atât resurse ale bugetului central, cât și ale celor locale, și care să asigure sustenabilitatea financiară a prestării serviciilor sociale, concomitent cu atingerea obiectivelor politicilor publice naționale. Determinarea și aplicarea instrumentelor financiare potrivite este esențială pentru asigurarea accesibilității la serviciile sociale. Această activitate presupune identificarea unui mecanism eficient de combinare a eforturilor financiare ale administrației publice centrale și locale pentru a se asigura acoperirea costurilor operaționale/curente ale serviciilor sociale prestate la nivel local (comunitare și specializate). Acest mecanism se referă la finanțarea serviciilor sociale comunitare și specializate, cele înalt specializate fiind în continuare finanțate de administrația centrală. În cadrul acestui mecanism de finanțare este necesar de îmbunătățit colaborarea și coordonarea cu organizațiile societății civile și principalii donatori și organizații internaționale de dezvoltare (UNICEF, UNDP, Comisia Europeană, Banca Mondială) în ceea ce privește atât definirea pachetului standard de servicii sociale, cât și fondurile necesare dezvoltării acestora și asigurării sustenabilității lor financiare pe termen mediu și lung.

Prestatorii privați și în special asociațiile obștești, fundațiile, instituțiile private fără scop lucrativ dispun de o expertiză bogată în dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale destinate copiilor și contribuie cu resurse financiare adiționale celor din bugetul public prin implicarea voluntarilor, obținerea și implementarea donațiilor, granturilor, achiziționarea/închirierea de imobile și echipamente necesare prestării serviciilor sociale. În cadrul unei cercetări realizate în 2018 la nivel național⁹¹ s-a constatat că majoritatea STAS din Republica Moldova au semnat acorduri de colaborare/parteneriat cu organizații ale societății civile în vederea dezvoltării și prestării serviciilor sociale. STAS din cele 32 de raioane și Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia au indicat 36 de organizații ale societății civile care au contribuit la dezvoltarea și finanțarea serviciilor sociale în cadrul diferitor proiecte finanțate de diferiți donatori. Cel mai des și de cele mai multe STAS au fost menționate următoarele asociații obștești: „CCF Moldova – Copil, Comunitate, Familie”, „Concordia. Proiecte sociale”, „Keystone Moldova”, „Parteneriate pentru Fiecare Copil”, „CERI Moldova”, Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii” și „Lumos Foundation Moldova”. În cadrul acestor acorduri de colaborare/parteneriat au fost dezvoltate mai multe tipuri de servicii sociale pentru copii, precum: Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii, Asistență parentală profesionistă, Casă de copii de tip familial, Echipă Mobilă, Asistență personală, Casă comunitară, Centru maternal, Centre de zi, Centre de plasament, Respiro, Cantina de ajutor social.

În baza altui studiu național din 2018⁹² identificăm un model de finanțare mixtă a serviciilor sociale de către APL și organizațiile societății civile. Autorii studiului l-au numit "finanțarea directă a serviciilor prestate de organizațiile societății civile în baza acordurilor de parteneriat".

Modelul finanțării directe se aplică de obicei în comunitățile, în care există doar un singur prestator de servicii, care are capacitatea dovedită de a asigura prestarea serviciilor sociale în volumul și calitatea corespunzătoare. Conform acestui model, contractarea are loc în baza negocierilor directe între APL și prestatorul privat, urmate de încheierea unui acord de parteneriat și emiterea de către autoritatea contractantă a unui act administrativ, prin care se aprobă acordul încheiat și/sau se dispune alocarea resurselor financiare pentru acoperirea unei părți din cheltuielile de prestare a serviciului respectiv. În cadrul studiului au fost identificate circa 95 de APL și APL II, care au aplicat acest model de contractare, pentru finanțarea serviciilor sociale și medico-sociale prestate în localitățile respective.

Cîteva exemple de bună practică în aplicarea modelului de finanțare mixtă a serviciilor sociale pentru copii îl constituie următoarele asociații obștești:

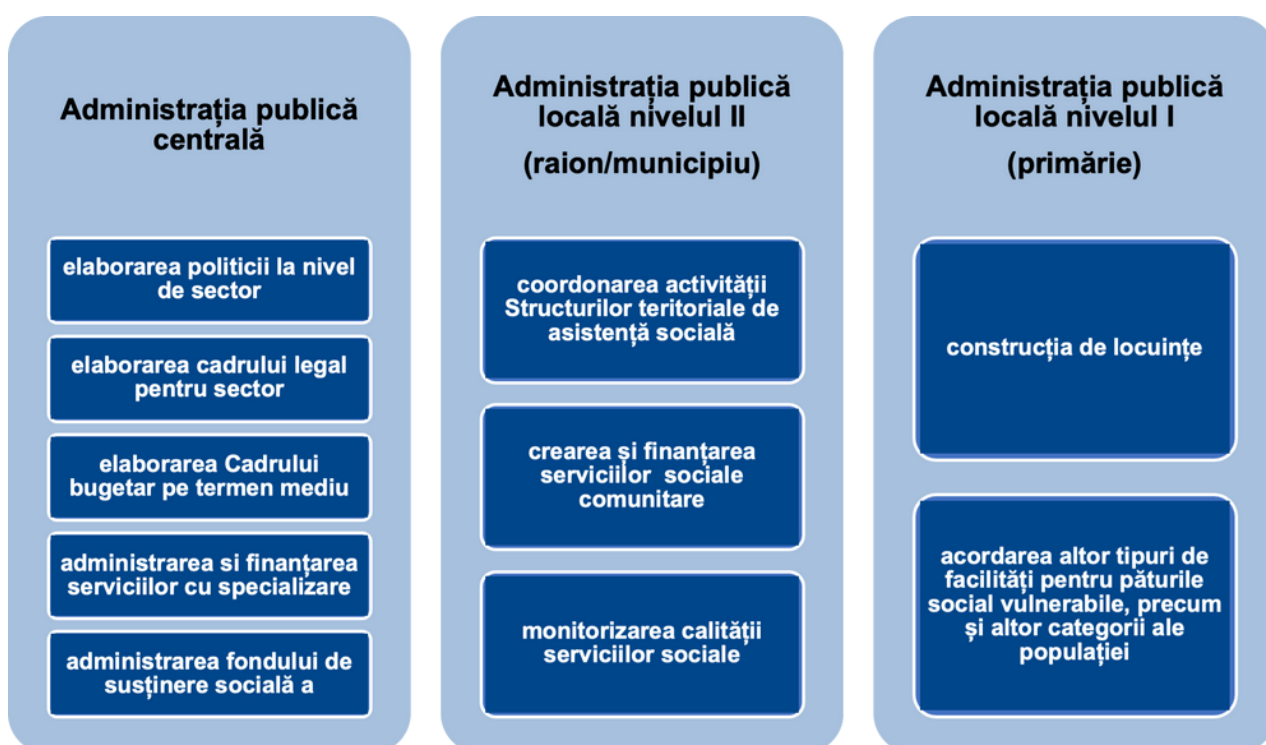
- „CONCORDIA. Proiecte Sociale” activează în 61 de localități din Republica Moldova, și beneficiază de suportul APL respective pentru finanțarea serviciilor prestate. Contribuția fiecărui APL se stabilește utilizând o valoare procentuală din costul serviciului (de obicei, APL contribuie la finanțarea a 20% din cheltuielile aferente serviciului) sau în dependență de numărul beneficiarilor în evidența APL, care necesită un anumit tip de serviciu. Unele APL contribuie la susținerea serviciilor prin oferirea spațiilor, aprovizionarea cu produse alimentare pentru susținerea serviciului, etc.
- „Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin” beneficiază de suportul APL II (Consiliul Raional Criuleni) pentru finanțarea serviciului social „Echipa mobilă”. APL contribuie la finanțarea a 21% din cheltuielile operaționale ale serviciului (energia electrică, gaze, apă, canalizare, deplasări, formare profesională, combustibil, reparația mijloacelor de transport, taxe rutiere. etc.).
- Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei „Ave Copiii” a beneficiat de suportul Direcției Municipale de Protecție a Drepturilor Copilului din Chișinău la finanțarea serviciului social „Casa comunitară pentru copii în situație de risc”. Direcția a alocat resurse financiare pentru cheltuielile directe de întreținere a copiilor, cheltuielile pentru serviciile comunale, cheltuielile de salarizare. Întrucât cheltuielile pentru serviciu au fost calculate în baza unor norme de cheltuieli învechite și inadecvate, Ave Copiii a contribuit suplimentar la acoperirea cheltuielilor necesare pentru prestarea calitativă a serviciilor.

Potrivit studiului, APL dispun de resurse extrem de limitate pentru finanțarea serviciilor sociale și pot recurge la contractarea numai a celor prestatori privați de servicii, care beneficiază deja de resurse financiare din partea donatorilor și care sunt suficiente pentru finanțarea unei părți semnificative din cheltuielile aferente întreținerii serviciilor sociale prestate.

Relația dintre sursele de finanțare ale serviciilor sociale și competențele administrației publice

Conform prevederilor legale⁹³ serviciile sociale sunt finanțate din bugetul de stat, din bugetele unităților administrativ-teritoriale (UAT), sursele proprii ale prestatorilor de servicii sociale și din alte surse legale în conformitate cu tipurile de servicii și competențele atribuite APC, APL II, APL I în domeniul protecției sociale. Sursa de finanțare a serviciilor sociale în Republica Moldova este determinată de tipul serviciilor sociale care urmează a fi finanțate, dar și de domeniul propriu de activitate al APL stabilit prin lege⁹⁴ pentru acoperirea competențelor privind dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale.

Figura 3: Competențele sociale pe niveluri ale administrației publice. Sursa: Legea nr.435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art. 4

Suplimentar prevederilor expuse în Figura 3, potrivit prevederilor legale,⁹⁵ APL II planifică tipurile de servicii sociale și identifică mijloacele financiare pentru prestarea acestora. O altă condiție necesară de menționat este stabilită în Legea asistenței sociale, care⁹⁶ atenționează că serviciile sociale se acordă pornind de la posibilitățile financiare reale. În contextul descentralizării administrative, care presupune repartizarea competențelor între autoritățile publice de diferite niveluri, capacitățile administrative și financiare ale autorităților locale joacă un rol determinant în dezvoltarea serviciilor sociale.

Pentru dezvoltarea serviciilor sociale și în vederea gestionării eficiente a serviciilor publice aflate în responsabilitatea autorităților publice, sunt reprezentative trei principii ale descentralizării administrative,⁹⁷ aplicabile în cazul prestării serviciilor sociale:

- principiul corespunderii resurselor cu competențele, care presupune corespunderea resurselor financiare și materiale alocate APL cu volumul și natura competențelor ce le sunt atribuite pentru a asigura îndeplinirea eficientă a acestora;
- principiul parteneriatului public-privat, public-public, public-civil, care presupune garantarea unor posibilități reale de cooperare între guvernul central, autoritățile locale, sectorul privat și societatea civilă;
- principiul responsabilității autorităților administrației publice locale, care presupune, în limitele competențelor ce le revin, obligativitatea realizării unor standarde minime de calitate stabilite de lege la prestarea serviciilor publice și de utilitate publică de care sunt responsabile.

Funcțiile ce țin de prestarea serviciilor sociale se consideră domeniile proprii de activitate ale APL II (a se vedea Figura 3).⁹⁸ Potrivit Legii 397/2003 privind finanțele publice locale, competențele proprii ale APL sunt finanțate din contul și în limitele veniturilor proprii. Deși serviciile sociale sunt prestate în sate/orașe, finanțarea acestora se realizează din bugetul raional/municipal de nivelul II, fiind calificată funcție a APL II. În procesul de descentralizare este important de a face o legătură vizibilă între funcțiile și serviciile prestate cu posibilitățile financiare și necesitățile evaluate, așa cum este stipulat mai jos:

Boxa 1:

”APL II asigură dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale în conformitate cu competențele stabilite prin lege, în funcție de necesitățile identificate ale populației din teritoriul administrat, fie autonom, fie în comun cu alte autorități ale APL, precum și în colaborare cu agenții economici, patronatele, sindicatele din teritoriu și cu asociațiile obștești din țară și din străinătate.”⁹⁹

Corelarea necesităților cu posibilitățile financiare este o provocare pentru autoritățile locale, deoarece APL funcționează în condițiile unui buget auster: activitatea economică redusă la nivel local face dificilă realizarea funcțiilor stabilite prin lege pentru APL. Exodul populației active (vârsta 25-50 ani), lipsa locurilor de muncă, concentrarea agenților economici în zonele urbane și respectiv lipsa acestora la nivel local influențează negativ acumulările de venituri proprii în bugetele locale. Anume pentru a depăși asemenea situații, APL I și APL II pot coopera între ele în vederea implementării unor proiecte sau servicii publice, care solicită eforturi comune ale acestor autorități.¹⁰⁰ Printre aceste servicii se numără și cele sociale, care pot fi dezvoltate prin cooperare și fixate în acord semnat între părți, având la bază principiul de parteneriat între APL I, APL II, sectorul privat și societatea civilă. Deoarece legea stabilește nu numai competențele proprii dar și cele delegate, este important de menționat despre procedura de delegare a competențelor.

Boxa 2:

”Delegarea de competențe este însoțită obligatoriu de asigurarea resurselor financiare necesare și suficiente realizării acestora.”¹⁰¹

Delegarea competențelor se efectuează respectându-se criteriile de eficacitate și de raționalitate economică și poate fi efectuată doar de Parlament, la propunerea Guvernului și este însoțită obligatoriu de asigurarea resurselor financiare necesare și suficiente realizării acestora. Mijloacele financiare de la bugetul de stat pentru serviciile sociale delegate ajung în bugetul APL I și APL II sub formă de transferuri cu destinație specială,¹⁰² aprobate anual în anexă la legea bugetului de stat pentru fiecare APL și tip de serviciu separat.

Relațiile inter-bugetare dintre bugetul de stat și bugetele locale de nivelul I și II și modalitatea de finanțare a serviciilor sociale sunt ghidate de prevederile legale în domeniul finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscală și în domeniul finanțelor publice locale. Actele normative care reglementează serviciile sociale, de asemenea includ dispoziții despre sursa de finanțare la diferite niveluri ale APL. Pentru toate APL raporturile dintre bugetul de stat și bugetele locale sunt stabilite în actele normative privind finanțele publice locale.¹⁰³

În 2013, au fost operate modificări la modalitatea de calcul al transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale.¹⁰⁴ Principalele modificări ale sistemului de finanțe publice locale, care afectează modalitatea de creare a bugetelor locale și în special al transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale sunt următoarele:

- Volumul transferurilor se bazează pe nivelul veniturilor colectate la bugetul local. În acest sens APL sunt motivate să colecteze cât mai multe venituri.
- Pentru majorarea volumului veniturilor proprii, APL trebuie să creeze condiții favorabile pentru dezvoltarea activității economice.
- APL sunt îndemnați să-și stabilească de sine-stătător prioritățile de dezvoltare la nivel local și, respectiv, alocarea de resursele bugetare se efectuează în funcție de prioritățile respective.
- Este important de menționat că transferurile se alocă separat pentru fiecare APL I (primarii sate, orașe) și APL II (raioane, municipii), în baza unor formule clare. Singura excepție sunt competențele delegate sau partajate (plățile sociale și cheltuielile pentru învățământul pre-universitar), care sunt finanțate prin transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat.

Dacă legile organice ce țin de finanțele publice sunt destul de explicite privind modalitatea de planificare, finanțare și executare a bugetelor, atunci cadrul normativ specific pentru fiecare serviciu social în parte este foarte general.

De regulă, acesta prevede în termeni generali că serviciile vor fi finanțate „în limita bugetului aprobat” sau „în limita fondurilor disponibile”, fără nici o informație suplimentară cu privire la costurile serviciilor. Începând cu anul bugetar 2016, raporturile dintre bugetul de stat și bugetele locale se rezumă la: transferuri cu destinație generală și transferuri cu destinație specială.

Volumul transferurilor indicate se stabilește expres în legea bugetului de stat pentru fiecare unitate administrativ-teritorială. În cazurile expres prevăzute de legislație, transferurile indicate la alin. (1) lit. b) pot fi repartizate și prin alte acte normative.¹⁰⁵

Suma transferurilor cu destinație generală de la bugetul de stat către bugetele locale din Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale sunt calculate, conform legii, pe bază de formulă, distinctă pentru fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul întâi și nivelul al doilea, pe baza datelor conform execuției bugetare definitivă care există, de obicei la finele anului precedent.¹⁰⁶ Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale se formează din impozitul pe venitul persoanelor fizice nealocat sub formă de defalcări la bugetele locale.

În bugetul anului 2021¹⁰⁷ sunt prevăzute mijloace aferente următoarelor competențe delegate în domeniul asistenței sociale, care în conformitate cu prevederile noului sistem de formare a bugetelor sunt finanțate prin transferuri cu destinație specială:

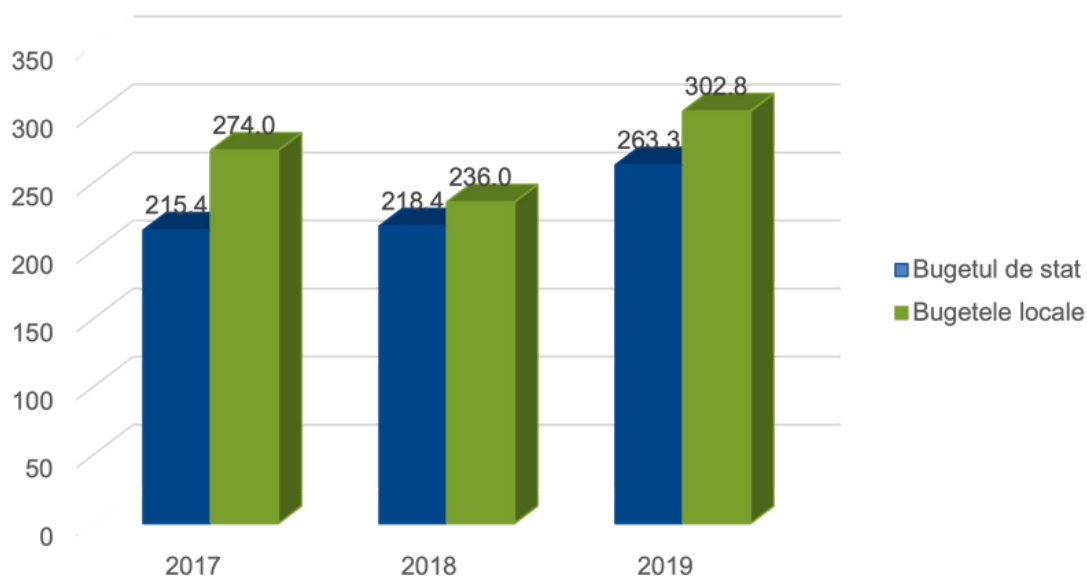
1. compensațiile pentru călătoria în transportul comun urban, suburban și interurban (cu excepția taximetrelor) pentru persoanele cu dizabilități severe și accentuate;
2. compensarea cheltuielilor de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor;
3. îndemnizațiile pentru creșterea și îngrijirea copiilor rămași fără îngrijire părintească plasați în serviciile de tutelă (curatelă);
4. compensarea diferenței de tarife la energia electrică și gazele naturale pentru locuitorii unor localități din raioanele Căușeni și Dubăsari și satul Varnița din raionul Anenii Noi;
5. îndemnizațiile și compensațiile tinerilor specialiști, absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior și post-secundar pedagogic, angajați în instituții de învățământ din mediul rural și centrele raionale, pentru plata indemnizației unice și compensarea cheltuielilor de chirie a spațiului locativ, consumul de energie termică și electrică;
6. servicii sociale și anume:
7. centrele de reabilitare a victimelor violenței în familie
8. centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane
9. centrele sociale regionale pentru asistența persoanelor infectate HIV/SIDA și a membrilor familiilor acestora
10. serviciul social de mediator comunitar
11. cheltuielile pentru procurarea serviciilor de consiliere psihologică a victimelor infracțiunii;
12. prestații sociale pentru copiii plasați în serviciile sociale: tutelă/curatelă, casă de copii de tip familial și asistentă parentală profesionistă.

Este important de menționat că deși unele servicii sociale incluse în transferurile cu destinație specială nu reprezintă servicii cu specializare înaltă, acestea sunt finanțate de la bugetul de stat. Menționăm că APL mai primesc mijloace financiare pentru implementarea pachetului minim de servicii sociale¹⁰⁸ garantat de stat, care include: Serviciul social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate; Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii și Serviciul social "Asistență personală". Observăm că două din cele trei servicii specializate de prevenire presupun acordarea ajutorului bănesc beneficiarilor prin intermediul serviciilor de sprijin familial și suport monetar și doar unul prevede salarizarea personalului care prestează servicii de asistență personală pentru persoane cu dizabilități severe.

Asistența socială prestată sub formă de servicii sociale de către APL nu are suport direct prin transferuri cu destinație specială, deoarece acestea sunt considerate competențe (domenii) proprii de activitate ale APL, conform prevederilor legale privind descentralizarea administrativă. APL de nivel II asigură dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale în conformitate cu competențele stabilite prin lege,¹⁰⁹ în funcție de necesitățile identificate ale populației din teritoriul administrat, fie autonom, fie în comun cu alte APL, precum și în colaborare cu agenții economici, patronatele, sindicatele din teritoriu și cu asociațiile obștești din țară și din străinătate.

Analiza în dinamică a cheltuielilor privind serviciile sociale pentru perioada 2017-2019 denotă că în contextul descentralizării administrative și financiare, finanțarea serviciilor sociale s-a realizat în proporție mai mare din bugetele locale (Figura 4). În ultimii ani se înregistrează majorarea cheltuielilor pentru serviciile sociale atât din bugetul de stat cât și din bugetele locale. Această majorare este condiționată de reglementarea serviciilor sociale noi, de alocarea resurselor financiare pentru serviciile de sprijin pentru familii cu copii și de îmbunătățirea mecanismului de finanțare la nivel local, în urma colaborării autorităților publice cu organizațiile societății civile.

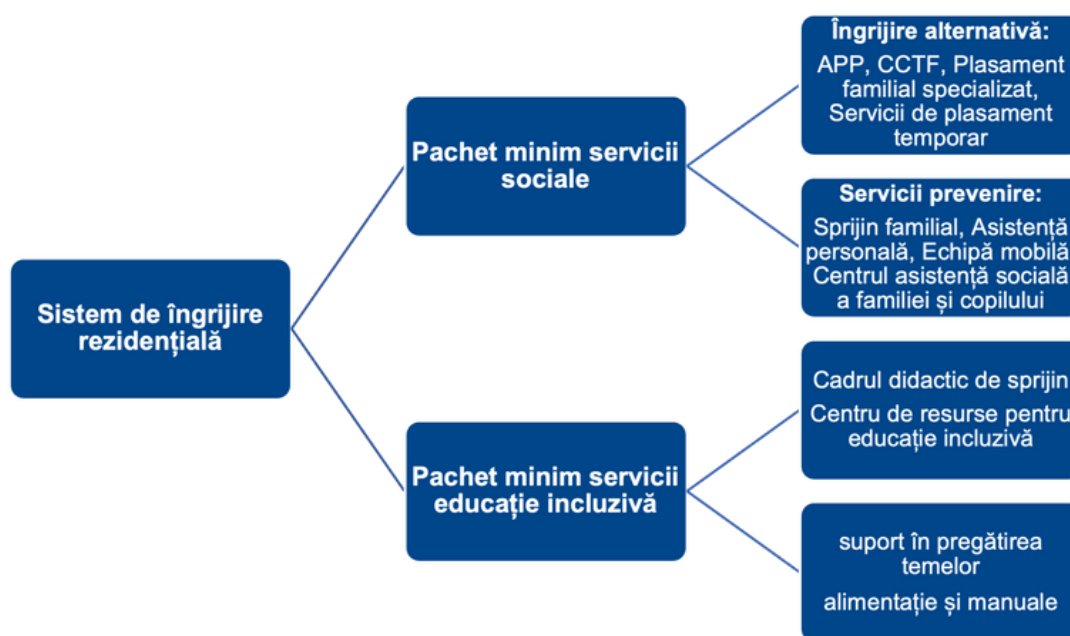
Figura 4: Finanțarea serviciilor sociale în perioada 2017-2019, milioane lei
Sursa: Ministerul Finanțelor. Analiza cheltuielilor 2016-2019: Bugetului Public Național, Bugetul de Stat, Bugetul unităților administrativ-teritoriale.

Posibilități de finanțare a serviciilor sociale în contextul dezinstituționalizării

În scopul implementării reformei de dezinstituționalizare a fost aprobat de către Guvern, Regulamentul privind redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale.¹¹⁰ Acest Regulament stabilește modul de redirecționare a resurselor financiare în procesul reformării instituțiilor rezidențiale și acordarea unui pachet minim de servicii sociale și de servicii de educație incluzivă copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de îngrijire rezidențială, conține reglementări privind pachetul minim de servicii sociale și servicii de educație incluzivă, determinarea costului serviciilor sociale și a serviciilor de educație incluzivă pentru un beneficiar, planificarea mijloacelor financiare pentru serviciile respective, precum și competența autorităților publice. La modul practic acest mecanism de redirecționare a fondurilor urma să fie implementat după schema prezentată în Figura 5.

Figura 5: Redirecționarea fondurilor de la sistemul rezidențial spre servicii sociale de îngrijire alternativă

Analiza mecanismului de finanțare a pachetului minim de servicii sociale arată că bugetul de stat vine cu suport financiar doar pentru **trei servicii sociale** din cele 8 propuse în Hotărârea Guvernului nr.351/2012 cu privire la redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale. Pachetul minim de servicii sociale a fost reglementat repetat prin Hotărârile Guvernului nr.800/2018¹¹¹ care include: Serviciul de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate; Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii și Serviciul social Asistență personală. Pachetul minim de servicii sociale este finanțat din bugetul de stat prin transferuri cu destinație specială din Fondul de susținere socială a populației, dar nu din redirecționarea resurselor de la sistemul de îngrijire rezidențială.

Referitor la serviciile propuse pentru pachetul minim de servicii de educație incluzivă recomandat în HG 351/2012, acestea se regăsesc în tipurile de cheltuieli acceptate pentru finanțare din Fondul de educație incluzivă prevăzut în HG nr.868/2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev.

Suplimentar la costul standard per elev, pentru copii cu cerințe educaționale speciale sunt prevăzute cheltuieli în fondul de educație incluzivă pentru: crearea și susținerea centrelor de resurse pentru educație incluzivă; salarizarea cadrului didactic de sprijin și suportul pentru pregătirea temelor. Totodată sunt prevăzute costuri pentru alimentarea gratuită, acestea constituind mijloace adăugătoare, sub formă de transferuri cu destinație specială.

Potrivit Raportului de evaluare a implementării Programului de educație incluzivă 2011-2020 elaborat cu suportul UNICEF Moldova în 2019, finanțarea actuală a educației incluzive este insuficientă¹¹² pentru asigurarea unei educații de calitate în învățământul general pentru elevii care actualmente sunt încă în sistemul rezidențial, în special, copiii cu dizabilități auditive, vizuale, tulburări emoționale, dificultăți de limbaj și comunicare. Conform Raportului menționat mai sus, costul mediu anual pentru un copil cu cerințe educaționale speciale în instituția de învățământ general era de 17.505 lei (circa 1000 USD) sau cu 67,5% mai mare decât costul mediu pentru un elev tipic, în timp ce costul de îngrijire și educație a unui copil în sistemul rezidențial s-a ridicat la 170 mii lei pe an (circa 10.000 USD).

Redirecționarea resurselor financiare de la instituțiile rezidențiale din subordinea MECC și MSMPs, spre serviciile sociale de îngrijire alternativă în comunitate, precum și către instituțiile educaționale nu este realizată chiar dacă există Hotărârea de Guvern nr. 351/2012. Pentru implementarea în practică a prevederilor stipulate în Regulamentul de redirecționare a resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale, nu au fost determinate costurile de referință pentru serviciile sociale și serviciile de educație incluzivă pentru un beneficiar. În Regulament, potrivit capitolelor V și VI, sunt prezentate doar tipurile de cheltuieli necesare pentru prestarea serviciilor beneficiarilor dezinstituționalizați sau cu risc de instituționalizare, însă o metodologie clară de elaborare a costurilor de referință pentru serviciile sociale, până la moment nu a fost elaborată. Acest fapt constituie principala barieră de aplicare a Regulamentului de redirecționare a resurselor financiare de la sistemul de îngrijire rezidențială la cel de îngrijire alternativă.

În contextul continuării reformei de dezinstituționalizare, este necesar de valorificat aplicarea Hotărârii Guvernului nr.351 din 29.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului privind redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale prin respectarea principiului "banul urmează copilul" și dezvoltarea la nivel local a unui număr suficient de servicii incluse în pachetul minim de servicii sociale și pachetul minim de servicii de educație incluzivă¹¹³ care să răspundă necesităților evaluate la nivel local. Acest principiu presupune finanțarea serviciilor pentru copil în comunitatea unde vine/revine copilul și micșorarea finanțării în instituția rezidențială din care pleacă, ținându-se cont de următoarele scenarii:

1. Dacă copilul dezinstituționalizat va fi inclus în școala din comunitate, atunci aceasta presupune cheltuieli aferente sistemului educațional, stabilite în baza costului standard per elev, care vor fi incluse în transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul II, și respectiv vor fi alocate școlii în care va fi înscris copilul dezinstituționalizat.¹¹⁴

2. Dacă copilul dezinstituționalizat va fi plasat într-un serviciu social de îngrijire alternativă instituit de APL II, aceasta presupune că APL II va suporta integral sau doar o parte din cheltuielile aferente prestării serviciului. De exemplu, dacă copilul este plasat într-o casă comunitară pentru copii în situație de risc, cheltuielile privind asigurarea cu produse alimentare, medicamente, îmbrăcăminte, încălțăminte, inventar moale, produse igienico-sanitare, jocuri și jucării vor fi bugetate și alocate de APL II în baza normelor de cheltuieli aprobate și indexate anual de Guvern.¹¹⁵ De asemenea APL II va suporta o parte din costurile de salarizare a personalului serviciului și de întreținere a imobilului. În cazul în care în serviciu vine un copil dintr-o instituție rezidențială, serviciul de casă comunitară va primi cheltuielile necesare pentru întreținerea acestuia prin redirectionare de la instituția rezidențială.

3. În cazul în care copilul dezinstituționalizat este plasat într-un serviciu de îngrijire alternativă de tip familial, APL II va suporta cheltuieli pentru salarizarea asistentului parental profesionist sau părintelui educator. În acest caz, însă, indemnizațiile pentru copil (indemnizația unică la plasament; indemnizația lunară; indemnizația zilnică; indemnizația unică la împlinirea vârstei de 18 ani) sunt finanțate prin transferuri cu destinație specială din bugetul de stat.¹¹⁶ În cazul în care copilul este dezinstituționalizat, atunci APL II va primi cheltuieli suplimentare pentru recrutarea, instruirea și salarizarea unui asistent parental profesionist prin redirectionare de la instituția rezidențială.

Concluzii

Serviciile sociale sunt acordate persoanelor în funcție de nevoile evaluate în cadrul sistemului de asistență socială și sunt finanțate din mijloacele publice ale bugetului de stat, bugetelor locale, sursele proprii ale prestatorilor de servicii sociale și din alte surse legale. Finanțarea serviciilor se realizează în funcție de tipul prestatorului de servicii (public sau privat) și de competențele atribuite APC, APL II, APL I în domeniul dezvoltării, prestării și finanțării serviciilor sociale. Mijloacele pentru finanțarea serviciilor sociale în instituțiile rezidențiale sunt planificate exclusiv în bugetul de stat, deciziile privind redirectionarea acestora fiind luate la nivel central, în timp ce dezvoltarea serviciilor sociale comunitare este de competența APL II. În contextul descentralizării administrative și financiare, povara majoră de finanțare a serviciilor comunitare de prevenire a separării și de îngrijire alternativă revine bugetelor locale.

Cadrul normativ prevede și modalități de finanțare a serviciilor, precum parteneriatul public-privat și comanda socială, cu aplicarea instrumentului de achiziții publice, care nu sunt însă aplicate sau valorificate deplin în practica finanțării serviciilor sociale, cu toate că există unele practici pozitive. Cauzele rezidă în faptul că reglementările existente implică o procedură complicată de atribuire a contractelor de servicii, care nu este adaptată serviciilor sociale. Studiile realizate la nivel național relevă că APL dispun de resurse limitate pentru finanțarea serviciilor sociale, iar prestatorii privați deși dețin experiență și au un rol semnificativ în dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale, sunt dependenți de resurse financiare din partea donatorilor, ceea ce nu asigură durabilitatea serviciilor. Dezvoltarea formelor de finanțare mixtă a serviciilor sociale prin intermediul parteneriatului public-privat și utilizării instrumentului de achiziții publice, care urmează a fi adaptat serviciilor sociale, reprezintă astfel o soluție de perspectivă pentru finanțarea serviciilor sociale.

Posibilitățile financiare pentru dezvoltarea serviciilor sociale de îngrijire alternativă depind în mare măsură de modul în care va fi gestionat suportul financiar asigurat din mijloacele bugetului de stat în scop de dezinstituționalizare a sistemului de îngrijire. Conform prevederilor legale privind aprobarea pachetului minim de servicii sociale, actualmente bugetul de stat asigură suport financiar doar pentru trei servicii sociale din cele opt preconizate în 2012. Finanțarea serviciilor din pachetul minim de servicii sociale se realizează doar din Fondul de susținere al populației. Continuarea reformei de dezinstituționalizare depinde foarte mult de redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale. Bugetele locale nu dispun de resurse pentru dezvoltarea serviciilor sociale noi.

Componenta actuală a pachetului minim de servicii sociale garantat de stat este axată pe prevenirea separării copilului de familie și suport pentru reintegrare familială prin oferirea ajutorului bănesc și asigurarea asistenței personale copiilor cu dizabilități. Pachetul minim de servicii sociale nu include nici un serviciu social de plasament de tip familial, care ar permite APL cu venituri mici să presteze la nivel local serviciile necesare și să prevină instituționalizarea copiilor separați de părinți și în special a copiilor cu dizabilități și copiilor mici (0-3 ani) cu necesități complexe de îngrijire. În ceea ce privește pachetul minim de servicii pentru educație incluzivă, este de asemenea insuficient pentru asigurarea unei educații de calitate în învățământul general pentru elevii care actualmente sunt încă în sistemul rezidențial.

Recomandări

În scopul continuării reformei de dezinstituționalizare a copilului și consolidării mecanismului de finanțare a serviciilor de îngrijire alternativă prin redirecționarea fondurilor de la sistemul rezidențial de îngrijire sunt în urma analizei efectuate au fost elaborate următoarele recomandări:

- Modificarea Legii 123/2010 cu privire la serviciile sociale în scop de: (a) extindere posibilitate de finanțare a pachetului minim de servicii sociale, nu doar din limita mijloacelor Fondului de susținere a populației, în modul stabilit de către Guvern, dar și prin redirecționare a fondurilor de la sistemul de îngrijire rezidențială; (b) introducerea articolelor despre servicii sociale urgente, însoțire socială, despre servicii integrate prestate pe principiul "sub același acoperiș" sau pe principiul "ghișeului unic".¹¹⁷
- Modificarea Legii fondului pentru susținerea populației nr. 827-XIV din 18.02.2000 din perspectiva extinderii domeniilor de finanțare, care ar include și finanțarea adițională a serviciilor sociale create la nivel local în acele raioane care au capacități locale limitate de finanțare a serviciilor sociale pentru diverse categorii de persoane. Această modificare ar încuraja și susține dezvoltarea uniformă a serviciilor sociale în toate regiunile, acolo unde este nevoie stringentă de ele, indiferent de posibilitățile financiare ale autorității locale.

- Atribuirea funcției prestării serviciilor sociale de îngrijire alternativă destinate persoanelor cu dizabilități (copii și adulți) APL sub formă de funcție delegată cu susținerea financiară respectivă din bugetul de stat prin transferuri cu destinație specială. Aceasta ar asigura împărțirea poverii financiare între bugetul de stat și bugetele locale, luând în considerație faptul că serviciile sociale destinate copiilor cu dizabilități severe și cu necesități multiple de îngrijire sunt foarte costisitoare.
- Implementarea în practică de către APC și APL a "comenzii sociale" în scop de achiziționare a numărului și tipurilor de servicii sociale necesare pentru dezinstituționalizarea copiilor plasați în instituții rezidențiale. La nivel central această măsură propunem să fie administrată de ANAS, iar la nivel local - de către STAS, la concursurile de plasare a "comenzii sociale" urmând să aibă acces atât APL cât și organizațiile necomerciale, instituții religioase acreditate pentru prestarea serviciilor sociale.
- Implementarea în practică a acordurilor de parteneriat public-privat, cu participarea organizațiilor necomerciale și a instituțiilor religioase în prestarea serviciilor sociale.
- Modificarea prevederilor Legii 131/2015 privind achizițiile publice cu privire la garanția pentru asigurarea executării contractului de servicii. Anularea garanției pentru asigurarea executării contractului ar favoriza organizațiile necomerciale acreditate să aplice pentru prestarea serviciilor sociale din bani publici. De asemenea, este necesară aprobarea documentației - tip necesare pentru atribuirea contractelor de achiziții publice și parteneriat public-privat în vederea contractării serviciilor sociale de către APL și APC.
- Crearea serviciilor sociale regionale prin cooperare între APL I și APL II, după caz, sau între APL II din diferite raioane/municipii prin încheierea acordurilor de parteneriat public-public, ținând cont de capacitățile financiare reduse la nivel de primărie și/sau raion. Contribuția fiecărei APL pentru finanțarea serviciilor pentru copiii din teritoriul administrat urmează a fi efectuată centralizat din bugetul raionului, sau din bugetul primăriei, în dependență de regulile stabilite în contractele de cooperare.
- Aprobarea regulamentelor de organizare și funcționare și a standardelor minime de calitate pentru toate serviciile sociale, care vor face obiectul contractării de servicii de către APC și APL, ținând cont de faptul că pentru a deveni angajament de plată sau alocație bugetară,¹¹⁸ un serviciu trebuie să fie reglementat.
- Revizuirea componenței și surselor de finanțare a pachetului minim de servicii sociale și asigurarea includerii în pachet a unui serviciu de îngrijire alternativă garantat de stat, finanțat inclusiv din contul resurselor alocate pentru instituțiile rezidențiale. Considerăm că cel mai indicat serviciu de îngrijire alternativă ar fi asistența parentală profesionistă, ținând cont de faptul că este un serviciu de tip familial și permite plasamentul planificat, provizoriu și de urgență a copiilor din diferite categorii de risc și de diferite vârste.

- Revizuirea modalității de finanțare a educației incluzive pentru copiii cu dizabilități senzoriale (auditive, vizuale), tulburări emoționale, dificultăți de limbaj și comunicare și asigurarea finanțării unui pachet complex de servicii de educație incluzivă în învățământul general, cel puțin la nivelul finanțării actuale a costului per elev în instituția de învățământ special. Această măsură se impune datorită faptului că finanțarea actuală a educației incluzive este insuficientă pentru asigurarea unei educații de calitate a acestui grup de elevi în cadrul instituțiilor de învățământ general în vederea dezinstituționalizării sistemului de învățământ special.
- Finanțarea de la bugetul de stat a specialistului în protecția drepturilor copilului din cadrul primăriilor și angajarea acestuia în cadrul STAS, cu stabilirea numărului de unități de personal în funcție de populația de copii la nivel de primărie și cu examinarea posibilității angajării unui specialist pentru câteva primării. Angajarea specialistului este necesară atât pentru consolidarea serviciilor de prevenire a separării copilului de familie, cât și pentru procesul de dezinstituționalizare, prin oferirea asistenței copilului în perioada de tranziție de la sistemul rezidențial la cel familial sau de îngrijire alternativă.

ANEXA 1

Lista rapoartelor, studiilor, ghidurilor consultate pentru analiza cadrului normativ

- Alianța ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei. (2017), Raport alternativ privind implementarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului în Republica Moldova. https://aliantacf.md/wp-content/uploads/2018/07/APSCF_raport-alternativ-2017.pdf
- Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului. (2019). Raport tematic. Monitorizarea respectării drepturilor copiilor rămași fără ocrotire părintească. http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/01/raport_copiii_fara.pdf
- Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului. (2020). Raport tematic. Evaluarea eficienței și eficacității mecanismelor de cooperare intersectorială în domeniul protecției drepturilor copilului. http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/12/2724_raport-tematic2-1.pdf
- Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului. (2020). Raport privind respectarea drepturilor copilului în Republica Moldova în anul 2019. http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/08/raport_anual_copii_2020-coperta-20.08.2020.pdf
- Avocatul Poporului. (2017). Raport special. Evaluarea situației copiilor plasați în casele-internat pentru copii cu deficiențe mintale Orhei și Hîncești în proces de dezinstituționalizare, http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_diz_2017_red.pdf
- Cannon, M., Gheorghe, C., & Echipa-Nucleu de Țară. (2018). Evaluarea îngrijirii alternative a copilului în Moldova: Raport de evaluare, volumele I și II. Chapel Hill, NC: MEASURE Evaluation, University of North Carolina. <https://www.measureevaluation.org/resources/publications/tr-18-262a-ro> (vol. I) și <https://www.measureevaluation.org/resources/publications/tr-18-262b-ro> (vol. II).
- Cantwell, N.; Davidson, J.; Elsley, S.; Milligan, I.; Quinn, N. (2012). Mergând înainte: Implementarea „Linilor de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor”. Marea Britanie: Centrul de Excelență pentru Copiii în Îngrijire din Scoția, [https://www.alternativecareguidelines.org/Portals/46/Moving-forward/Moving%20Forward%20\(Rom\)%20WEB%20FINAL%20REV%20280519%20v1.pdf?ver=2020-09-10-162317-883](https://www.alternativecareguidelines.org/Portals/46/Moving-forward/Moving%20Forward%20(Rom)%20WEB%20FINAL%20REV%20280519%20v1.pdf?ver=2020-09-10-162317-883)

- Ciocan, L. (2018). Studiu de tip baseline privind serviciile sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale și pentru copiii din grupuri vulnerabile. Fundația Soros-Moldova. <http://www.soros.md/en/node/3308>
- Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului (2017). Observații finale cu privire la raportul periodic combinat al patrulea și al cincilea al Republicii Moldova*, CRC/C/MDA/CO/4-5. https://www.unicef.org/moldova/media/2801/file/INT_CRC_COC_MDA_29111_E_Romanian.pdf
- Mijatović, D. (2020). Commissioner for Human Rights of the Council of Europe Report Following Her Visit to the Republic of Moldova from 9 to 13 March 2020 <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-moldova-from-9-to-13-march-2020-by-dunja-mijato/16809ed0e4>
- Munteanu, P. (2020). Raport de monitorizare a Planului de acțiuni 2019 al Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională de Asistență Socială pentru anii 2018-2026, <http://aopd.md/raport-de-monitorizare-a-planului-de-actiuni-2019-al-programului-national-de-dezinstituționalizare-a-persoanelor-cu-dizabilitati-intelectuale-si-psihosociale-din-institutiile-rezidentiale-gestionate-d/>
- Stajila, E. și Cibotărică, I. (2018). Identificarea barierelor și lacunelor în procesul de contractare de către stat a serviciilor furnizate de OSC. Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități. <http://cdpd.md/wp-content/uploads/2018/01/Studiu-contractare-servicii-de-stat-a-serviciilor-OSCFinal.pdf>
- UNICEF- Moldova. (2015). Copiii rămași fără îngrijire părintească: Evaluarea tutelei oficiale și neoficiale în cadrul sistemului de îngrijire și protecție a copilului în Republica Moldova. <https://www.unicef.org/moldova/media/841/file/Copii-ramasi-fara-ingrijire-parinteasca.pdf>
- UNICEF Moldova (2019). Evaluarea comună a implementării Programului de educație incluzivă 2011 – 2020. Volumul I: Raport de evaluare. <https://www.unicef.org/moldova/media/5161/file/Educa%C8%9Bia%20incluziv%C4%83%20Evaluarea%20comun%C4%83%20a%20implement%C4%83rii%20Programului%20de%20educa%C8%9Bie%20incluziv%C4%83%202011-2020%20.pdf>

ANEXA 2

Lista actelor normative analizate

PROTECȚIA COPILULUI

- Codul familiei nr.1316 din 26-10-2000, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122974&lang=ro#
- Codul civil nr. 1107 din 06-06-2002 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125043&lang=ro#
- Legea nr.140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123160&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.1182 din 22.12.2010 cu privire la aprobarea Regulamentului privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității marterne, infantile și a copiilor cu vârsta de pînă la 5 ani la domiciliu https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103311&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.7 din 20.01.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125328&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr. 143 din 12-02-2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102076&lang=ro

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

- Legea nr. 547 din 25.12.2003 a asistenței sociale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107485&lang=ro#
- Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123161&lang=ro#
- Legea nr.129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22654&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 802 din 28-10-2011 cu privire la instituirea Inspecției Sociale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12356&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 998 din 28-12-2012 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, a structurii și efectivului-limită ale acestuia https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84700&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr. 95 din 07-02-2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18965&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.828 din 20-11-2015 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a organului local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei și a structurii-tip a acestuia, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120334&lang=ro
- Ordinul Ministrului Protecției Sociale, Familiei și Copilului nr.54 din 10.06.2009. Regulamentul-cadru de activitate al serviciului de asistență socială comunitară

- Ordinul Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 353 din 15 decembrie 2011 Nomenclatorul serviciilor sociale.
http://old.mmprsf.gov.md/file/HG/nomenclato_serv_sociale.pdf
- Ordinul Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr.96 din 18.05.2016. Managementul de caz. Ghid de suport pentru aplicare practică.

SERVICII SOCIALE SPECIALIZATE PENTRU PREVENIREA SEPARĂRII COPILULUI DE FAMILIE

- Hotărârea Guvernului nr. 824 din 04-07-2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de zi pentru copii cu dizabilități,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=69597&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.722 din 22.09.2011 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Echipă mobilă” și a standardelor minime de calitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=22714&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.314 din 23-05-2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103165&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.889 din 11.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103106&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.780 din 28.09.2014 cu privire la aprobarea Standardelor minime de calitate privind Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102909&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.441 din 17.07.2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru copii în situație de risc și a standardelor minime de calitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=84308&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.816 din 30-06-2016 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea serviciilor de intervenție timpurie și a standardelor minime de calitate pentru serviciile de intervenție timpurie, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=93683&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr 730 din 18-07-2018 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108874&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 234 din 24-04-2019 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Centrului specializat de intervenție în tulburări de spectru autist și a Standardelor minime de calitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114122&lang=ro

SERVICII SOCIALE SPECIALIZATE DE ÎNGRIJIRE ALTERNATIVĂ

- Hotărârea Guvernului nr.1019 din 02.09.2008 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=14238&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 41 din 14-06-2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Respiro”și a Standardelor minime de calitate,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103171&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.52 din 17.01.2013 privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social Casa comunitară pentru copii în situație de risc,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103149&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.529 din 13.07.2014 cu privire la aprobarea Standardelor minime de calitate pentru Serviciul social „Casă comunitară pentru copii în situație de risc”,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103078&lang=ro

- Hotărârea Guvernului nr.760 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110307&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr. 885 din 28-12-2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă comunitară” și a standardelor minime de calitate, (Notă: serviciu pentru persoane cu dizabilități) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119941&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr. 356 din 31-05-2017 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele sanitare în cadrul serviciilor sociale pentru persoane cu dizabilități „Casă comunitară”, „Locuință protejată” și „Respiro” https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99368&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 447 din 19-06-2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, modul de atribuire și folosire a locuințelor sociale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110051&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr. 51 din 17-01-2018 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă de copii de tip familial” și a Standardelor minime de calitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102004&lang=ro

INSTITUȚII REZIDENȚIALE

- Hotărârea Guvernului nr.432 din 20.04.2007 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=25133&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr.823 din 04.07.2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=69595&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr. 591 din 24.07.2017 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți și a Standardelor minime de calitate, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110138&lang=ro#
- Ordinul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr.220 din 28.11.2016. Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Casei-Internat pentru copii cu deficiențe mintale
- Ordinul MECC nr. 187 din 28. 09.2017. Regulamentul-tip al instituției de învățământ special https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103732&lang=ro
- Ordinul MSMPS nr. 807/A din 04.09.2020 pentru aprobarea Regulamentului de activitate al grupurilor de lucru intersectoriale privind examinarea solicitărilor de admitere temporară în instituțiile de asistență socială, în care MSMPS exercită calitatea de fondator, și a solicitărilor de dezinstitutionalizare și/sau de transfer. <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2020/10/Ordin-807a-si-REGULAMENT-GL.pdf>
- Ordinul MSMPS nr. 867 din 23.09.2020 cu privire la Comisiile de specialitate ale MSMPS. <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/10/Ordin-MSMPS-nr.-867-din-23.09.2020-Comisii-de-specialitate.pdf>

FINANȚAREA SERVICIILOR SOCIALE

- Legea nr. 397 din 10.10.2003 privind finanțele publice locale https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125263&lang=ro#
- Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125085&lang=ro
- Legea nr. 181 din 25 iulie 2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106188&lang=ro
- Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125108&lang=ro

- Legea nr. 258 din 16.12.2020 bugetului de stat pentru anul 2021
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124567&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 520 din 15-05-2006 privind aprobarea Normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120675&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului Nr. 581 din 25-05-2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103686&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.351 din 29-05-2012 pentru aprobarea Regulamentului privind redirectionarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111914&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului Nr. 868 din 08-10-2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118772&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.378 din 25-04-2018 privind stabilirea și plata indemnizației zilnice pentru copii, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125905&lang=ro#
- Hotărârea Guvernului nr.800 din 01-08-2018 pentru aprobarea pachetului minim de servicii sociale și modificarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului material, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113486&lang=ro
- Hotărârea Guvernului Nr. 1278 din 26.12.2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la tipurile, cuantumurile și condițiile specifice de acordare a indemnizațiilor pentru creșterea și îngrijirea copiilor plasați în serviciile de tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă și casă de copii de tip familial, modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119777&lang=ro

ANEXA 3

Criterii de analiză și descriptori pentru evaluarea conformității cu cerințele Liniilor directoare a actelor normative care reglementează serviciile sociale

n/o.	Criteriul de analiză	Descriptori
1.	Nediscriminarea	<ul style="list-style-type: none">Există prevederi privind aplicarea principiului nediscriminării în activitatea serviciuluiExistă criterii clare de eligibilitate pentru accesarea serviciului/plasamentul în serviciuExistă prevederi privind asigurarea accesibilității (spațiilor, informațiilor, sprijinului) în cadrul serviciului, inclusiv pentru copiii cu dizabilități
2.	Participarea	<ul style="list-style-type: none">Există prevederi care stipulează implicarea copilului și familiei acestuia/reprezentantului legal pe durata întregului proces de decizie (planificarea intervențiilor, accesarea serviciului/plasamentul în serviciu, perioada acordării serviciilor, pregătirea pentru ieșirea din serviciu).Există prevederi care stipulează că opiniile copilului și familiei acestuia/reprezentantului legal sunt solicitate și luate în considerare cu privire la deciziile care privesc intervențiileExistă prevederi care stipulează oferirea de informații copilului, adaptate nivelului de înțelegere al acestuia astfel, încât să poată participa pe deplin la procesele decizionale, care îl privesc.Există prevederi privind sprijinul copiilor cu dizabilități, inclusiv prin mijloace alternative de comunicare, pentru a fi ascultați
3.	Evaluarea interesului superior al copilului	<ul style="list-style-type: none">Există prevederi privind aplicarea principiului interesului superior al copilului în selectarea serviciuluiExistă prevederi privind realizarea evaluării nevoilor pentru fiecare copil în parte (abordare individualizată)Există prevederi privind realizarea evaluării nevoilor de către profesioniști calificați din diferite domenii (abordare multidisciplinară)
4.	Decizia de plasament**	<ul style="list-style-type: none">Există prevederi privind procedura de referire/admitere a copilului într-o formă de îngrijire alternativăExistă prevederi privind autorizarea/avizarea plasamentului de către autoritățile responsabileExistă prevederi privind tipul plasamentului (planificat/de urgență)

n/o.	Criteriul de analiză	Descriptori
5.	Planificarea intervenției	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind elaborarea unui plan de asistență bazat pe nevoile individuale ale copilului/familiei Există prevederi privind cooperarea specialiștilor din diferite domenii în vederea planificării asistenței (abordare multidisciplinară)
6.	Furnizarea serviciilor	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind furnizarea serviciilor în baza nevoilor evaluate ale copilului/familiei și particularităților de vârstă ale copilului Există prevederi privind facilitarea/asigurarea accesului copilului și familiei la alte servicii de bază (educaționale, de sănătate, sportive, culturale, juridice) și/sau asistență financiară (abordare integrată)
7.	Caracterul temporar al intervenției	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind durata asistenței/plasamentului în serviciu Există prevederi privind periodicitatea revizuirii planului de asistență
8.	Reprezentarea legală	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind reprezentarea legală a intereselor copilului în situație de risc sau separat de părinți de către părinte/tutore/curator/autoritate tutelară Există prevederi privind atribuțiile reprezentantului legal al copilului în procesul de furnizare a serviciilor
9.	Siguranța mediului de îngrijire	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind protecția copilului împotriva oricărei forme de violență, neglijare, exploatare Există prevederi privind procedura de depunere și examinare a plângerilor Există prevederi privind cerințele față de spațiile interne și externe ale locuinței/ centrului în care se prestează serviciul pentru prevenirea riscurilor de accidentare, îmbolnăvire, pentru asigurarea intimității copilului
10.	Confidențialitate	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind asigurarea confidențialității informației cu caracter personal ale copilului, părinților/altui reprezentant legal al copilului de către prestatorul de serviciu Există prevederi privind asigurarea accesului copilului la un adult de încredere/reprezentant legal pentru discuții confidențiale
11.	Consolidarea familiei	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind sprijinirea familiei pentru prevenirea plasamentului copilului în îngrijire alternativă/ pentru reintegrarea copilului în familie din serviciile de îngrijire alternativă (informare, consiliere, facilitare acces la servicii de bază)

n/o.	Criteriul de analiză	Descriptori
12.	Menținerea legăturilor familiale**	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind plasarea împreună a fraților/surorilor, cu excepția cazurilor când acest lucru nu este în interesul lor superior Există prevederi privind menținerea legăturii/contactului copilului cu familia sa, în măsura posibilităților, pe perioada în care copilul se află în îngrijire alternativă, cu excepția cazurilor când acest lucru nu este în interesul său superior
13.	Evidența cazurilor	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind înregistrarea cazurilor (Registre de evidență a copiilor din serviciu) Există prevederi privind dosarul personal al copilului și conținutul acestuia
14.	Personalul serviciului	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind cerințele față de personalul angajat în serviciu. Acestea stipulează că personalul: <ul style="list-style-type: none"> trece prin proceduri de selecție în timpul procesului de recrutare deține abilitățile, experiența și cerințele vocaționale necesare pentru funcția ocupată are roluri clar definite (fișe de post) este angajat în număr suficient pentru a realiza volume de muncă realiste (de ex. există prevederi privind numărul de cazuri active per manager de caz) participă la cursuri de instruire inițială și continuă beneficiază de supervizare profesională periodică este supus evaluării anuale a competențelor profesionale participă în procedurile de monitorizare și evaluare a serviciului este capabil să susțină participarea copiilor în procesele de îngrijire/asistență facilitează contactul între copii și părinții acestora, familii și comunități, după caz
15.	Calitatea serviciilor	<ul style="list-style-type: none"> Există standarde minime de calitate aprobate de Guvern pentru serviciul respectiv Există prevederi privind cerința de acreditare a serviciului Există prevederi privind monitorizarea și evaluarea internă a serviciului Există prevederi privind monitorizarea și evaluarea externă a serviciului
16.	Ieșirea din serviciu	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind pregătirea copilului și, după caz, a familiei acestuia pentru ieșirea copilului din serviciu.
17.	Finanțarea	<ul style="list-style-type: none"> Există prevederi privind sursele de finanțare ale serviciului Există prevederi privind costurile serviciului

Notă: **Criteriul și descriptorii au fost aplicați DOAR la analiza serviciilor sociale de îngrijire alternativă de tip familial și de tip rezidențial (servicii comunitare cu capacitate mică și instituții rezidențiale cu capacitate mare). În cazul serviciilor de prevenire, acest criteriu nu se aplică.

Note de Final

1 Registrul de stat al actelor juridice este un sistem informațional automatizat în care se înregistrează actele normative și alte acte juridice, în care se efectuează colectarea, prelucrarea, sistematizarea, păstrarea și prezentarea acestora.

2 Textul electronic consolidat al actului normativ este textul publicat în Registrul de stat al actelor juridice, întocmit în baza textului oficial inițial al actului normativ și, după caz, în baza textelor oficiale ale actelor normative de modificare a acestuia, text care include toate modificările operate în actul normativ respectiv.

3 Cantwell, N.; Davidson, J.; Elsley, S.; Milligan, I.; Quinn, N. (2012). Mergând înainte: Implementarea „Linii de îndrumare privind îngrijirea alternativă a copiilor”. Marea Britanie: Centrul de Excelență pentru Copiii în Îngrijire din Scoția.

4 Cannon, M., Gheorghe, C., & Echipa-Nucleu de Țară. (2018). Evaluarea îngrijirii alternative a copilului în Moldova: Raport de evaluare, volumele I și II. Chapel Hill, NC: MEASURE Evaluation, University of North Carolina.

5 Legea nr.140/2013, art. 10

6 Idem, art. 11-12

7 Hotărârea Guvernului nr.7 din 20.01.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, art.

8 Hotărârea Guvernului nr.1182 din 22.12.2010 cu privire la aprobarea Regulamentului privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității materne, infantile și a copiilor cu vârsta de până la 5 ani la domiciliu.

9 Hotărârea Guvernului nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului

10 Hotărârea Guvernului nr. 143 din 12-02-2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului

11 Legea nr.547 din 25.12.2003 asistenței sociale, art.13

12 Legea nr.547 din 25.12.2003 asistenței sociale, art. 17

13 Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 6

14 Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 7

15 Legea nr. 86 din 11.06.2020 cu privire la organizațiile necomerciale

16 Legea nr. 179 din 10-07-2008 cu privire la parteneriatul public-privat

17 Legea nr.129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, art. 2

18 Hotărârea Guvernului nr. 998 din 28-12-2012 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, a structurii și efectivului-limită ale acestuia

19 Hotărârea Guvernului nr. 95 din 07-02-2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale

20 Legea nr.129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale, art. 17

21 Hotărârea Guvernului nr. 95 din 07-02-2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, art 83

22 Hotărârea Guvernului nr. 802 din 28-10-2011 cu privire la instituirea Inspecției Sociale
Legea nr.1

23 din 18. 06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 22

24 Legea nr.123 din 18. 06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 19

25 Ordinul Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr.96 din 18.05.2016. Managementul de caz. Ghid de suport pentru aplicare practică.

26 Ordinul Ministrului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 353 din 15 decembrie 2011
Nomenclatorul serviciilor sociale

27 Hotărârea Guvernului nr.889 din 11.11.2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii

28 Hotărârea Guvernului nr.780 din 28.09.2014 cu privire la aprobarea Standardelor minime de calitate privind Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii

29 Hotărârea Guvernului nr.722 din 22.09.2011 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Echipă mobilă” și a standardelor minime de calitate

30 Hotărârea Guvernului nr.314 din 23-05-2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate

31 Hotărârea Guvernului nr.816 din 30-06-2016 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea serviciilor de intervenție timpurie și a standardelor minime de calitate pentru serviciile de intervenție timpurie

32 Hotărârea Guvernului nr. 234 din 24-04-2019 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Centrului specializat de intervenție în tulburări de spectru autist și a Standardelor minime de calitate

33 Hotărârea Guvernului nr. 824 din 04-07-2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de zi pentru copii cu dizabilități

34 Hotărârea Guvernului nr.441 din 17.07.2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru copii în situație de risc și a standardelor minime de calitate

35 Hotărârea Guvernului nr 730 din 18-07-2018 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani

36 Legea nr. 112 din 09-07-2020 pentru modificarea unor acte normative, art. I, art. IX.

37 Legea nr. Legea nr.140/2013, art. 13- 136

38 Codul familiei, art. 61

39 Codul familiei, art. 142

40 Legea nr.140/ 2013, art.12 (1)

41 Legea nr.140/ 2013, art.12 (3)

42 Codul familiei, art. 143 (2)

43 Legea nr.140/ 2013, art. 5 (3), art.12 (1)

44 Codul familiei, art. 147, Codul civil, art. 58

45 Hotărârea Guvernului Nr. 1278 din 26.12.2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la tipurile, cuantumul și condițiile specifice de acordare a indemnizațiilor pentru creșterea și îngrijirea copiilor plasați în serviciile de tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă și casă de copii de tip familial, modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului. Hotărârea Guvernului Nr. 581 din 25-05-2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la condițiile de stabilire și plată a indemnizațiilor pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă/curatelă

46 Hotărârea Guvernului nr.760 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului de asistență parentală profesionistă și a standardelor minime de calitate

47 Hotărârea Guvernului Nr. 662 din 11-07-2018 cu privire la modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului

48 Hotărârea Guvernului Nr. 1278 din 26.12.2018 cu privire la tipurile, cuantumurile și condițiile specifice de acordare a indemnizațiilor pentru creșterea și îngrijirea copiilor plasați în serviciile de tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă și casă de copii de tip familial, modificarea și abrogarea unor Hotărâri ale Guvernului.

49 Hotărârea Guvernului nr. 51 din 17-01-2018 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă de copii de tip familial” și a Standardelor minime de calitate

50 Hotărârea Guvernului nr. 52 din 17.01.2013 privind aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social Casa comunitară pentru copii în situație de risc

51 Hotărârea Guvernului nr.529 din 13.07.2014 cu privire la aprobarea Standardelor minime de calitate pentru Serviciul social „Casă comunitară pentru copii în situație de risc”

52 Hotărârea Guvernului nr. 885 din 28-12-2015 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Casă comunitară” și a standardelor minime de calitate

53 Hotărârea Guvernului nr. 356 din 31-05-2017 pentru aprobarea Regulamentului privind cerințele sanitare în cadrul serviciilor sociale pentru persoane cu dizabilități „Casă comunitară”, „Locuință protejată” și „Respiro”

54 Hotărârea Guvernului nr. 19 din 15-01-2020 cu privire la modificarea unor Hotărâri ale Guvernului, art. 3

55 Hotărârea Guvernului nr. 520 din 15-05-2006 privind aprobarea Normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale

56 Hotărârea Guvernului nr.1019 din 02.09.2008 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale

57 Consiliul municipal Chișinău, Consiliul raional Hâncești, Consiliul raional Cahul, Consiliul raional Telenești

58 Hotărârea Guvernului nr. 41 din 14-06-2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Respiro” și a Standardelor minime de calitate

59 Legea nr. 75 din 30-04-2015 cu privire la locuințe, art. 4

60 Hotărârea Guvernului nr. 447 din 19-06-2017 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la evidența, modul de atribuire și folosire a locuințelor sociale

61 Idem, al. 13.

62 Hotărârea Guvernului nr.636 din 11-12-2019 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2020-2023

63 Ordinul MECC nr. 187 din 28. 09.2017 privind aprobarea Regulamentului-tip al instituției de învățământ special

64 Ordinul MSMPS nr. 867 din 23.09.2020 cu privire la Comisiile de specialitate ale MSMPS. Comisiile sunt organisme consultative permanente în domeniul sănătății, care furnizează expertiza necesară, pe baza căreia MSMPS coordonează activitatea medicală pe aspecte științifice, profesionale și metodologice.

65 Hotărârea Guvernului nr.432 din 20.04.2007 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial

66 Idem, Standardul 16

67 Potrivit paginii oficiale a ANAS, instituția a fost redenumită, dar nu a fost aprobat un Regulament nou. Actul normativ în vigoare reglementează activitatea Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale

68 Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Casei-Internat pentru copii cu deficiențe mintale, aprobat prin Ordinul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr.220 din 28.11.2016

69 Hotărârea Guvernului Nr. 893 din 12.09.2018 cu privire la aprobarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia.

70 Ordinul MSMPS nr. 807/A din 04.09.2020 pentru aprobarea Regulamentului de activitate al grupurilor de lucru intersectoriale privind examinarea solicitărilor de admitere temporară în instituțiile de asistență socială, în care MSMPS exercită calitatea de fondator, și a solicitărilor de dezinstituționalizare și/sau de transfer.

71 Ordinul MSMPS nr. 213 din 10.11.2016 pentru aprobarea Planului de transformare al Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) Orhei. Ordinul MSMPS nr. 235 din 15.12.2016 pentru aprobarea Planului de transformare al Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) Hâncești.

72 <http://incluziune.md/wp-content/uploads/2021/02/Raport-de-monitorizare-a-Planului-de-actiuni-2019-al-Programului-national-dedezinstitutionalizare-a-persoanelor-cu-dizabilitati-intelectuale-si-psihosociale-din-institutiile-rezidentiale.pdf>

73 Hotărârea Guvernului Nr. 893 din 12.09.2018 cu privire la aprobarea Programului național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din instituțiile rezidențiale gestionate de Agenția Națională Asistență Socială pentru anii 2018-2026 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia, pct. 29-32.

74 Hotărârea Guvernului nr.823 din 04.07.2008 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru serviciile sociale prestate în centrele de plasament pentru copii cu dizabilități

75 Idem, Standardul 10

76 Hotărârea Guvernului nr.1180 din 06.11.2001 despre reorganizarea Casei Specializate Republicane pentru Copii în Centrul de Plasament și Reabilitare pentru Copii de Vârstă Fragedă

77 Regulamentul instituției nu este disponibil pe pagina web a MSMPS și nici în Registrul de stat al actelor juridice. Analiza s-a realizat în baza actului fără dată/ număr prezentat de instituție.

78 Hotărârea Guvernului nr. 591 din 24.07.2017 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de plasament pentru copiii separați de părinți și a Standardelor minime de calitate

79 Hotărârea Guvernului nr.378 din 25-04-2018 privind stabilirea și plata indemnizației zilnice pentru copii

80 Ordinul MSMPS nr. 05 din 03.01.2020 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Centrului de plasament temporar pentru copiii separați de părinți din mun. Soroca

81 Legea nr.468 din 8 iulie 1999, cu modificările ulterioare, stabilește dreptul la asigurări sociale, care în Republica Moldova este garantat de stat și se exercită, în condițiile legii, prin sistemul public de asigurări sociale. Prestațiile de asigurări sociale se acordă sub formă de pensii, indemnizații, ajutoare și sub alte forme prevăzute de lege. În sistemul public, prestațiile de asigurări sociale reprezintă venit de înlocuire pentru pierderea totală sau parțială a veniturilor, datorate vârstei, dizabilității, accidentelor, bolilor, maternității, pierderii locului de muncă sau decesului, denumite în continuare riscuri asigurate. În sistemul public, asigurații nu pot beneficia concomitent de două sau de mai multe prestații de asigurări sociale pentru același risc asigurat, cu excepția prestațiilor pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă.

Bugetul asigurărilor sociale de stat face parte din bugetul public național și este independent de bugetul de stat. Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat provin din contribuții de asigurări sociale, transferuri din bugetul de stat și din alte venituri (din dobânzi, din majorări de întârziere) prevăzute de lege.

82 Constituția Republicii Moldovei, art.131 alin. (6) prevede că "... nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare".

83 Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice, art.2 alin.(1) litera c).

84 Legea nr.435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art.5. "Cooperarea autorităților publice".

85 Stajila, E. și Cibotărică, I. (2018). Identificarea barierelor și lacunelor în procesul de contractare de către stat a serviciilor furnizate de OSC. Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități.

86 Nilda Bullain, N. and Luben Panov, L. Handbook on Non-State Social Service Delivery Models: A Guide for Policymakers and Practitioners on the CIS Region, UNDP, 2012, pag. 25 20 1.3. Formele de susținere financiară a OSC-urilor.

87 Legea nr.60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, art.36, alin.2

88 Legea nr.258 din 16.12.2020 bugetului de stat pentru anul 2021, art.2, alin.j) – m).

89 Legea nr.215 din 29.07.2016 cu privire la tineret; Hotărârea Guvernului nr.1213 din 27.12.2010 privind aprobarea unor măsuri de

susținere a activităților pentru tineret; Ordinul nr.165 din 07.07.2017 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru privind

organizarea și desfășurarea Programului de Granturi pentru organizațiile de tineret.

90 L. Palihovici (2020). Raport privind mecanismele de acreditare, contractare și finanțare a serviciilor sociale realizat la

comanda APSCF

91 Ciocan, L. (2018). Studiu de tip baseline privind serviciile sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale și pentru copiii din grupuri vulnerabile. Fundația Soros-Moldova.

92 Stajila, E. și Cibotărică, I. (2018). Identificarea barierelor și lacunelor în procesul de contractare de către stat a serviciilor furnizate de OSC. Centrul de Asistență Juridică pentru Persoane cu Dizabilități.

93 Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art.26

94 Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art 4

95 Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 9

96 Legea nr.547 din 25.12.2003 asistenței sociale, art. 23

97 Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art. 3

98 Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art. 4, alin. 2, lit. j), k)

99 Legea nr.123 din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale, art. 9, alin. 1)

100 Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art. 5

101 Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, art. 6 alin. 4)

102 Legea nr. 181 din 25 iulie 2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, art.33 alin. (1) litera a)

103 Legea nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale

104 Legea nr. 267 din 01.11.2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative

105 Legea nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, art.10 alin. (2)

106

107 Legea nr. 258 din 16.12.2020 bugetului de stat pentru anul 2021, anexa 7

108 Pachetul minim de servicii sociale reprezintă un set de servicii sociale specializate stabilit de către Guvern, conform Legii nr.123

din 18.06.2010 cu privire la serviciile sociale

109 Legea nr.435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă Legea nr. 397 din

16.10.2003 privind finanțele publice locale, art.11

110 Hotărârea Guvernului nr.351/2012 cu privire la redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale

111 Hotărârea Guvernului nr. 800 din 01.08.2018 cu privire la aprobarea pachetului minim de servicii sociale și modificare a Regulamentului cu privire la modul de plata a ajutorului material

112 Raportul de evaluare a implementării Programului de educație incluzivă 2011 – 2020 elaborat cu suportul UNICEF Moldova în 2019).

113 Hotărârea Guvernului nr.351 din 29.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului privind redirecționarea resurselor financiare în cadrul reformării instituțiilor rezidențiale, c. II "Pachetul minim de servicii prestate beneficiarilor".

114 Hotărârea Guvernului nr.868 din 08.10.2014, cu modificările ulterioare, privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea.

115 Hotărârea Guvernului nr. 520 din 15 mai 2006 privind aprobarea Normelor de cheltuieli în bani pentru întreținerea persoanelor cazate în instituțiile sociale

116 Hotărârea Guvernului nr. 1278 din 26 decembrie 2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la tipurile, cuantumurile și condițiile specifice acordare a indemnizațiilor pentru creșterea și îngrijirea copiilor plasați în serviciile tutelă/curatelă, asistență parentală profesionistă și casa de copii de tip familial

117 L. Palihovici (2020). Raport privind mecanismele de acreditare, contractare și finanțare a serviciilor sociale realizat la comanda APSCF

118 Noțiunile de "angajament de plată" și "alocație bugetară" sunt stabilite în Legea nr. 181 din 25.07 2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, art. 3. Angajamentul de plată constituie obligațiunea de plată, asumată de către administratorul de buget și/sau de alte autorități/instituții bugetare în conformitate cu legislația. Alocăția bugetară reprezintă suma mijloacelor financiare aprobată în bugete pentru onorarea angajamentelor bugetare

Changing the Way We CareSM
Gheorghe Asachi, 30/1
MD-2028, Chisinau, Moldova

www.changingthewaywecare.org
CTWWCMoldova@crs.org